

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tanja Hämäläinen

”ENKELTEN KUVIA LUMIHANGESSA”

Symbolit tyttöyttä rakentamassa *SinäMinä*-lehden Omat runot -palstan runoissa

Suomen kirjallisuuden pro gradu -tutkielma

Tampere 2010

Tampereen yliopisto

Taideaineiden laitos

HÄMÄLÄINEN, Tanja: ”ENKELTEN KUVIA LUMIHANGESSA”

Symbolit tyttöyttä rakentamassa *SinäMinä*-lehden Omat runot -palstan runoissa

Pro gradu -tutkielma, 82 s.

Suomen kirjallisuus

Toukokuu 2010

Tutkielmassani tarkastelen nuorille suunnatun *SinäMinä*-lehden Omat runot -palstan runojen symboleja ja niiden kautta rakentuvaa tyttöyttä.

Omat runot -palsta on nimensä mukaisesti tarkoitettu lukijoiden omille runoille. Tutkimusaineistooni kuuluu yhteensä yli 670 runoa lehden ilmestymisen eri vuosilta. Runoista löytämiäni keskeisiä symboleita ovat sydän, aurinko, sade ja tuuli. Diskurssi vahvistuu vuosien mittaan ja keskeisiä symboleita esiintyy yhä useammassa runossa vuosien 1987–2002 välillä. Tarkastelemissani runoissa vuodesta toiseen esiintyviä symboleita ovat edellä mainittujen lisäksi esimerkiksi meri, kukat ja erilaiset siivekkäät, kuten linnut, enkeli ja perhonen. Symbolit konkretisoivat abstrakteja kokemuksia ja siten kaikilla näillä toistuvilla symboleilla on oma tehtävänsä tyttöyden kokemusten kuvaamisessa

Runoissa symbolit risteytyvät ja kietoutuvat toisiinsa, mutta silti ne eivät toimi täysin arvaamattomasti. Kiinnostukseni kohteena ovat sekä symbolin ja symboloitavan kulttuuriset konventiot että niiden runoissa saamat mahdolliset uudet tulkinnat. Nuoruuden kapina ei juuri näy runoissa, vaan identiteetit rakentuvat vahvasti diskurssin mukaisesti. Konventionaaliset symbolit eivät juuri saa konventiosta poikkeavia merkityksiä, vaikka tiettyjen merkitysten voikin katsoa nuorille suunnatun palstan runoissa korostuvan. Tarkastelen nuortenrunoja osana tyttökulttuuria. Käsitys tyttöydestä muodostuu ja muokkaantuu osana representaatiota.

Runoissa näkyy luontosymboleiden kautta erityisen vahvana vuodenaikoihin liittyvät topokset: esimerkiksi kesä rakkauden ja syksy rakkauden kuoleman ja luopumisen vuodenaikana. Keskeisistä luontosymboleista aurinko liittyy kesään ja onneen kun taas esimerkiksi sade liitetään ennemminkin syksyn tuomaan suruun. Vuodenaikojen sykli näkyy erityisesti rakkausrunoissa, joita runoista on valtaosa. Rakkauden (/rakkaudettomuuden) lisäksi runoissa puhutaan yksinäisyydestä ja aikuistumisesta. Nuortenlehtirunojen diskurssiin sisältyvät symbolit representoivat osaltaan näitä tyttöyteen liittyviä kokemuksia ja ovat siten mukana rakentamassa representaation sisällä muodostuvia identiteettejä.

Tutkielman avainsanoja: symbolit, tytöt, identiteetti, *SinäMinä*, nuortenlehdet, runot

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimusongelma	1
1.2. Keskeiset käsitteet	7
1.2.1. Symboli	7
1.2.2. Identiteetti	11
1.3. Työn eteneminen	14
2. KESKEISTEN SYMBOLIEN TOISTUVUUS	17
3. RUNOJEN KONVENTIONAALISET SYMBOLIT	23
3.1. "Rakkaus syntyy sydämessä"	23
3.2. "Sinä olet aurinko"	28
3.3. "Avoimesta ikkunasta sataa sisälle suru"	30
3.4. "Tuuli puhaltaa turhat toiveet"	32
3.5. Muut symbolit	35
3.5.1. Meri	35
3.5.2. Siipien havinaa	37
3.5.3. Kukkien tuoksua	41
3.6. Yhteenvedo runojen symboleista	43
4. RUNOJEN TYTÖT	48
4.1. Rakkauden polulla ja yksinäisellä tiellä	48
4.2. Rakastava tyttö	51
4.3. Yksinäinen tyttö	59
4.4. Aikuistuva tyttö	64
5. LOPUKSI	72
LÄHTEET	76

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusongelma

1980–1990 -luvuilla lapsuuttaan ja nuoruuttaan eläneille *SinäMinä*-runo on synonyymi pateettiselle, kuluneita metaforia ja ilmeisiä symboleita täyteen pakatulle runolle, jossa rakastetaan ja erotaan. Internetistä löytämistäni luonnehdinnoissa runoja pidetään muun muassa ”kömpelöinä” ja ”myötähäpeää aiheuttavina”¹. Olen törmännyt usein näihin luonnehdintoihin, joissa sadat – ellei tuhannet – runot typistetään yhden yleistävän otsakkeen alle. *SinäMinä* -lehden runot ovat tietyn ikäryhmän kirjoittamia, samankaltaisista aineksista rakentunut joukko runoja, jotka ehkä hyvinkin erilaisista lähtökohdistaan huolimatta puhuvat hyvin yhteneväisistä teemoista hyvin samankaltaisella kielellä. Runojen samankaltaisuus houkuttelee tutkimaan *SinäMinä*-lehden Omat runot -palstaa tarkemmin. Se houkuttelee tarkastelemaan, mitä samankaltaisuuden taustalta löytyy ja kuinka todellinen oletus runojen yhteneväisyydestä lopulta on. Olen erityisesti kiinnostunut palstan runojen toistuvista symboleista. Oletuksenani on, että runojen sisällöllinen samankaltaisuus johtuu paljolti niiden symboliikasta. Symbolin abstraktinen merkitys on olennainen osa runon teemaa (Lummaa 2007, 200) ja siten toistuvat symbolit ovat yhteydessä myös runojen temaattiseen yhtenäisyyteen.

Mielenkiinnon kohteenani on nuortenlehtirunojen diskurssi, eli yhdenlainen merkityksellistämisyjärjestelmä. Diskurssi on tapa esittää, eli representoida joku aihe (Hall 1999, 105). Tarkastelen tutkielmassani erityisesti nuortenlehtirunojen diskurssiin sisältyviä symboleita. Yleisimmät nuortenrunojen symbolit ovat jossakin määrin merkitykseltään ilmeisiä, mikä ehkä osaltaan rakentaa runoista kuvaa kliseisinä tunnerykäisyinä. Kirjallisuuden sanakirjassa huomautetaan, että sopivienkin symbolien liika viljely voi tehdä teoksesta tahattoman

¹ Nimimerkki ”vierailija” muistelee kokemuksiaan *SinäMinä* -lehden runoista vauvat.fi - keskustelupalstalla. (www.vauvat.fi. luettu 31.8.2009)

koomisen (ks. Hosiaisuusluoma 2003, 890), ja tämä sanakirjamääritelmä selittäisi sen, miksi runot saatetaan kokea ”myötähäpeää aiheuttavina”: tietyt symbolit toistuvat runosta toiseen.

Keskeisiä käsitteitä työssäni ovat symbolin lisäksi toisiinsa kytkeytyvät identiteetti, diskurssi ja representaatio. Olen siis symboleiden runoissa saamien merkitysten lisäksi kiinnostunut myös runojen representoimasta tyttöydestä, eli siitä, millaisia merkityksiä tyttöydestä nuortenrunot tuottavat. Identiteetit muodostuvat representaation sisällä. Lähestyn runojen representoimaa tyttöyttä Omat runot -palstalla käytettyjen symboleiden ja niiden esiintymiskontekstin – sekä yksittäisen runon että koko runopalstan – kautta. Symbolisuus on merkityksellistymisen tapa (Lummaa 2007, 199) ja kiinnostavaa ovatkin niin runoissa esiintyvät symbolin ja symboloitavan suhteen kulttuuriset konventiot kuin myös symbolien mahdollisesti saamat uudet tulkinnat tarkastelemassani diskurssissa.

Kulttuuri koostuu symboleista ja representaatioista. Tutkimani tyttökulttuurin osa-alue tuottaa merkityksiä ”tyttöydestä”, johon ”tytöt” voivat sitten samastua (vrt. Hall 1999, 47)². Nämä merkitykset sisältyvät tutkiini runoihin. Tyttökulttuuri on diskurssi, eli Stuart Hallin määritelmän mukaisesti ”tapa rakentaa merkityksiä, jotka suuntaavat ja järjestävät sekä toimintaamme että käsityksiä itsestämme” (emt. 1999, 47). Runoissa käytetty sanasto ja kielikuvat lähtevät runon taustalta löytyvästä yksilöstä, mutta niihin on samalla vaikuttamassa koko ympäröivä kulttuuri, johon myös runosta tulee osallinen. Tarkastellessani nuortenlehtirunon diskurssissa rakentuvaa tyttöyttä tarkastelen myös runojen taustalta löytyviä konventionaalisia metaforia.

Otan tarkasteluun *SinäMinä*-lehden vuosikerrat 1987, 1992, 1997 ja 2002 (=SM 1–12/24 /vuosi). Omat runot -palstalla on ilmestynyt tänä aikana 671 runoa. Uskon, että tutkimalla lehtien Omat runot -palstaa viiden vuoden välein saan kattavan kuvan nuorten kirjoittamista runoista koko aineistoni kattamalta ajalta. Samalla tarjoutuu tilaisuus tarkastella, onko runoissa ilmenevien symboleiden käytössä tapahtunut muutosta näiden vuosien aikana. Luon katsauksen myös vuoden 2007 runoihin, vaikka en otakaan niitä pääasialliseksi tutkimuksenkohteeksi palstan

² Stuart Hall tarkastelee kansallista kulttuuria, mutta hänen ajatuksensa kulttuurista pätevät myös ala- tai osakulttuureihin. Omassa tutkielmassani sovellan pohdintoja tyttökulttuuriin.

muuttuneen luonteen vuoksi: vuonna 2007 Omat runot -palsta muuttuu julistemaiseksi ja runojen määrä vähenee. Joukossa on myös yhä selvemmin muualta kopioituja runoja.

SinäMinä-lehti on suunnattu tytöille, joskaan sen ilmestymisen alkuaikoina se ei ollut selvästi painottunut vain teini-ikäisten lukemistoksi. Vuodesta 1982 ilmestynyt *SinäMinä* mainosti ensimmäisenä ilmestymisvuotenaan olevansa lehti myös äideille, mutta sittemmin se on profiloitunut vain tyttöjen lehdeksi. Lehden ilmestymisen ensimmäiset viisi vuotta jätän käsittelyni ulkopuolelle, sillä minua kiinnostavat nimenomaan tyttöjen runot. Kahdessa ensimmäisessä tutkimassani vuosikerrassa (1987 ja 1992) luvataan julkaistuille runoilta vielä pieni palkkio, mikä on saattanut innostaa joitakin kirjoittajia kohderyhmän ulkopuoleltakin tarjoamaan runojaan palstalle. Oletan kuitenkin, että lähes kaikki lehden runot ovat tyttöjen kirjoittamia, koska kyseessä on nimenomaan tytöille suunnattu lehti. Muutaman nimimerkin taakse voi olla kätkeytynyt poikakin – tai miksei vaikka lehteä tyttärelleen tilaava äiti – mutta sitä minulla ei työssäni ole mahdollisuus ottaa huomioon.

SinäMinä mainosti vuonna 2009 itseään 12–20 -vuotiaiden nuorten novelli-, luku- ja harrastelehtenä. Lehti julkaisee nuorten omia novelleja, kirjoitelmia, runoja, mielipiteitä ja kirja- ja äänilevyarvosteluja. Toimitus pidättää itsellään oikeuden muokata tekstejä, mutta muokkaus tarkoittanee vain kielenhuoltoa ja ehkä joidenkin runojen lyhentämistä. En usko, että toimituksen tekemä muokkaustyö ulottuu toiston karsimista enempää runojen symboleihin. Vuosituhannen vaihteessa toteutetussa kyselytutkimuksessa 13–15 -vuotiaista tytöistä 33 prosenttia nimesi *SinäMinä*-lehden viiden itselleen tärkeimmän aikakauslehden joukkoon (Luukka et al. 2001, 136).

SinäMinä-lehteä on tutkittu jonkin verran aikaisemminkin. Esimerkiksi suomen kielen opiskelijaa on kiinnostanut runojen kieli (Riivari 2006) ja tiedotusopin opiskelijaa tyttöjenlehden merkitykset lukijalleen (Luoma 2006). Kirjallisuudentutkimuksessa harrastajakirjoittajien tekstit ovat jääneet reuna-alueeksi. Nuortenrunot ovat jääneet pimentoon ehkä juuri siksi, että runot eivät tarjoa tuoreita runokuvia tai hätkäytä nerokkuudellaan. Ne kuitenkin ovat niitä runoja, joita nuoret tytöt paljon lukevat. Anu Mustosen, Anna Röngän ja Virpi Uotisen mukaan murrosikäiset tytöt rakentavat lukemisen kautta identiteettiään ja he tarvitsevat samastumiskohteita. 14–15-

vuotiaat tytöt haluavat tehdä rajan itsensä ja muiden ikäryhmien välille, mutta eivät halua lukea "tätimäisen" ymmärtäviä tekstejä murrosiän ongelmista. Nuoret haluaisivat parantaa nuortenkirjoja ja -lehtiä lisäämällä nuorten omia tarinoita, joissa nuorten suulla kerrotaan heidän maailmastaan. (Mustonen, Rönkä & Uotinen 1992, 236–245.) Mustosen, Röngän ja Uotisen selvityksessä tutkimukseen osallistuneet tytöt mainitsivatkin esimerkkinä nuorten lukutarpeisiin vastaavista lehdistä *SinäMinä* -lehden, ”jossa julkaistaan nuorten itse kirjoittamia novelleja” (emt. 245).

Nuorten runoharrastus ei rajoitu vain niiden kirjoittamiseen ja lukemiseen, vaan runoja voi myös ”kerätä”. Ulla Lipponen on tutkinut nuorten runovihkoperinnettä. Runovihkoja harrastavat lähinnä yläasteikäiset tytöt. "Runovihkokulttuuri" on runojen kierrättämistä vihkosta toiseen. Kulttuuria tukee tyttöjen ystävyys, sillä vihko syntyy tavallaan yhteistuotteena. Runoja kopioidaan toisten vihkoista ja kierrätetään eteenpäin. Runovihkojen edeltäjä on "ystävän kirja", jonka juuret voidaan jäljittää aina 1500-luvun saksalaiseen yliopistomaailmaan. (Lipponen 1992b, 148–149.) Runovihkot ovat tarjonneet tytöille mahdollisuuden koota yhteen tekstejä, joiden kautta heille avautuu näkymiä edessä olevaan aikuisen naisen maailmaan: siihen liittyvään rakkauteen, parisuhteisiin ja seksuaalisuuteen (Lipponen 1992b, 117). Enää runojen kerääminen ei vaadi vihkoa, sillä niitä voi kopioida myös muuten. Kännykät toimivat runovihkojen tavoin. Kännykän muistin keräilykansiota voi nimittää esimerkiksi digitaaliseksi albumiksi. Tälle uuden sukupolven ”albumille” ja sinne kootuille rakkautta, ystävyyttä ja seksiä käsitteleville viesteille löytyy yhtymäkohtia 1800-luvun ja 1900-luvun keräilyperinteisiin: muistoalbumeihin, laulu- ja muistovihkoihin sekä varsinaiseen 1970-luvuilla syntyneeseen runovihkoperinteeseen. (Lipponen 2008, 231.)

Runoilla on siis edelleen vahva asema tyttökkulttuurissa. Tutkimani runot eroavat runovihkojen runoista ennen kaikkea siinä, että *SinäMinä*-lehden Omat runot -palstalla julkaistuja runoja ei saa kopioida muualta. *SinäMinä*-lehden linja tulee selväksi jo lehden ensimmäisenä ilmestymisvuotena numerossa 9/82, jossa toimitus ottaa kantaa erään kirjoittajan plagiointisyytöksiin. Edellisessä lehdessä nuori kirjoittaja oli lainannut Elias Canettin runoa omiin nimiinsä ja lukijat – sekä myös toimitus – paheksuivat tätä kopiointia kovasti. Diskurssin yhteneväisyydestä huolimatta vaatimus siitä, että runo on tekijänsä oma hengentuote, on palstan

sisällä vahva.³ Suoraan runoperinteestä lainaavia esimerkkejä on siis aineistossani vain vähän, mutta niitä kuitenkin löytyy pitkin matkaa. Esimerkiksi seuraava runo löytyy paitsi Omat runot -palstalta, myös Suomalaisen kirjallisuuden seuran kansanrunousarkistosta:

”Märkää rakkautta”, sanoit kun suutelit minua sateessa. (Marjo, SM 6/87).

Märkää rakkautta, sanoit, ja suutelit minua vesisateessa. (ks. Lipponen 1992a, 144)

Nimimerkki Marjon runo on lähes identtinen runovihkoissa kiertäneen runon kanssa. Vuoden 2007 aikana palstalle alkaa ilmestyä enenevässä määrin selvästi kopioituja runoja. Vertaa esimerkiksi kahta seuraavaa, joista jälkimmäinen löytyy edellisen esimerkin tavoin SKS:n kansanrunousarkistosta:

Rakasta yhtä, rakasta toista. Rakasta vaikka yhtätoista. Yhtä aina kerrallaan, kahta älä milloinkaan (Marjut, SM 10/07).

Rakasta yhtä, rakasta toista, rakasta vaikka yhtätoista, mutta yhtä kerrallaan, kahta älä milloinkaan (Ks. Lipponen 1998, 267).

Esimerkissä nimimerkki Marjut on ottanut omiin nimiinsä jo moneen kertaan kerrotun lorun, jota hän nyt vain levittää edelleen. Samasta numerosta (SM 10/07) löytyy myös useita variaatioita saanut letkautus, joka on nyt nimimerkki janin nimissä seuraavanlainen: ”Et se oo mikään ruusu sinäkään, mutta kukkiihan se pottukin”. Alkuperäinen loruilija on anonyymi, mutta kulunut lausahdus leviää perinnetuotteena edelleen, tällä kertaa runopalstan kautta. Syy siihen, miksi levittäjänä toimii lukijoiden *omille* runoille tarkoitettu palsta, jää tässä arvoitukseksi⁴.

Omat runot -palsta eroaa runovihkoista myös kuvituksen osalta. Palstalla ei näy lehden lukijoiden omia piirroksia, mutta runovihkoissa kuvitus on keskeinen osa vihkon ulkoasua. Vihkojen perinteisiä kuva-aiheita ovat tarkastelemassani diskurssissakin keskeiset symbolit

³ Vuonna 1987 Omat runot – palstan alalaitaan on painettu teksti: ”Tällä palstalla julkaisemme lukijoiden omia runoja. Runon muoto on vapaa, tärkeintä on, että olet kirjoittanut runosi itse, eikä sitä ole ennen julkaistu. Älä kopioi runoja muista lehdistä tai kirjoista, sillä plagiointi on rikos ja tulee ilmi ennemmin tai myöhemmin. [...]” Teksti on eri muodossa myös vuosien 1992 ja 1997 palstoilla.

⁴ Vuonna 2007 palstan yhteydessä ei ole mainintaa kopiointikiellosta, mutta palstan nimi on edelleen Omat runot. Lisäksi teksti, jossa kehoitetaan lähettämään runoja toimitukseen alkaa sanoin ”Kirjoitatko runoja?”.

sydän, aurinko ja kukat. Lipponen (1992a, 151–152) mainitsee edellisten lisäksi vihkoissa toistuvista kuva-aiheista tai symboleista myös esimerkiksi kyyneleet, silmät, huulet, ankkurit, ristit, pilvet, kuutamot ja tähdet. Osa Lipposen tutkimissa vihkoissa esiintyvistä kuvista on sidoksissa ajankohtaisiin ilmiöihin: esimerkiksi 1970-luvulla runovihkoissa esiintyy *Me naiset* -lehdessä julkaistussa Rakkautta on...-piirrossarjassa esiintyneitä pareja (emt.). ”Rakkaus on.../ kuin voimakkaan tuoksuinen ruusu [...]” (Kindy, SM 9/87) *SinäMinä*-lehden runopalstalla, mutta vanhaan malliin tehty runo ei saa tuekseen kuvitusta.

Lipponen täydentää Kirsti Penttisen luomaa jakoa muistovärssyjen eri lähteistä ja luonnehtii siten runovihkojen mahdollisia lähteitä. Niitä ovat eri suullisen ja kirjallisen perinteen lajit, vieraista kielistä lainatut tekstit, vanhoihin malleihin tehdyt tai kokonaan uudet sepitteet ja muistumat kaunokirjallisuudesta, mietekirjallisuudesta, populaarimusiikin sanoituksista tms. (Lipponen 1992a, 154–155.) Aion tutkielmassani pohtia myös tarkastelemissani runoissa käytetyn symboliikan taustoja ja suhdetta aiempaan perinteeseen niiltä osin kuin se vain on mahdollista. Tässäkin täytyy kuitenkin huomioida ero runovihkojen ja nuortenlehtirunojen välillä. Esimerkkini kopioiduista runoista täsmäävät paremmin Lipposen jaotteluun kuin nuorten omat runot, joissa siis ainakin suorat lainaukset ovat harvinaisia. Omista runoista löytyy kyllä yhteyksiä runovihkojen runojen lisäksi esimerkiksi juuri populaarimusiikin sanoituksiin tai joihinkin muihin kirjallisen perinteen lajeihin, mutta olen enemmän kiinnostunut runoissa käytettyjen symbolien kantamista merkityksistä ja symbolien käytöstä runoissa kuin varsinaisesti siitä, mikä yksittäinen teksti mahdollisesti löytyy runon taustalta. Intertekstuaalisuuden tarkastelua hankaloittaa runojen valtava määrä. En aio niinkään paneutua yksittäisen runon tarkasteluun, vaan aion pohtia niissä esiintyviä symbolien käyttöä tarkasteluni kohteena olevassa diskurssissa.

1.2. Keskeiset käsitteet

1.2.1. Symboli

Symbolit eivät ole kirjallisuudentutkimuksessa kokonaan unohdettu tutkimusalue, joskaan niiden tutkimus itsessään ei ole viime aikoina ollut kovin suosittua. Työni kannalta kiinnostava tutkimus on Mikko Turusen lisensiaatintyö (1999), jossa hän pyrkii määrittelemään symbolia yleisempään kaunokirjalliseen käyttöön.

Symbolissa konkretisoituu sanojen takana piilevä ajatus tai idea. Symboli pukee abstraktin käsitteen konkreettiseen muotoon. (Turunen 1999, 225.) Nuortenrunot vilisevät abstrakteja käsitteitä, kuten rakkaus, yksinäisyys, suru tai onni. Symboli antaa niille uuden, konkreettisemmän muodon. Esimerkiksi sydän on konventionaalinen ja nuortenrunoissakin yleinen rakkauden symboli.

Symbolia on määritelty ja jätetty määrittelemättä monin tavoin. Määritelmille ominaista on joko liika eksaktius tai liika väljyys. Välillä symboli on liitetty jopa metaforan alalajiksi. (Ks. Turunen 1999, 4.) Symboli kuuluu trooppien sukuun. Troopeissa eli kuvallisissa ilmauksissa sanoja käytetään tavalla, joka aiheuttaa muutoksia niiden kirjaimellisessa merkityksessä (Abrams 1985, 63). Lyriikan symboli sekoittuu helposti samankaltaisiin trooppeihin ja sille onkin ominaista rajankäynti muiden trooppien kanssa. (Turunen 1999, 5.) Erytisest raja metaforan ja symbolin välillä on usein veteen piirretty viiva. Kuten Elovaara (1992, 144–145) toteaa, usein on vaikea ratkaista, kumpi on primaarista, sanan metaforinen vai symbolinen merkitys⁵, eivätkä ne aina sulje toisiaan pois.

Symbolilla on jossakin määrin kiinteä merkitys siinä missä esimerkiksi metaforalle ominaista on

⁵ Sivumerkityksestä tulee symbolissa sanan lisämerkitys, kun taas metaforassa sanan varsinainen merkitys: metafora ymmärretään sivumerkityksen avulla (Elovaara 1992, 147).

uusien merkitysten luominen, mutta vaikka metafora luokin uusia merkityksiä, voidaan konventionaalisten symboleiden lisäksi puhua myös konventionaalisista metaforista. George Lakoff on sekä Mark Johnsonin (1980) että Mark Turnerin (1989) kanssa kehittänyt kognitiivista metaforateoriaa, jossa pääajatuksena on metaforien perustuminen yhteyksiin, joita näemme eri käsitteiden välillä. Metaforateoriassa yksittäiset metaforat yhdistyvät yleisempien avulla. Metaforateorian mukaan metaforat ovat ihmisten ainoa keino ymmärtää abstrakteja käsitteitä. Ne vaikuttavat kulttuuriin: metaforat leviävät kommunikoidessamme ja tulevat siten yhteisössä konventionaalisiksi (Nikanne 1992, 64).

Kulttuurien voi katsoa eroavan paljolti sen mukaan, millaisia metaforia ne ovat konventionaaliset (emt.).

Tarkastelen työssäni nuortenlehtirunon diskurssiin sisältyviä metaforia. Symbolit, joihin huomio työssäni varsinaisesti keskittyy, saattavat järjestyä konventionaalisten käsittemetaforien sisälle. Esimerkiksi runoissa, joiden taustalta on löydettävissä konventionaalinen metafora ”rakkaus on matka”, esiintyy usein sydän-symboli:

Yhtenä päivänä näin sut siellä, / ja heti oli sydän/ rakkauden tiellä. [...] Käsi kädessä / vain me kaksi, / yhdessä - / kuolemaan asti. (Tiitu -84, SM 8/02.)

Runossa sydän-symboli hyppää rakkauden tielle ja matka jatkuu aina loppuun asti.⁶

Karoliina Lummaa (2007, 199) erottaa motiivin ja symbolin huomauttamalla, että motiivin merkitys avautuu vain tulkitsemalla runoa kokonaisuutena, kun taas symbolin tunnistaminen vaatii sen oivaltamista, että runossa nimetty asia viittaa johonkin muuhun itsensä ohi. Motiivi on runon elementti ja symboli merkityksellistymisen tapa. Symbolin tunnistaminen voi perustua kahteen seikkaan. Ensinnäkin lukija tuntee runoudessa vakiintuneita ilmaisutapoja tai hallitsee laajemmin kulttuurisia konventioita. Runo voi toisaalta myös itse osoittaa symbolisuutensa nostamalla symbolisen kohteen huomion kohteeksi. (Emt. 2007, 199.) Ensiksi mainitusta tunnistamisesta löytyy esimerkki Auli Viikarilta (1990/2000). Hän ottaa omasta kulttuuripiiristämme esimerkiksi sanan risti. Sillä on kerrostunut ja konventionaalinen viittaussuhde, jonka lukija hallitsee ”yhtä itsestään selvästi kuin luonnollisen kielen sanojen merkitykset”(emt. 1990/2000, 78). Tutkimissani runoissa tällainen symboli on esimerkiksi sydän,

⁶ Käsittelem konventionaalisia metaforia tarkemmin luvussa 4.

joka on tunnettu rakkauden symboli. Työssäni symbolien tunnistaminen perustuukin lähinnä konventioiden tuntemiseen, sillä tutkimukseni kohteena olevat nuortenlehtidiskurssissa käytetyt symbolit toistuvat runosta toiseen.

Symboleiden tavoin myös runon pääajatuksena pidetyt teemat toistuvat tarkastelemissani runoissa. Symbolit liittyvät kiinteästi runon teemaan. Niiden ”kytkös perustuu merkitystapojen ja merkitysten yhtymiseen” (Lummaa 2007, 200). Molempien merkitystapa on abstrakti. Kun symbolisia merkityksiä voivat olla esimerkiksi vapaus ja rakkaus, teemoja voivat olla vaikka intohimon tuhoisuus tai ihmisen yksinäisyys. Lisäksi teeman ja symbolin kytös syntyy siitä, että symbolin merkitys on olennainen osa teemaa. (Emt.) Käsittelen työssäni myöhemmin symboleiden saamia symbolimerkityksiä ja jonkin verran myös niiden kautta rakentuvia teemoja. Runojen symbolien toistuvuus ja temaattinen yhtenäisyys ovat yhteydessä toisiinsa.

Voidaan puhua myös yhteyttä luovista topoksista. Topos on kirjallisuudessa toistuva ja ajan kuluessa vakiintunut, teemaa tukeva ilmaisu, kielikuva tai motiivien kytös (Lummaa 2007, 56). Topoksiin sisältyy usein symbolinen merkitys (emt. 59). Tarkastelemissani runoissa näkyvät erityisesti vuodenaikoihin liittyvät topokset. Syksyn topos, jossa syksy viittaa tunteiden kuolemaan, saa myös symbolisen merkityksen. Puhunkin myöhemmin mieluummin syksyn saamista symbolisista merkityksistä kuin varsinaisesti topoksesta. Käsite kuitenkin palauttaa mieleen runoissa esiintyvien ilmaisujen toistuvuuden ja kliseisyyden.

Sinikka Tuohimaa on huomauttanut, että kirjallisuuden symbolien tutkimus kulkee ”rinta rinnan kielifilosofian, psykologian, kulttuuriantropologian, lingvistiikan, semantiikan ja semiotiikan tutkimuksen kanssa” (Tuohimaa, 1986, 38). Käytänkin työssäni myöhemmin myös esimerkiksi C.G. Jungia apuna symboleiden tulkinnassa. Jung yhdistää symbolin uniin ja piilotajuntaan. Symbolit ovat Jungille piilotajunnan kieltä. Symboli voi olla tuttu arkielämästä, mutta se saa lisämerkityksiä ilmeisen merkityksensä ohella ja viittaa näin johonkin, joka on meiltä kätkeyty: aavistuksenomaiseen ja tuntemattomaan. Sana tai kuva on symbolinen kun se viittaa johonkin muuhun kuin ilmimerkitykseensä. Sillä on laajempi ”piilotajuinen” puolensa, jota ei voi selvästi selittää. (Jung et al., 1964/1997, 20–21.) Tässä työssä minulla ei ole aikomusta tutkia psyyken prosesseja, mutta hyödynnän Jungia myöhemmin tarkastellessani symboleiden saamia

merkityksiä. Näin siis Jungista poiketen oletan, että symbolin merkitykset ovat ”selitettävissä” ilman, että symboleiden ymmärrys vaatii ”symboleja tuottavan yksilön kokonaisuuden” kohtaamista (vrt. Jung 1964/1997, 92).

Erich Fromm näkee symbolisen kielen ainoana ihmiskunnan kehittämänä universaalina kielenä. Hänen käsityksensä universaalista ei kuitenkaan tarkoita sitä, että symboli säilyisi muuttumattomana ajasta ja paikasta riippumatta. Symboli on aina jossakin määrin kulttuurisesti tuotettu merkki. Symbolit muodostavat kansainvälisen kielen, mutta niiden sisältö ei ole staattinen, vaan merkitykset vaihtuvat ajassa ja eri kulttuurien välillä (Cooper 1982/1984, 9). Universaalius onkin jossakin määrin harhaanjohtava termi, sillä toistuvienkin symbolien merkitys avautuu vain niiden omassa kulttuuripiirissä (Fromm 1951/2007, 26). Tuohimaan mukaan sopimuksenvaraisten kulttuurisymbolien merkitys on kiinteytynyt lähes denotatiiviseksi (ilmimerkitys), mutta yksilöllinen symboli edustaa kielessä avantgardea (Tuohimaa 1986, 37). Itse puhun työssäni konventionaalisista symboleista. Esimerkiksi symboleiden aurinko ja sydän merkitys on jossakin määrin ilmeinen. Turunenkin pitää symbolia olennaisesti kulttuurisena ilmiönä, sillä vaikka se näyttää saavan merkityksiään ”näennäisen luontevasti ja itsenäisesti”, sen merkityskenttä täydentyy kuitenkin vaihtelevien virtausten mukaan. Esimerkiksi jokin tietty symboli voidaan omia jonkin aikakauden ideologian tunnuksiksi tai jollekin runokuvalle voidaan hahmotella uusi tulkintatapa. (Turunen 1999, 40.)

Turunen jakaa symbolit universaaleihin tai konventionaalsiin symboleihin ja tekstilähtöisiin symboleihin:

[...] Symboli voi olla universaali tai konventionaalinen ja kantaa vakiintuneita merkityksiä, joita tosin voidaan käsitellä konventiosta poikkeavasti. [...] Symboli voi olla myös yksilöllinen, vain tietyssä tekstikokonaisuudessa tai tuotannossa kirjailijan luoma merkityskimppu. (Turunen 1999, 105.)

Näitä kahta symbolien ryhmää lähestytään eri tavoin. Universaalia tai konventionaalista symbolia tarkasteltaessa korostuu ”vakiintuneiden merkitysten kartoittaminen ja suhteuttaminen kulloisenkin esiintymisympäristön merkityksiin”. Universaali symboli viittaa tekstin ulkopuolelle ja on siksi luonteeltaan intertekstuaalinen. Siihen voi siis kuitenkin liittyä yksilöllisiä merkityksiä. Yksilöllisen symbolin tarkastelussa nousevat esiin symbolin

rakennuskeinot. Se saattaa nousta haastamaan konventionaalista merkitystä tai sanoutua siitä irti. (Turunen 1999, 105.) Kiinnostuksen kohteenani olevat symbolit lähenevät Turusen määrittelemää universaalia tai konventionaalista symbolia. Tutkimani symbolit ovat universaaleja siinä mielessä, että ne toistuvat ajassa ja eri kulttuuripiireissä, mutta niiden saamat merkitykset eivät ole universaaleja, vaan kulttuurikohtaisia. Aion tarkastella konventionaalisia symboleita kartoittamalla niiden vakiintuneita merkityksiä ja taustoja, tietysti myös niiden esiintymiskontekstin huomioon ottaen. En ole huomannut Omat runot -palstalla toistuvia, yksilöllisiksi symboleiksi miellettäviä symboleita, mutta en sulje sitäkään mahdollisuutta kokonaan pois. Käsittelen työssäni nuortenrunoja kuitenkin pääasiassa yhtenä joukkona, enkä siis ota huomioon nimimerkkien taakse kätkeytyneiden yksittäisten kirjoittajien mahdollisia yksilöllisiä symboleita. Mutta kuten Lummaa (2007, 198) huomauttaa, kirjailijakohtaisetkin symbolit ulottavat juurensa laajempiin kulttuurisiin konventioihin. Konventioiden tunteminen on symbolin elinehto, vaikka symbolia sitten käytettäisiinkin konventionaalista merkitystä vastustaen.

1.2.2. Identiteetti

Symbolien kulttuurikohtaisuus tekee niistä merkittäviä identiteettiä määrittäviä elementtejä. Turunen ottaa esimerkiksi kansalliset symbolit, jotka nousevat kriisiaikoina tai kansallisten heräämisten yhteydessä yhdistämään kansaa. Se näkyy sekä esinesymboleina (esimerkiksi liput) että sanataiteessa: voidaan puhua korvenraivaajahengestä tai käyttää esimerkiksi sitkeää katajaa kansan symbolisena kuvana. (Turunen 1999, 43.) *Suomalaisten symbolit* -teoksen esipuheessa kirjoittajat korostavat myös ”kollektiivisten eli yhteisöllisten” symbolien merkitystä yhteisöllisyyden vahvistamisessa. Monet ”yhteisölliset identiteettisymbolit” ovat merkkejä, joiden merkitys perustuu siihen, että yhteisön jäsenet ovat sisäistäneet ne ja ymmärtäneet niiden merkityksen samalla tavalla. (Halonen & Aro 2005, 7-8.) Myös nuoriso käyttää omia symbolejaan erottautumisen välineenä, joka näkyy sekä kielessä että eleissä. Klaus Weckroth

onkin nimennyt nuoruuden niin aatteeksi, sanomaksi, tunnussanaksi kuin titteliksikin (Weckroth 1996, 383–385). Yhteinen kieli on yksi erottautumisen keino.

[M]inusta tulee myös *me*. Minä olen yksi nuori kaikkien muiden joukossa, mutta en enää yksin. Me puhumme samaa kieltä. Me ymmärrämme toisiamme. Me olemme yhtä. (Weckroth 1996, 386)

Kiinnostukseni kohteena olevien symboleiden laaja käyttö osoittaa, että niillä on tärkeä rooli nuorten mielenmaiseman kuvaamisessa Omat runot -palstan runoissa, vaikka konventionaalisina symboleina ne eivät ole pelkästään nuorille (tytöille) ominaisia. Runoissa käytetyissä symboleissa on puettuna erilaisia abstrakteja tyttöyden kokemuksia konkreettiseen asuun (vrt. Turunen 1999, 225).

Romanssia tutkinut Jukka Törrönen pohtii erityisesti nuorille ominaista kiinnostusta symbolisia ilmaisumuotoja kohtaan (esimerkiksi elokuvat, kirjat, kirjoittaminen) ja hän näkee vastauksen nimenomaan nuorten tekemässä identiteettityössä. Törrönen pohtii sitä, miten populaarikulttuurilla ja medially on kuitenkin yhä tärkeämpi rooli myös aikuisten elämässä, sillä ”traditioitten mureneminen ja yksilöllistymiskehitys ovat nostaneet itserefleksiivisen identiteettityön heidänkin elämässään arkipäiväiseksi asiaksi”. (Törrönen 1996, 48–49.) Nuorille tarkoitettut lehdet, jotka suurelta osin puhuvat nuorten suulla, ovat tärkeässä osassa nuorten identiteettityössä. Minna-Riitta Luukka (2003) on tutkinut *Demi*-lehden kuvaa tyttöydestä. Hän painottaa ns. tyttöjenlehtien asemaa osana kulttuurisia merkityksenantoprosesseja, jotka antavat mahdollisuuksia lukijan identiteettityöhön (Luukka 2003, 18). Lehdet, joissa kerrotaan samanikäisistä tytöistä, auttavat tyttöjä muokkaamaan identiteettiään. Nuorten omista runoista apua identiteettityöhön saa tiiviissä muodossa.

Identiteetit peilautuvat eri mediateksteissä, mutta samalla tekstejä käytetään välineenä luotaessa identiteettejä. (Fornäs 1995/1998, 259.) Mutta kuten Stuart Hall (1999) toteaa, “täysin yhtenäinen, loppuunsaatettu, varma ja johdonmukainen identiteetti on fantasiaa”. Subjekti tarttuu eri identiteetteihin eri aikoina ja merkitysten ja kulttuuristen representaatioiden järjestelmien lisääntyessä kohdataan identiteettien moninaisuus, jossa voi kuitenkin tuntea ainakin tilapäisesti mahdollisuuden identifioitua mihin tahansa näistä identiteeteistä (Hall 1999, 23).

Identiteettiin liittyvät läheisesti käsitteet diskurssi ja representaatio. Ei ole olemassa todellisuutta ”tuolla jossakin”, vaan todellisuus on riippuvainen sitä esittävästä diskursseista. ”Todellisuus perustuu aina osaltaan sille kuinka se esitetään.” (Hall 1992, 17.)

Hall (1999, 253) pitää identiteettejä pisteinä, joissa yksilö kiinnittyy tilapäisesti diskursiivisten käytänteiden rakentamiin subjektiasemiin. Identiteetit muodostuvat representaation sisällä ja siksi onkin tärkeää niitä tarkastella niitä ”tiettyjen erityisten diskursiivisten muodostumien ja käytäntöjen sisällä” (Hall 1999, 250–251). Tutkielmassani tämä muodostuma syntyy tutkimistani runoista. Diskursiivinen muodostuma⁷ on joukko useita ”lausumia”, jotka tarjoavat kielen sitä varten, että voitaisiin representoida jotakin aihetta koskevaa tietoa (Hall 1999, 98). Runot ovat erilaisia, mutta tutkielmani tavoitteena on löytää niille yhdistäviä piirteitä ja tutkia symboleita erittelemällä, mistä samankaltaisista aineksista runot koostuvat ja mitä se niistä kertoo – mistä runot puhuvat kun ne puhuvat rakkaudesta, yksinäisyydestä tai aikuistumisesta. Omat runot -palstan runot lähentyvät toisiaan muodoltaan ja myös sisällöltään, ja niiden voi katsoa viittaavaan kohteeseen, jota voisi kutsua ”tyttöydeksi”. Runot tuovat esiin tyttöyden erilaisia kokemuksia ja tämä tyttöys muodostuu niistä lausumista, joissa sitä kuvataan eri näkökulmista. Tyttöys ei ole mitään ennalta annettua ja määriteltyä, vaan se muodostuu ja muuttuu muotoaan osana representaatiota, jota nuortenrunot tutkielmassani edustavat.

Fornäs (1995/1998) erottaa toisistaan kulttuurisen, kollektiivisen eli sosiaalisen ja yksilöllisen eli subjektiivisen identiteetin. Kulttuurista identiteettiä muodostavat yksilöille ja yhteisöille merkitykselliset symbolit ja tekstit. Koska kaikki kommunikaatio on lopulta symbolisessa muodossa, muovaa se myös sosiaalisia ja subjektiivisia identiteettejä. Erilaiset yhteisöt tuottavat kollektiivisia identiteettejä yhteisillä teksteillä. (emt. 278.) Tutkielmassani identiteetit muovautuvat Omat runot -palstan puitteissa. Yhteisön tuottamien tekstien kautta syntynyt kollektiivinen identiteetti on samalla kertomus konstruoiduista yhteisöistä (Fornäs 1995/1998, 278). Tässä tapauksessa identiteettejä tuottava yhteisö on osa tyttökulttuuria. Hall (1999, 48) puhuu ”kuvitelluista yhteisöistä”, jonka kautta saamme merkitystä olemassaolollemme. Sen jäsenenä näemme itsemme osallisena kertomuksessa, jota kerrotaan esimerkiksi mediassa tai populaarikulttuurissa. Hall puhuu kokonaisista kansakunnista, mutta ajatus on sovellettavissa

⁷ Hall (1999) on lainannut käsitteen Michel Foucault’lta

myös pienempiin kuviteltuihin yhteisöihin. Yksi tällainen on rakentunut tyttökuulttuurin sisällä ja tarkastelemissani runoissa tuotetaan myös kertomuksia ja yhteisiä symboleita, jotka representoivat yhteisiä kokemuksia ja antavat yhteisölle merkityksen (vrt. Hall 1999, 48). Kulttuurin sisältämät merkityskartat tekevät ympäröivän sosiaalisen maailman ja samoin sen luonnon ymmärrettäväksi saman kulttuurin jäsenille (Puuronen 1997, 105). On syytä huomata, että puhuessani nuortenrunoista tai nuortenlehtirunon diskurssista, tässä tapauksessa diskurssin levittäjänä on nimenomaan suomalaisille tytöille suunnattu *SinäMinä*-lehti. Nuortenlehtiruno voisi olla täysin erilainen jossakin toisessa kontekstissa. Kulttuurisista eroista voi mainita yksinkertaisena esimerkkinä vuodenaikojen vaihteluihin sidotut tunnelmat. Puhun vuodenaikojen symboliikasta tarkemmin käsitellessäni runojen symboleita luvussa 3.

Nuoret tekevät identiteettityötä niin lukemalla muiden nuorten runoja kuin kirjoittamalla niitä itse. Tekstitelevision nuortenpalstan yksinäisyyttä käsitteleviä kirjoituksia tutkinut Jukka Kangasniemi (2008, 15) uskoo palstan kirjoitusten syntyneen yksinäisyyden tunteen seurauksena ja halusta selvittää ajatuksia ja tunteita. Samankaltaisia taustoja on varmasti löydettävissä nuortenrunojenkin takaa, vaikka tietysti yksinäisyyden tunteen voi korvata myös mikä tahansa muu runon synnyttävä intensiivinen tunnekokemus. Tämän tarkemmin en missään kohtaa lähde pohdiskelemaan fyysistä tekijää, vaan pohdin mieluummin sitä, mikä minulle aineistoni puitteissa on mahdollista: nuortenrunojen keinoja representoida tyttöyttä runojen keskeisten symbolien kautta.

1.3. Työn eteneminen

Olen nyt määritellyt tutkimusongelmani ja avannut työni kannalta keskeisiä käsitteitä, joista tärkeimmät ovat identiteetti, diskurssi, representaatio ja symboli, metafora ja teema. Näistä kolme ensimmäistä käsitettä kietoutuvat yhteen, samoin kolme muuta. Jatkaessani eteenpäin tukenani kulkevat identiteetin käsittelyssä apuvälineinä edelleen Hallin paljolti Foucault'n

diskurssiteorioista⁸ lainaavat identiteettipohdinnat, mutta ajoittain teen hyvinkin syviä sukelluksia erityisesti tyttötutkimukseen, kansanperinteeseen ja sosiologiaan. Yhden otsakkeen alle sovitettuna tutkielmani olisi lähinnä kulttuurintutkimusta, pohjana Hallin määritelmä ”kulttuurista”, joka sisältää esimerkiksi:

[...] niiden merkitysten verkostot, joita yksilöt ja ryhmät käyttävät jäsentääkseen todellisuutta ja kommunikoidakseen toistensa kanssa [...] (Hall 1992, 11).

Symboleiden osalta käytän erityisesti erilaisia symboleiden taustoja valottavia teoksia. Käytän apunani myös motiivien tutkimusta, mikä auttaa osaltaan lisäämään käsitteellistä sekasotkua. Motiivi voi runon elementtinä saada symbolisia merkityksiä, mutta se voi merkityksellistyä myös konkreettisemmin (Lummaa 2007, 199). Lähdän siitä, että tarkastelemani symboliset sanat kantavat matkassaan jatkuvasti symbolisia merkityksiä, vaikka ne yksittäisessä runossa voisikin ymmärtää myös kirjaimellisesti.

Erittelen runoissa käytettyjä symboleita luvussa kaksi. Taulukoin vuodesta toiseen toistuvat symbolit ja esitän niiden käytössä tapahtuneen prosentuaalisen muutoksen tarkkailemieni kahden vuosikymmenen ajalta. Tämä työni kvantitatiivinen osuus on tarkoitettu vain tukemaan myöhempiä tulkintojani, eli tarkoitukseni on vain yksinkertaisessa muodossa osoittaa tiettyjen symboleiden toistuvuus vuodesta toiseen. Luku kaksi toimii astinlautana kun hyppään sen jälkeen työni varsinaiseen analyysiosaan.

Tarkastelen symboleita konventionaalisenä, kulttuurisesti tuotettuna merkinä luvussa kolme ja tutkin tässä luvussa symbolisanakirjojen antamien merkitysten lisäksi symboleiden saamia merkityksiä esiintymisyhteydessään, eli tässä tapauksessa nuorten kirjoittamissa runoissa. Tutkin, eroavatko symboleiden merkitykset nuortenlehtidiskurssissa sanakirjojen antamista merkityksistä, vai luovatko ne omia merkityksiään. Tarkastelen myös sitä, onko jokin merkitys erityisesti saanut hallitsevan aseman, vai antaako diskurssi mahdollisuuksia monenlaisille tulkinnoille. Rakkausaiheen keskeisyys runovihkoissa mahdollistaa myös vertailut tarkastelemieni runojen ja runovihkojen runojen välillä erityisesti käsitellessäni nuorta rakkautta ja rakkausrunoissa keskeiseen osaan nousevaa sydän-symbolia.

⁸ Diskurssiteoriasta esim. Foucault 1976: Tiedon arkeologia

Nuortenlehtirunojen diskurssi representoi sitä, mitä voisi kutsua ”tyttöydeksi”. Tätä tiettyä ”representaation järjestelmää”⁹ käsittelen tarkemmin luvussa neljä. Käsitys tyttöydestä muodostuu ja muokkaantuu osana representaatiota. Tarkastelen nuortenrunoja yhtenä tyttöjen kulttuurin alueena. Ja aivan kuten Hall (1999, 47) näkee kansallisen kulttuurin diskurssina, eli ”tapana rakentaa merkityksiä, jotka suuntaavat ja järjestävät sekä toimintaamme että käsityksiä itsestämme”, voidaan myös tyttökulttuuri nähdä diskurssina. Käsittelen luvussa neljä myös nuortenrunojen metaforia tukeutuen Lakoffin ja Johnsonin (1980) ja Lakoffin ja Turnerin (1989) metaforateoriaan. Tarkastelen erityisesti metaforan ”elämä on matka” sekä rakkauteen liittyvien konventionaalisten metaforien kytkeytymistä runoihin. Samalla tarkastelen, mitä symboleita käytetään kuvaamassa tiettyä tyttöyden kokemusta.

Riivari (2006) mainitsee tutkielmansa johdannossa, että nuoret kirjoittavat runoissa ”rakkaudesta ja sen puutteesta, sydänsuruista, ystävistä, pojista ja aikuiseksi kasvamisesta”. Itse olen löytänyt runoista kolme laajempaa teemaa, joita kutakin käsittelen erikseen luvussa neljä. Teemoja ovat eri variaatioineen nuori rakkaus, nuoren yksinäisyys ja nuoren itsenäistymispyrkimykset. Tarkastelen näiden kolmen otsakkeen alla tyttöyden representoitumista runoissa. Tarkastelen lähemmin myös sitä, antaako tietty runosta välittyvä tunne sijaa tietyille symboleille – tai sijaako tietyt symbolit tilaa tietyille tunteelle. Luvussa neljä tutkielmani ammentaa erityisen paljon sosiologiasta ja kansanperinteestä. Yksinäisyyttä käsittelevä alalukuni perustuu lähes kokonaan Jukka Kangasniemen yksinäisyystutkimuksessaan (2008) tekemiin jaotteluihin. Käytän apunani paljon myös tyttötutkimusta. Tyttötutkimuksen yhtenä pyrkimyksenä on osoittaa tyttöjen kulttuurin ja toiminnan erityislaatuisuus ja se syntyi kun nuorisotutkimuksen katsottiin painottuneen liikaa poikien kulttuurin ja maailman tarkasteluun. (Ks. esim. Puuronen 2006, 115.) Tässä tutkielmassa tytöt pääsevät pääosaan. Viimeisessä luvussa kokoan vielä yhteen huomioitani symboleista, tytöistä ja samalla koko tutkielmani kulusta.

⁹ Ks. Hall 1999, 46

2. KESKEISTEN SYMBOLIEN TOISTUVUUS

Olen koonnut runoista löytyviä konventionaalisia symboleja taulukoksi, josta voi nähdä miten tietyt konventionaalisen symbolin merkityksiä mukanaan kantavat sanat toistuvat runoissa vuodesta toiseen. Näille toistuville sanoille on löydettävissä kulttuurin vakiinnuttama konventionaalinen suhde johonkin abstraktiin ideaan tai ominaisuuteen (vrt. Lummaa 2007, 207). Sanat saavat symbolin merkityksiä myös toistuvuutensa vuoksi, vaikka ne niiden esiintymisyhteydessä olisivatkin paremmin yhdistettävissä johonkin muuhun trooppiin – tai tulkittavissa jopa kirjaimellisesti.

Valitsin siis taulukoitavaksi symboleita, joiden havaitsin toistuvan runoissa usein. Sanojen tai symboleiden toistuvuus kertoo, että niillä on merkittävä rooli nuortenlehtirunon diskurssissa ja siten ne saavat työssäni erityistä huomiota. Taulukoimani symbolit, ja siten symbolit, joita aion tutkielmassani pääasiallisesti käsitellä, ovat sydän, aurinko, tuuli ja sade.

Olen ollut itsekkin tyttö ja muistan ajan, jolloin luin *SinäMinä*-lehden runoja ja pystyin samastumaan niiden yksinäisyyttään ja rakkauttaan maailmalle huutaviin puhujiin. Nyt olen aikuinen ja suhteeni runoihin on erilainen. Tarkastelen niitä tutkijapositiona käsin, mutta aineistooni kuuluu runoja myös ajalta, jolloin itse kuului *SinäMinä*-lehden kohderyhmään ja diskurssi on siten minulle jossakin määrin entuudestaan tuttu. Runojen keskeisimpien symbolien joukkoon ei siten kuulunut varsinaisia yllätyksiä, mutta joitakin symboleja olisin olettanut löytäväni aineistostani enemmän. Eniten yllätyin siitä, että siipi-symboli esiintyi koko aineistossa alle 20 kertaa. Oletin, että siivet kuuluisivat erottamattomasti nuortenlehtirunoihin. Siipiin liitettyjen abstraktien merkitysten vuoksi olettamukseni oli, että symbolilla on itseoikeutettu asema nuortenlehtirunon diskurssissa – ja siten myös taulukossani. Täysin väärässä en ollut, sillä erilaisia siipiin ja lentoon liittyviä symboleita on aineistossa paljon: siivet, lintu, erilaiset lintulajit (esimerkiksi lokki ja kyyhkynen), perhonen ja enkeli saavat yhteensä paljon huomiota, mutta erikseen yksikään näistä symboleista ei saavuta sellaista suosiota kuin taulukoimani symbolit. Voin kuitenkin jo tässä vaiheessa todeta, että siipien ja enkelien osuus runoissa

käytetyistä symboleista on vuosien aikana kasvanut.

Siipiin ja lentoon liittyvien symbolien lisäksi myös ”kukat” jakautuvat moneksi. Runoissa esiintyvät erilaiset kukat, esimerkiksi apilankukka, ruusu, kaktus ja päivänkakkara. Haluan antaa eri lajeille mahdollisuuden sisällyttää itseensä lajille ominaisia eriytyneempiä merkityksiä ja siksi en halua vain niputtaa niitä yleisemmän symbolin ”kukka” alle. Jouduin siis jättämään nekin taulukon ulkopuolelle. Kukkia, kuten siivekkäitä olentojakin, käsittelen kyllä työssäni myöhemmin. Kiinnitin taulukon ulkopuolisista symboleista erityishuomiota myös esimerkiksi meri-symboliin, mutta yleisyydestään huolimatta käsittelen tätäkin symbolia ilman suoranaista laskemista. Tein ratkaisun siksi, että tarkoitukseni ei ole tehdä kvantitatiivista tutkimusta, vaan ainoastaan osoittaa, että samat symbolit toistuvat vuodesta toiseen. Oletan, että esimerkiksi toistuvuudesta riittää muutama yleisin symboli. Taulukoitavaksi ylsivät siis ainoastaan jo mainitsemani, vuodesta toiseen suosituimmat symbolit, sydän, aurinko, tuuli ja sade, joita kaikkia käsittelen työssäni myöhemmin tarkemminkin.

Loin joitakin sääntöjä, joilla helpotin symbolien laskemista monitulkintaisuutta eliminoimalla, ja jotka toisaalta taas auttoivat saamaan paremman kokonaiskuvan tiettyjen symbolien käytöstä. Jätin pois synonyymit (esimerkiksi tuuli: viima). Mukana ovat kuitenkin verbimuodot esimerkiksi sanoista tuuli ja sade (tuulee, sataa). Aurinkoon taas sisältyy myös esimerkiksi auringonpaiste ja auringonsäteet, sillä koen niissä aurinkoon yleisesti liitettävien merkitysten säilyvän lähes muuttumattomana. On myös syytä huomata, että yhden runon sisällä sama symboli saattaa esiintyä useampaan kertaan, mutta minua kiinnostaa ainoastaan se, kuinka monessa runossa tietty symboli esiintyy, eli ei se, kuinka monta kertaa tietty symboli esiintyy koko aineistossani. Esimerkiksi nimimerkki Kellyn (SM 19/94) runon sydämistä vain toinen on yltänyt taulukoitavaksi:

Ei sydän yksin jaksa, / tarvitaan toinen sydän / ja elämää suurempi rakkaus.

Vuoden 2007 jätin taulukoinnin ulkopuolelle, sillä palsta on kokenut muutoksia, joihin jo aiemmin johdannossa viittasin: runoja on vuonna 2007 ilmestynyt palstalla vain 65 ja palsta on muuttunut julistemaisemmaksi taustakuvineen. Lukijoiden omat runot eivät enää vuonna 2007

tunnu olevan palstan pääasia, kun runoja on entistä enemmän kopioitu myös muualta. Yksi selitys palstan muutoksille voivat olla uudet foorumit, joilla nuoret voivat julkaista runojaan. Verkosta löytyy esimerkiksi suosittu rakkausrunot.fi-sivusto, joka tarjoaa harrastajakirjoittajille mahdollisuuden saada oma runonsa muiden luettavaksi ja arvosteltavaksi. 13–19 -vuotiaat tytöt ovat sivuston suurin käyttäjäryhmä¹⁰ ja siten voi olettaa, että myös *SinäMinä*-lehden runopalstan potentiaalisista runojen kirjoittajista osa on siirtynyt uusiin foorumeihin.

Konventionaalisten symboleiden käyttö on vuonna 2007 aiempaa vähäisempää. Täytyy kuitenkin huomata, että konventionaalisia symboleita ei ole aiempinakaan vuosina läheskään kaikissa runoissa. Tarkoitan tällä seuraavanlaisia runoja:

Rakkautta on turha etsiä. / Se löytää sinut... / et sinä sitä. (mira, SM 9/07)

Ruotsin maikka kysyi: / ”Vad gjorde du på sommaren?” / Teki mieleni sanoa: / ”Jag älskade.” (Nicky SM 2/87)

Rakastan sinua / niin hiljaa, / ettet tiedä / olemassaolostani. (Pianissimo 21/92)

Edellisissä runoissa esimerkiksi rakastetaan ilman sydän-symbolia, vaikka rakkaudesta kertovissa runoissa sydän on Omat runot -palstalla runojen käytetyin symboli. Muitakaan symboleja – tarkoittamassani merkityksessä — en runoista löydä. Näitä runoja on paljon, joten laatimaani taulukkoa tulkitessa on syytä huomioda, että runoissa, joissa laskemani suosituimmat symbolit eivät esiinny, ei niiden ”tilalla” esiinny välttämättä muitakaan symboleita.

Ensimmäinen taulukko kuvaa, kuinka monessa runossa tietty konventionaalinen symboli (sydän, aurinko, tuuli, sade) esiintyy minäkin vuonna (1987, 1992, 1997, 2002) ja kuinka monessa runossa tietty symboli esiintyy, kun lasketaan kaikkien vuosien esiintyvyys yhteen:

¹⁰ <http://www.rakkausrunot.fi/mainosta.php>, luettu 19.3.2010.

	1987	1992	1997	2002	Yht.
SYDÄN	17	24	42	26	109
AURINKO	12	16	30	15	73
TUULI	13	24	20	15	72
SADE	13	14	18	12	57
Runoja yht.	161	190	212	108	671

Taulukosta näkee, että sydän on runoissa vuodesta toiseen käytetyin symboli. Se esiintyy yli sadassa runossa tutkimusaineistossani. Aurinko ja tuuli ovat lähes yhtä käytettyjä, kun taas sade esiintyy vain vajaassa 60 runossa.

Symbolien esiintymistä tarkastellessa on syytä huomioida, että runojen määrä vaihtelee vuosittain. Lehti on ilmestynyt vuosina 1992 ja 1997 24 kertaa, kun taas vuosien 1987, 2002 ja 2007 vuosikerrat käsittävät vain 12 numeroa. Toinen taulukko kuvaa symbolien prosentuaalista esiintymistä kunkin vuoden runoissa, ja siksi se on ensimmäistä taulukkoa vertailukelpoisempi:

	1987	1992	1997	2002	kaikista runoista
SYDÄN	11%	13%	20%	24%	16%
AURINKO	7%	8%	14%	14%	11%
TUULI	8%	13%	9%	14%	11%
SADE	8%	7%	8%	11%	8%

Toisesta taulukosta voi nähdä, kuinka aurinko ja sydän ovat kasvattaneet suosiotaan nuorten kirjoittajien runoissa vuosien mittaan huomasti. Kumpaakin symbolia esiintyy kaksi kertaa enemmän vuonna 2002 kuin 15 vuotta aikaisemmin. Myös tuuli ja sade ovat vahvistaneet asemiaan, mutta niiden kohdalla käyttö on kuitenkin vaihdellut enemmän. Kaikkien taulukoimieni symboleiden määrä on taas vähäisempi taulukon ulkopuolelle jättämänäni vuonna 2007. Vuoden 2007 aikana ilmestyi 65 runoa ja esimerkiksi sydän-symboli esiintyy kymmenessä

runossa ja aurinko vain kolmessa. Vuoden 2007 runojen yhtenä erikoisuutena ovat <3-symbolit. Näitä internetin keskustelupalstoilta, tekstiviesteistä ja muista merkkipohjaisista viestinnän muodoista tuttuja sydämiä esiintyy kahdessa runossa, joissa niitä käytetään molemmissa runon viimeisenä merkinä¹¹:

[...] Antoi paperi käärön symboleineen, / yksi mieleen painuvin, / symboli ikirakkauden <3 (Sheba, SM 12/07.)

[...] Olet ikuisesti minun, vain minun <3 (Mustikka, SM 11/07)

Internet-sukupolven luoma kieli näkyy saman vuoden aineistossa myös esimerkiksi nimimerkissä Ti@Maria (SM 5/07, 7/07), jossa a-kirjaimen korvaa sähköpostiosoitteista tuttu at-merkki.

Kiinnostavaa on, että nuoret kirjoittajat tukeutuivat lehden ensimmäisen 15 vuoden aikana kasvavassa määrin entuudestaan käytetyimpiin symboleihin. Voidaan siis todeta, että diskurssi on vahvistunut. Tässä yhteydessä voisi puhua myös konventiosta, eli totutusta ”tavasta”, jonka folkloristiikan tutkija Leea Virtanen (1988, 25) on määritellyt normiksi, jonka alkuperäistä lausujaa ei tunneta. Palstan runoja luetaan ja tuotetaan tietyin ennako-odotuksin. Virtasta mukaillen voitaisiin ajatella, että palsta on synnyttänyt ”tapoja” tuottaa runo ja niihin on siirtynyt aineksia muista palstan runoista – ja aiemmasta perinteestä. Kirjoittamishetkellä runo ja sen sisältämät symbolit ovat kuitenkin esittäjänsä henkilökohtaisia hengentuotteita. Runot eroavat toisistaan monessa suhteessa ja ”tavasta” puhuminen ei olisi kovin hedelmällistä omassa tutkielmassani, jonka aineisto käsittää satoja eri kirjoittajien runoja. Pelkkä konventiosta puhuminen siten yksinkertaistaisi moninaista tutkimuskohdettani liikaa.

Diskurssin vahvistumisen osoituksena on, että suosituimpien symboleiden (sydän, aurinko) käyttö on kasvanut kaksinkertaiseksi tutkimissani vuosikerroissa 1987–2002. Tietty tapa representoida tyttöyden kokemuksia runoissa on siis vahvistunut ja vienyt sijaa muilta mahdollisilta tavoilta kuvata samoja kokemuksia. Kuten Hall (1999, 98) sanoo, ”diskurssi on

¹¹ Ilmari Vauras (2008) kutsuu kuvamerkkejä tunneikoneiksi eli tunteita ilmaisevaksi kuvamerkeiksi, jotka ovat erityisesti välittömissä verkkokeskusteluissa tehokas viestinnän keino (emt. 212, 220).

joukko lausumia, jotka tarjoavat kielen sitä varten, että voitaisiin puhua tietynlaisesta jotakin aihetta koskevasta tiedosta.” Runoissa tätä tietoa – tietoa siitä, mitä tyttöys on – representoidaan tiettyjen symboleiden kautta. Vakiintunut symboli kertoo paljon pienessä tilassa. Sen tallettamat merkitykset auttavat tiivistämään inhimillistä kokemusta. (Hosiaislouma 2003, 890.) Symbolissa tiivistyvät myös tyttöyden kokemukset: suuret tunteet tiivistyvät pieneen tilaan. Seuraavaksi tarkoituksenani onkin kurkistaa runon keskeisten symboleiden saamiin merkityksiin. Konventionaalisenkin symbolin merkitykset vaihtelevat ajassa ja paikassa. Seuraavassa luvussa teen katsauksen runoissa esiintyvien symboleiden konventionaalisiin merkityksiin symbolisanakirjojen avulla, ja vertaan niitä runojen keskeisten konventionaalisten symboleiden esiintymisyhteydessään saamiin merkityksiin.

3. RUNOJEN KONVENTIONAALISET SYMBOLIT

3.1. "Rakkaus syntyy sydämessä"

Sydän on tutkimissani runoissa vuodesta toiseen suosituin symboli. Se on vuoteen 2007 saakka esiintynyt joka vuosi yhä suuremmassa osassa palstan runoista. Myös Ulla Lipposen (1992a, 151) tutkimissa runovihkoissa sydämellä on keskeinen osa: sydän esiintyy vihkoissa tiuhaan sekä varsinaisessa runotekstissä että kuvittamassa vihkon sivuja.

Runovihkojen kuvituksessa sydänten väriskaalaan sisältyy erityisesti punaisen eri sävyjä, mutta sydämet voivat olla myös esimerkiksi mustia tai sinisiä (Lipponen 1992a, 151). Viikari (1990/2000, 78) huomauttaa, että vaikka värisymboliikka kuuluu kulttuuristen symboleiden piiriin (kuten musta surun ja punainen ilon värinä), kulttuuriset merkitykset hajoavat värien vaihtelevissa käyttöyhteyksissä. Musta sydän ei kuitenkaan pakene sille annettuja konventionaalisia merkityksiä. Jung (1964/1997, 224) liittää mustan värin pimeyteen, yöhön ja sisäänpäin kääntymiseen. Musta sydän löytyy esimerkiksi nimimerkin Tuulentyttö (SM 4/02) runosta, jossa ”varjoista” saapuvan puhunnan kohteen sydän on ”pimeyttä” täynnä, mikä taas ei tiedä rakkaustarinalle onnellista loppua:

[...] Mutta sydämesi oli musta, / pimeyttä äärimmillään. / Sen sokkeloihin eksyin ja katosin, itseni kadotin ja vain varjoiksi jäin.

Runovihkoissa tavallisia ovat visualisoinnit nuolen lävistämistä tai kyneleitä tai veripisaroita valuvista sydämistä (Lipponen 1992a, 151). Näille kuville löytyvät vastineet myös Omat runot - palstan runojen symboleista. Sydän itkee ja sydän haavoittuu, mutta nuolen lävistämä sydän sen sijaan ei ole runoissa kovin yleinen symboli. Nimimerkki Tähdennon (SM 1/87) runossa ammutaan rakkautta, mutta ase ei ole välttämättä nuolia ampuva jousi:

Jos suinkin voisin, / muuttaisin kaikki maailman / aseet sellaisiksi, / että niillä voisi
ampua/ rakkautta/ sydäimestä sydämeen.

Nimimerkki Miljan runossa sen sijaan nuoli on ”eksynyt” sydämeen:

[...] Sydämeeni eksynyt, / palamaan syttynyt, / polttava, pieni nuoli. / Siihenkö
rakkautemme kuoli? (Milja, SM 8/02.)¹²

Tangoteksteissä rakkaudesta puhutaan usein tuli-metaforin (Kukkonen 1993, 73) ja rakkauden
symboli roihuaa myös Omat Runot – palstan runoissa. Edellisessä runossa sydän on tulella.
Nimimerkin Ruma ankanpoikanen (SM 4/92) runossa rakkauden tuli sammuu ja siten myös
sydän kylmennyttyään ”sammuu”, eli syke lakkaa:

Eilen vielä olit vierelläni / sait sydämeni palamaan / sisimpäni sykkimään / samaa tahtia
kanssasi. / Tänään / hetki lähtösi jälkeen / en tunne enää sykettä. / Sydämeni pinnalle /
alkaa kertyä / kimaltelevaa kuuraa. (Ruma ankanpoikanen SM 4/92.)

Sydämen pinnalle kertyvä kuura kertoo sydämen kylmenemisestä ja siten osaltaan rakkauden
päättymisestä. Kuura viittaa vahvasti talveen, ja rakkauden sammumisen liittäminen pimeisiin ja
kylmiin vuodenaikoihin onkin runoissa yleistä. Käsitellen vuodenaikoihin liittyvää symboliikkaa
tarkemmin myöhemmin. Sydän eroaa kolmesta muusta nuortenlehtirunojen diskurssissa
keskeisestä symbolista (aurinko, sade ja tuuli) monilta osin, koska sitä ei voi suoraan palauttaa
luontoon. Luontosymbolit saavat lisätehoa kun merkitys laajenee käsittämään niin vuodenajat
kuin sitä kautta koko elämän kiertokulun. Esimerkiksi aurinko liittyy merkityksineen vahvasti
kesään kun taas sade syksyyn. Sydäntä ei kuitenkaan sellaisenaan voi liittää mihinkään tiettyyn
vuodenaikaan.

Lipposen mukaan yleisimpiä metaforia runovihkoissa on kuva sydäimestä rakkauden
asuinpaikkana: sydämessä on ovi, johon voi löytää avaimen (Lipponen 1992a, 151). Sydän onkin
rakkauden koti ja säilytyspaikka myös Omat runot -palstan runoissa:

[...]Sydämessäni portti / portissa lukko / lukossa ei avainta / Avain on kai siellä / missä
katseesi / missä sinäkin. (Maj Katrin, SM 4/02.)

¹² Hämmäntävä viimeinen säe saattaa selittyä runon alulla: ”Syvälle sydämeeni,/ sekoittamaan elämäni,/ sun
silmät porautuu,/ katoaa kaikki muu./ Ne siellä liekin sytyttää,/ se roihuaa, vaikertaa ikävää./ Osan polttaa tuhkaksi,
muistoissa vain me kaksi. [...]” Rakkaustarina on jo päättynyt, koska puhuja mainitsee muistot. Sen on saattanut
päättää liian puhujan liiallinen innokkuus. Liekki on roihunnut ja sittemmin sammunut.

Lukitsin sydämeni murtovarmaan kassakaappiin ja hävitin numeroyhdistelmän.[...]
(Sinisiipi, SM 1/87).

Molemmissa esimerkkirunoissa rakkauden asuinpaikka on suojattu lukolla. Nimimerkki Maj Katrinin runossa luotetaan siihen, että avain on puhunnan kohteella. Tällä ilmeisesti on halutessaan vapaa pääsy puhujan sydämeen, kun taas muille sydämen portti pysyy lukittuna. Ajatus ”sydämen avaimesta”, jolla voi avata pääsyn rakastetun sydämeen tai sulkea hänet omaan sydämeensä, esiintyy myös kansansanonnoissa ja -lauluissa (Biedermann 1989/2004, 32). Nimimerkki Sinisiiven runossa sydän on laitettu varmaan talteen ”murtovarmaan kassakaappiin”, johon kenelläkään ei ole pääsyä. Tämänkaltainen sydämen suojeleminen onkin runoissa tyypillistä. Sydän on jatkuvasti vaarassa eikä rakkauden asuinpaikkaan saa siis päästää väärää ihmistä. Sydän avataan rakkaimmalle, mutta rakkain saattaa käyttäytyä toisin kuin on odotettu. Esimerkiksi nimimerkki Turren rakkauden kohde ei koskaan saavu sinne, minne runon puhuja häntä odottaa sydän avoimena:

[...]Elämäni olin pysäyttänyt / sinua varten / lakanani vaihtanut / sydämeni avannut. /
Mutta sinä et tullut. / Sieluuni satoi unohduksen lumi. (Turre, SM 13/92.)

Tero Norkolan (1996) mukaan ainakin kirkkoisä Augustinuksen Tunnustuksista lähtien, eli 300-luvun lopulta, tunnustuskirjallisuuden konventioihin on kuulunut lukijan johdattaminen kertojan sydämen valtakuntaan (sisäiseen maailmaan). Henkilökohtaista päiväkirjaa taas on pidetty sydämen kirjana ainakin 1700-luvulta. (Emt., 42–43.) Runoissakin sydäntä tyhjennetään kirjoittamalla, esimerkiksi nimimerkki Summerin (SM 3/97) runossa:

Haluan kirjoittaa surusta! / Sillä sitä on sydämeni täynnä. / Haluan saada sen tuskan ulos /
sydäntäni kalvamasta.[...]

Päiväkirjan funktioita tutkineen Miia Vatkan (2005, 108) mukaan koululaisten tekstit ovat teini-ikäisten ja aikuisten kirjoituksia keveämpiä. Murrosiän omakuvan muutokset ja syyllisyydentunteiden ilmaantuminen teksteihin aktuaalistavat päiväkirjan terapeutin funktion (emt.), joka on nähtävissä myös yllä olevasta runosta: puhuja haluaa kirjoittaa ”tuskan ulos”. Runoissa, joissa puhutaan kirjoittamisesta, onkin usein läsnä ajatus siitä, että kirjoittaminen vapauttaa surusta ja tuskasta ja siten pienen sydämen raskas painolasti kevenee.

Norkola (1996, 42) mainitsee omasta 16-vuotiaan päiväkirjastaan löytyvän ”kuluneita vertauskuvia kuoren kasvattamisesta sydämen ympärille. Norkolan mainitsema kulunut vertaus kuoreen käpertyneestä sydäimestä ei esiinny tutkimissani runoissa sellaisenaan, mutta uhatuksi tullut tai pettymään joutunut sydän kyllä saa peitteen useammassakin runossa. Esimerkiksi sydämen jäädyttämistä tapahtuu muutamassa runossa, samoin kuin lasi- tai posliinisydämen rikkoutumista. Eräässä runossa vahasydän sulaa uuteen muotoon ”teräsnyrkiksi” (Colborteur, SM 24/92). Sydän siis kaipaa suojaa tai kuorta, mutta aina sekään ei pelasta pettymykseltä.

Sydän-symbolia voidaan pitää Frommin määrittelemänä universaalina symbolina, jos otetaan huomioon ”murre-erot” kulttuureiden välillä. Länsimaille on esimerkiksi ollut ominaista yhdistää sydän tunteisiin samalla kun joissakin muissa kulttuureissa sydän on yhdistynyt ennemminkin älyyn (Chevalier & Gheerbrant 1969/ 1996). Ei liene yllättävää, että tutkimani runot pysyttelevät vahvasti oman kulttuurimme tulkinnoissa: sydämessä ei asu äly, vaan paikka on varattu tunteelle. Tämä tunne on lähes aina rakkaus. Nimimerkin Uneton sielu (SM 5/97) runossa sydämen ilo tai suru yhdistetään poikkeuksellisesti elämään itseensä, ei vain rakkauteen:

Se on ihmeellistä. / Se on kyynel poskellani, / ilo sydämessäni, / tuska sisälläni, /
kuiskaus huulillani. / Se on elämää.

Tarkastelemini runoihin mahtuu myös soraääniä, mutta valtaosassa runoja rakkaus on koko elämä. Jos tunteet eivät saa vastakaikua, tai ”suhde” päättyy, sydän on se, mikä kärsii. Sydän särkyä ja sydän itkee:

[...] Ja koska sinä minut hylkäsit / olen enää vain särkynyt enkeli, / jonka kyynel on
kristallia ja / jonka sormet on lasia / Särkenyt olet pienen lasisydämeni (I want to be a
nice girl to my boyfriend, SM 1/87)

[...] Sisälläni mun sydän itkee yksin. / Kyyneleet nousee mun silmiin / valuen alas pitkin
poskia [...] Lähdit, otit mukaasi sydämeni, / tietämättäsi. (Teddy-97, SM 3/02).

Laululyriikassakin sydän on usein särkynyt ja pieni (Huhta 2008, 44). Populaarimusiikin lyriikkaa voidaankin pitää eräänlaisena kansanrunouden vastineena ajassamme. Sillä on tärkeä viestinnällinen tehtävä tunteiden tulkkina. (Kukkonen 1993, 30.) ”Pieni sydän” viittaa sekä

laululyriikassa (Huhta 2008, 50) että nuortenrunoissa kantajansa haavoittuvuuteen – pieni on heikompi kuin suuri. Pieni sydän tuntee siinä missä suurikin, mutta ehkä osin kokonsa vuoksi sen on vaikea selvittää kohtaamistaan pettymyksistä:

Mä odotin sua vuosia / turhaan. / Ja kun sä vihdoin tulit luokseni / oli mun pieni sydämeni / jo väsynyt / ja mä juoksin pois. (kesätyttö, SM 8/97)

Koska symbolin ja symboloitavan suhde perustuu konventioon, symboli ei useinkaan muistuta asiaa, jota se symboloi (ks. Lummaa 2007, 207). Sydän on laajalti tunnettu rakkauden symboli, jonka yhteydet verta pumppaavaan sisäelimeen saattavat jäädä hyvinkin hatariksi. Nuortenrunoissakin viittauksia vereen on sydämen yhteydessä kuitenkin joitakin. Yleensä veri sydämen yhteydessä tarkoittaa sydämen haavoittumista, eli pettymystä rakkaudessa. Nimimerkki Hane (SM 10/92) hyödyntää kuitenkin runossaan sanontaa ”sydänverellä tehty”, jolla tarkoitetaan kaikkensa antamista. Hanen runossa rakkaudessa pettynyt puhuja puhuu tarpeestaan puhua tarinansa julki:

Mulla olis niin paljon / sanottavaa. / Sanoja sydämellä / helliä ja katkeria / verellä kirjoitettuja.[...]

Miksi sitten juuri sydän on saanut niin vahvan aseman symbolina niin universaalisti kuin nuortenlehtirunojen diskurssissakin? Sydämen vahva asema liittyy ainakin sen asemaan ruumiin tärkeänä keskuksena. Linjalle ihmisruumiin päästä varpaisiin jää kolme pistettä: aivot, sydän ja sukuelimet. Keskimmäisenä niistä sydän vaikuttaa myös kahteen muuhun. (Cirlot 1962/1971, 141–142.) Vasta keskiajalla sydäntä alettiin romantisoida ja se alettiin yhdistää sekä maalliseen että mystis-taivaalliseen rakkauteen (Biedermann 1989/2004, 361). Sydänkeskiajalla taiteessa alettiin käyttää tyyliteltyä sydämen kuvaa, jonka yläviiva piirrettiin mukailleen naisen rintoja (Biedermann 1989/2004, 361). Samaa tyylittelyä on myös jo aiemmin mainitsemissani, vuoden 2007 runoista löytyvissä <3-symbolissa. Sydämen keskeisyys selittyy myös sen asemalla rakkauden symbolina. Rakkaus on taiteen ikuisuusaihe siinä missä kuolemakin. Siten ei voi suuremmin yllättyä siitä, että myös siihen liittyvä symboliikka on saavuttanut niin vahvan aseman kulttuurissamme – myös tyttökulttuurissa.

3.2. "Sinä olet aurinko"

Kun sydän on ihmisruumiin, on aurinko koko universumin keskus. Molempia symboleita käytetään nuoresta rakkaudesta kertovissa runoissa, yksin tai yhdessä. Mutta siinä, missä sydän voi esiintyä sekä onnellisesta että onnettomasta rakkaudesta puhuvissa runoissa, on auringon esiintyminen rakkausrunossa yleensä tae onnellisesta rakkaudesta.

Fromm puhuu symbolisista murteista, joilla hän tarkoittaa universaalien symbolien saamia eri merkityksiä eri yhteyksissä. Eri merkityksiä saavat aikaan esimerkiksi esiintymiskonteksti tai erilaiset luonnonolosuhteet, joista hän käyttää esimerkkipareja tuli takassa/metsäpalo (erilaiset esiintymiskontekstit) ja auringon saamia merkityksiä Lähi-idässä/Pohjoisessa (erilaiset luonnonolosuhteet). (Fromm 1951/2007, 26.) Kuivuuden vaivaamilla alueilla aurinko onkin voinut saada jopa kielteisen tulkinnan (Biedermann, 1989/2004, 29). *SinäMinä*-lehden nuortenrunoissa aurinko esiintyy myönteisessä merkityksessä. Nimimerkki Amandan (SM 11/02) runo on poikkeus joukossa, mutta on syytä huomata, että runon kulkija on sijoitettu kuumalle, armottomalle aavikolle, jolloin symbolin saamiin merkityksiin vaikuttavat Frommin mainitsemat ”erilaiset luonnonolosuhteet”:

Minä olin kulkenut lukemattomia kilometrejä / äärettömällä aavikolla. / Tarvitsin suojaa
kuumuudelta. [...] Riutunut sieluni murenteli uskoani polttavan / auringon alla. [...]

Aavikon kuumuudessa ja kuivuudessa aurinko on todellinen uhka. Pohjoisessa aurinkoa sen sijaan ei koeta uhkana, vaan auringonpaistetta odotetaan pimeän ja kylmän talven jälkeen. Matti Huhta (2008, 176) on huomannut, että suomalaisessa laululyriikassakaan aurinko ei saa kielteisiä merkityksiä. Omassa kulttuurissamme valo saa pimeyden vastakohtana merkityksiä kristinuskosta ja silloin valo merkitsee elämää siinä missä pimeys kuolemaa.

Aurinko on valon, lämmön ja elämän symboli. Vuodenaikojen syklissä kevät ja aurinko ovat merkki elämän uudesta heräämisestä ja jatkumisesta armottoman talven jälkeen. Aurinko on tae elämän jatkumisesta, kuten nimimerkin Pisamatyttö (SM 9/97) runossa, jossa aurinko valaa puhujaan uskoa siihen, että vaikeiden aikojenkin jälkeen on mahdollista jatkaa:

[...] Nostan pääni ja katson ylös aurinkoon. / Elämä jatkuu.

Aurinko liittyy runoissa useimmiten kesään, joka puolestaan on runoissa rakkauden vuodenaika: “[...]on taas kesä ja aurinko hymyilee“ (Jessy, SM 15/92). Auringon näyttäytyminen poistaa surun ja tuo tilalle onnea ja iloa:

Pehmeä tuulahdus ja aurinko. / Poissa on suru, / tilalla naurua kesän. (Helena -82, SM 13/97.)

Syksy sen sijaan on runoissa vuodenaika, jolloin rakkaus kuolee pois kaiken muun mukana. Myös esimerkiksi suomalaisissa tangoissa on

”kesän onnellinen aika” ja ”surun ja tuskan aika” ”syksy” tai ”talvi”, jolloin tunteet ovat kylmenneet ja tulisuu delmat viilenneet (Kukkonen 1993, 67).

Nuortenrunoissa pysytään vahvasti vuodenaikoihin liitetystä kulttuurisissa merkityksissä. Onni liittyy erityisesti kesään, mutta myös kevääseen, jolloin kylmä talvi on voitettu. Auringon tuoman valon ja lämmön kadottua syksyllä sen sijaan tilalle tulee kylmyys ja pimeys, kuten nimimerkki Mariellan (SM 12/87) runossa:

Sillä minusta tuntuu / että rakkauteni sinuun / kuolee kuin syksyn lehdet - / kylmyyteen ja voiman puutteeseen.

Runossa rakkauden päättyminen rinnastuu syksyyn, joka päättää valon ja lämmön vuodenajan. Sekä rakkaus että syksyn lehdet kuolevat ”kylmyyteen ja voiman puutteeseen”. Lehtien putoamisella on kuitenkin tarkoituksensa — puu pudottaa lehdensä selvitäkseen talven yli — ja siten myös rakkauden päättymiselle rakentuu oma tarkoituksensa elämän kiertokulussa.

Konventionaalisisena symbolina aurinko on liitetty usein jumalaan. Aurinkojumalat ovat valoja, jotka poistavat pimeyden sekä taivaalta että maan päältä (Biedermann 1989/2004, 29). Runoissakin puhutaan "onnen auringosta" (esimerkiksi SM 15/92, 5/97) ja "elämäni auringosta" (SM 15/92). Aurinko yhdistetään runoissa kuitenkin jumalan sijasta rakkauden kohteeseen. Tämä taas usein runoissa näyttäytyy jumalallisena hahmona, kaikkialla läsnä olevana:

Kuulen tuulessa äänesi / se kutsuu / puiden latvoissa kuiskit nimeäni / kutsut. / Odota aurinkoni / minä tulen! / Haen vain ensin kuun taivaalta. (Kukka -77, SM 21/92.)

Esimerkissä rakkauden kohteen kuiske kuuluu luonnossa ja puhuja on valmis tekemään mitä vain (hakemaan kuun taivaalta) saadakseen ”aurinkonsa” omakseen. Luvussa neljä käsittelen tarkemmin runojen tyttöä ja siten myös rakastavaa tyttöä. Runoilta on ominaista romanttinen rakkauskäsitys, jossa rakkauden kohdetta voisi luonnehtia auringon saamin merkityksin valon, lämmön ja elämän tuojaksi.

3.3. "Avoimesta ikkunasta sataa sisälle suru"

Sadetta on kuvattu perinteisesti muun muassa taivaan jumalan spermavirtana, joka valuu ”äiti maahan” (Biedermann 1989/2004, 314). Se on nähty mytologiassa taivaan ja maan ”yhdyntänä” (Jung 1964/1997, 280). Sade on myös puhdistumisen symboli, ei vain koostumuksensa vuoksi, vaan myös siksi, että se tulee taivaasta (Cirlot 1962/1971, 272). Sade ilmentää sekä maallista että henkistä hedelmällisyyttä (Chevalier & Gheerbrandt 1969/1996, 783.)

Biedermannin teoksessa mainitaan abbedissapyhimys Hildegard Bingeniläinen, joka jo 1100-luvulla vertasi kyyneliä sateeseen. Kuten sateella, myös kyynelillä voi olla puhdistava vaikutus (Biedermann 1989/2004, 314). Tutkimissani runoissa sade ja vesipisarat samoin samastetaan kyyneliin:

[...]Sade kastelee ikkunaani / kyyneleet silmiäni (Taivaanrannan maalari, SM 9/87).

Kyynelteni pato / murtui / ja tuli sateena / niskaasi (Katja, SM 9/92).

[...]Yötä kohti tihenevää sumua / aamuun mennessä kyynelsadetta joka loppuu / auringon pimennykseen[...] (Hanne-le SM 9/87)

Valon ja elämän symboli aurinko on voitu perinteisesti yhdistää sateeseen elämän antajana (Chevalier & Gheerbrandt 1969/1996, 946), mutta nuortenrunoissa sade yhdistyy enemmän tunteiden kuolemaan, yksinäisyyteen ja epätoivoon. Nuortenlehtirunojen diskurssissa sade liittyy

syksyyn ja siten se saa eri merkityksiä kuin kesän onnea ja rakkautta symboloiva aurinko:

[...][O]nnellisena nousen kesän auringossa[...] Syksyllä putoan sateena maahan. / Talvella jäädytän sydämeni [...] (Särkynyt enkeli, SM 6/02.)

Nimimerkki Särkyneen enkelin runossa ei poiketa diskurssissa vahvasta syksyn topoksesta, jossa syksy merkitsee onnen päättymistä. Sade saa siinä ohessa kielteisiä merkityksiä. Runojen joukossa on kuitenkin myös poikkeuksia:

Jotain on tapahtunut, / tyttö hymyilee taas aidosti. / Nauraa murheille, / kylmyydelle. / Hyppii sateessa, laulaa. / Hän on palannut elämään! (Smiley, SM 9/97).

Smileyn runossa sade on selkeä puhdistumisen ja uuden alun symboli, mutta yleisempää runoissa on, että sade (syksy) nähdään vastakohtana auringolle (kesä), joka tuo ilon ja rakkauden. Yhdessä runossa (Nikabrik, SM 10/87) rakastavaiset kävelevät ”valtavan sateenvarjon alla syksyyn”. Sateelta suojaava sateenvarjo tarjoaa siten suojan myös kaikelta siltä, mikä syksyssä kerää kielteisiä merkityksiä. Kesän onni ja rakkaus voi jatkua sateenvarjon suomassa turvassa ja paras suoja synkistäväältä syksyltä on toki romanssin jatkuminen. ”[...] Syksy saapuu, sä tarjoot mulle sateenvarjon [...]” (Julia -82, SM 11/97). ”Sä” näyttäytyy puhujan pelastajana tarjoamalla puhujalle suojaa syksyltä.

Yleensä vain kesäsade voi runoissa näyttäytyä myönteisessä valossa. Kesäsade saa jopa tanssimaan, se puhdistaa ja vapauttaa velvollisuuksista ja opituista rooleista:

Sinä kesänä / sä opetit mut puhaltamaan / saippuakuplia, / sä opetit tanssimaan sateessa, / opetit mut nauramaan ukkoselle[...] (Kesätyttö, SM 14/97).

Pois koulusta! / Kesään / tanssimaan paljain jaloin / sateeseen / ja vihreälle nurmelle. / Auringonpaisteeseen, / sinun luoksesi. (Violet, SM 12/92.)

Jälkimmäisessä runossa mainitaan koulun päätyminen. Se mahdollistaa puhujan pääsyn auringonpaisteeseen rakkaansa luokse. Lomaromanssista on maininta muutamassa runossa. Yhdessä runossa (Only love, SM 6/87) romanssi on kesän sijasta syttynyt hiihtolomalla pidetyllä kurssilla. Vaikka talvi pimeydessään ja kylmyydessään saakin kielteisiä merkityksiä, lumi ja lumisade näyttäytyvät usein myönteisessä valossa:

Sä rakastit lunta, / me tehtiin lumiukkoja, / kun satoi/ märkiä suudelmia. / Enkelten kuvia/
lumihangessa. (Lumiukkoboxerit, SM 21/92.)

Nimimerkin Lumiukkoboxerit runossa lumessa voi leikkiä ja rakastaa. Runossa lumisateen kosketus iholla on märkä suudelma, mikä ei tee lumisateesta rakkautta hävittävää, vaan lumi näyttäytyy pikemminkin tunnetta voimistavana elementtinä. Valkoinen on puhtauden ja viattomuuden väri. Synkkään maiseman satava valkea lumi peittää syksyn jäljet ja heijastaa valoa pimeyteen. Runoissa lumi voi peittää myös onnettoman rakkauden muistot:

Taivaalta tippuu räntää, / aurinko nukkuu, / tähdet itkevät kanssani. // Sataa lunta, /
täysikuu loistaa. / Katson tähtiä ja hymyilen. // Se on ohi, / olen vapaa. / Onnettoman
rakkauden / vankilan ovi / sulkeutuu takanani. (Nanna -87, SM 4/02.)

Esimerkkirunossa taivaalta tippuva räntäsade rinnastuu vesisateen tavoin kyyneliin, joita runon puhuja vuodattaa. Koostumukseltaan erilainen lumisade sen sijaan saa erilaisia merkityksiä. Pehmeä lumisade peittää vanhan ja puhuja on siten ”vapaa” onnettoman rakkautensa muistoista.

3.4. "Tuuli puhaltaa turhat toiveet"

Biedermannin symbolikirjan suomennetussa painoksessa mainitaan monia suomenkielisiä sanontoja, joissa tuulta käytetään vertauskuvana. Voi esimerkiksi puhua tuuleen, kulkea kuin tuuli, kadota maailman tuuliin, tai juttu voi olla tuulesta temmattu. (Biedermann 1989/2004, 382.) Nimimerkkien Dark Angel ja Pikku Pilvi runoissa ei puhuta tuuleen, vaan tuuleen huudetaan. Tulos on kuitenkin sama. Huuto hukkuu tuuleen eikä kukaan vastaa:

Hiljaa huudan nimeäsi tuuleen, / joka puhaltaa läpi mustan elämän.[...]
(Dark Angel, SM 4/02).

[...]Niin, miksi tuuli ei vastaa, / vaikka siihen kuinka huutaa?[...]
(Pikku Pilvi, SM 12/02).

Nuoret runoilijat ovat hyvin selvillä vertauksista ja symbolikirjan tarjoamia esimerkkejä löytyy suoraan ja hieman muunneltuina monista runoista, joissa on käytetty tuuli-symbolia. Kukka-Maarian ja Päivänkakkaran runoissa rakkaus ja rakkaudenkohde katoavat maailman tuuliin:

[...]sen jälkeen rakkaus / lentäisi taivaan tuuliin / eikä sitä koskaan ollutkaan. (Kukka-Maaria SM 4/87.)

[...]Puhalsi kylmä tuuli etelästä / ja vei sinut pois. (Päivänkakkara 10/87)

Kylmä tuuli puhaltaa runoihin synkkiä sävyjä, surua ja epätoivoa. Päivänkakkaran runossa se vie rakkaan pois. Kielteisiä merkityksiä saavat myös esimerkiksi myrskytuuli tai viima. Talvinen viima on suorastaan vaarallinen:

Talvinen viima / lyö vasten kasvojani. [...] Kukaan ei ymmärrä, / että mä kuolen kylmyyteen. / Aurinko katosi luotani sun mukanas. (Always, SM6/97.)

Kun talvella tuulee, vaikutus on jäätävä. Tällaisista talvirunoista ei juuri löydy toivoa. Edellisessä runossakin onni, lämpö ja valo, joita aurinko symboloi, katosi rakastetun mukana. Edellisen runon kanssa samasta *SinäMinä*-lehden numerosta löytyy kuitenkin runo, jossa ulos jäävä viima luo kontrastin sisäiselle valolle ja lämmölle, eikä tunnelma ole siis lainkaan lohduton:

Viima ja pakkaneen, / talven kuurankukkaset. / Kynttilän liekki hämärässä huoneessa / houkuttelee tuoksullaan jaksamaan. / Lämmin tuli takassa / tulkitsee rakkautta sisälläni. (Six is for sex, SM 6/97.)

Kylmälle tuulelle löytyy myös vastinpari lämmin tuuli. Runoissa se voi olla kevätpäivän tuuli (12/97), lämmin tuulihenki (5/87) tai vaikka pehmeä tuulahdus (13/97), jotka eivät tuo mukanaan kärsimystä. Lämmin tuuli liittyy kevääseen ja kesään, eikä se siten saa kielteisiä tulkintoja.

Tuulet ovat olleet yliluonnollisia jumalten ilmoituksia ja huomiota on saanut tuulen epävakaisuus (Biedermann 1989/2004, 381). Nuortenrunoissa epävakaiset tuulet heittelevät ja kuljettavat mukanaan:

[...]Päästäkää kulkemaan / tuulten matkassa / kohti mun omaa/ rakasta unelmaa... (Sadun Enkeli, SM 12/02).

[...]Enkä minä lähde koskaan luotasi / sillä rakkauden häkissä on lämmin / kun pahassa maailmassa tuulee ja sataa (Elise, SM 21/97).

Edellisessä tuuli merkitsee puhujalle vapautta sen myönteisessä merkityksessä. Tuulet tarjoavat mahdollisuuden uuteen. Jälkimmäisessä taas tuuli ja vapaus, jota tuulen mukana kulkeminen tuo, on epävarmuudessaan pelottavaa. Runoissa, jotka kuvaavat heittäytymistä tuntemattomaan, kohti aikuisuutta, tuulilla on tällainen kaksinainen luonne. Tulevaisuus toisaalta pelottaa, mutta toisaalta tarjoaa mahdollisuuden. Vaihtelevat tuulet voivat jopa näännyttää kulkijan enneaikaisesti. Nimimerkki Annen (SM 4/87) runon puhuja on vaarassa yksinäisyyden aiheuttaman suojattomuuden tunteen vuoksi ”[...]Sillä suojattomuus tappaa, / vastatuuli vie kuolemaan”. Vastassa oleva tuuli ei päästä kulkemaan eteenpäin, vaan se sulkee esteeksi asettuessaan kaikki mahdollisuudet onneen.

Tuuli saa oman erityisen merkityksensä muutamassa yksinäisyydestä ja loppuneesta rakkaudesta kertovissa runoissa, jossa se on osaltaan kuvaamassa tyhjyyden tunnetta toisen lähdettyä. Nimimerkki Bobbinan (SM 8/92) runossa maailma on pimeä ja tuulinen kun rakkaudesta ovat jäljellä enää sirpaleet:

Minä kadotin itseni pimeään / sinua kaivatessani. Harhailen haamuna hämärän rajoilla. / Tuuli puhaltaa lävitseni. / Etsin itseäni / sirpaleita / jotka jätit jälkeesi. (Bobbina, SM 8/92.)

Myös seuraavissa esimerkeissä tuuli puhaltaa kun rakkaudenkohde on poissa:

Yö on yksinäinen, / tuuli jäinen / puhaltaa sielussani - / sinä lähdit
(Lady in black, SM 3/92).

Tuuli tekee pesän / särkyneisiin sydämiin. / Läpiveto päivästä päivään. (Helsky, SM 8/92.)

Ensimmäisessä runossa jäinen tuuli puhaltaa sielussa. Tuuli on ”jäinen”, mikä viilentää entisestään runon koleaa tunnelmaa. Jälkimmäisessä runossa tuuli käy sielun sijasta rakkauden asuinpaikassa, sydämessä. Kun rakkaus on poissa, sydämessä käy ”läpiveto”, mikään ei suoja

tuulelta. Toisenlainen tuuli puhaltaa puhujan sisällä nimimerkki Gazellen (SM 19/92) runossa, jossa tuuli on tyhjyyden ja yksinäisyyden sijasta kuvastamassa orjuuttavaa rakkautta:

Ulkona tuulee / niin kuin sisälläni. / Tuuli orjuuttaa puita, / kuin rakkaus minua [...]

Rakkaus, kuten tuulikaan, ei ole hallittavissa. Puhuja ei voi määrätä tuulen tai rakkauden suuntaa ja siksi hänen on vain alistuttava ”tuulen tahtoon”.

3.5. Muut symbolit

3.5.1. Meri

Vesisymboliikka on hyvin kaksijakoista, eivätkä meren saamat merkitykset tee poikkeusta. Nimimerkin E.L (SM 1/87) runossa puhuja vertautuu mereen, joka on pysyvä, mutta samalla jatkuvassa liikkeessä:

Olen kuin meri / -pinnalta ajan tuulten / kuljetettavissa, / sisälläni suuria salaisuuksia.

Meren määrittelemättömyys ja ambivalentti luonne kuvastuu myös muista nuortenrunoista. Elämä alkaa monissa luomismyyteissä vedestä, mutta vesi on samalla hajottava ja hävittävä elementti (Biederman 1989/1996, 406). Meri ei ole vain elämän lähde vaan myös elämän päämäärä: paluu mereen, kuolema, sisältyy myös meren merkityksiin (Cirlot 1962/1971, 281). Ääretön meri vie pois, niin hyvässä kuin pahassakin. Mereen voi heittää murheet: ”[...]– hui hai – /murheet mereen!” (Heda, SM 6/87), siihen hukkuvat kyöneleet (SM 11/87), mutta toisaalta meri myös ”huuhtelee hellät sanat” (Anki, SM 13/92).

Meren rantaan liittyy usein rakkaudenkokemus ja kokemus ykseydestä ja samanaikaisesti pysyvän ja muuttuvan luonnon kanssa:

[...] Tyttö liukui hiljaa öiseen veteen. / Siinä hetkessä oli vain / tyttö, taivas, lokki ja meri.
/ Ja luonnon loputon tasapaino. (Candy, SM 21/97.)

Istumme sylikkään meren rannalla. / Katselemme auringon nousua [...]Kuulemme
lintujen laulun. / Ne laulavat meille. / Luonnonlapsille! (Sanna, SM 20/97.)

Nimimerkki Candy'n runossa korostuu ”luonnon loputon tasapaino” ja hiljainen hetki, jolloin runon tyttö kokee yhteenkuuluvuutta luonnon kanssa. Jälkimmäisessä ovat läsnä myös auringon ja lintujen saamat merkitykset. Länsimaisen kirjallisuuden perinteessä aamunkoitteen motiivi merkitsee esimerkiksi nuoruutta, voimaa, toivoa ja mahdollisuutta (Daemmrich 1987, 78). Nämä merkitykset ovat läsnä myös runossa. Nouseva aurinko on merkki uuden alkamisesta. Linnuista puhun enemmän seuraavassa luvussa.

Meri sulkee sisäänsä enemmän merkityksiä kuin järvi, joka ei esiinny kovinkaan monessa runossa. Järvi on usein vain kuvastamassa tyyntä ja rauhaa Runoista löytyy esimerkiksi ”[p]eilityni järvi” (Maj Katrin, SM 4/02) ja ”[ö]isen järven samettivesi” (Nikabrik, SM 10/87).

Nimimerkki Katan runossa puhuja istuu laiturilla ja kuuntelee veden liplatusta: ”Sinä tulet mieleeni joka hetki” (SM 16/92). Suomalaisten kaunokirjallisten balladien motiiveja tutkinut Satu Grünthal nimeää rannan kotipiirissä odottavan naisen stereotyyppiseksi paikaksi. Usein nainen istuu intohimoa symboloivan virran rannalla katselemassa ja odottamassa. (Grünthal 1997, 153.) Tutkimissani runoissa vesi ei juuri virtaa, mutta esimerkiksi runossa, jonka otsikkokin on ”Intohimo”¹³, intohimoa symboloivat meren aallot:

[...] Niin kuin taivas / suutelee merta, / tunteeni käy, / hurjina käy, / eikä aallokko
seestyvän näy / - ei seestyvän näy. (Sebastiana, SM 1/87)

Runoissa moninainen meri toimii myös elämän symbolina. Elämä voi rinnastua laivan

¹³Aineistoni runoista vain muutama on nimetty. Niistä suurin osa (neljä runoa) löytyy samasta numerosta kuin esimerkkiruno.

keikkumiseen merellä, kuten nimimerkki Luppakorvan runossa (SM 2/87), jossa puhuja tunsi ennen rakkauden (ja siten ”kipparin”) löytämistä olevansa ”kuin yksinäinen pieni purjevene / aavalla merellä”. Käsittelen tarkemmin metaforaa ”elämä on matka” seuraavassa pääluvussa, jossa palaan myös tarkemmin kulkuvälineisiin, joilla matkaa tehdään. Balladeissa laiva toimii miehen metonymiana (Grünthal 1997, 187), mutta tutkimissani runoissa laiva kuvastaa enemmän puhujaa. Laiva on kuvannut yleensä matkustamista, mutta myös ”elämän matkaa” (Biedermann 1989/2004, 184). Seuraavassa luvussa käsittelen myös täydellisen rakkauden näyttämöä, idylliä, joka luo puitteet rakkaudenkokemukselle. Nimimerkki Ninan (SM 8/87) runossa se on meren takana ja siten siis sijoitettuna mahdollisimman kauas ”harmaasta” arjesta:

Laivat kuljettavat meidät/ kauas pois, / meren taa./ Vain muutaman päivän romanssi, / aika unohtaa harmaa arkipäivä.

Laiva vie ”meren taa”. Siellä on paikka, josta kukaan tai mikään taakse jätetty ei löydä rakastavia. Äärettömän meren takana ollaan määrittelemättömässä paikassa mahdollisimman kaukana lähtöpaikasta.

3.5.2. Siipien havinaa

Lintuun on myyteissä ja vertauskuvissa suhtauduttu yleensä myönteisesti. Linnut nousevat siivillään ilmaan ja ovat taivasta lähestyvinä olentoina ihmisten toiveiden vertauskuvia. Linnut jättävät maan vaivat taakseen ja kohoavat enkelten lailla korkeuksiin, toisiin sfääreihin. (Biedermann 1989/2004, 196–197.) Nuortenrunoissa linnut saavat samaten myönteisen tulkinnan: ne ovat vapaudessaan kadehdittavia:

Linnut lentävät taivaalla, / vapaina. / Minut on vangittu / tähän ristiriitaiseen maailmaan [...] (Haispuli, SM 22/97.)

[...] Miettimättä huomista, / huoletonna pääskyn lailla. Kulkien yhä, / koskaan lopettamatta.[...] (Dawn, SM 19/94).

Myös Jung yhdistää linnun lennon vapautumiseen: ihmisen elämän alkupuolella kun yksilö on vielä kiinnittynyt perheeseensä, hän voi kokea ”vapautumisen sinä initiaation hetkenä, jona hänen on opittava yksin astumaan ratkaisevat askeleet elämään” (Jung et al., 1964/1997, 152).

Linnuista lokit liittyvät mereen, kuten edellisessä alaluvussa nimimerkki Candyn runossa. Muita runoista löytyviä tarkemmin määriteltyjä lintuja ovat mustarastas, käki, pääskynen ja kyyhkynen. Lintulajit eivät välttämättä saa runoissa vain lajilleen ominaisia merkityksiä. Esimerkiksi runossa, joka on nimetty ”Keväälle”, muuttomatkaltaan palannut mustarastas symboloi kevään alkamista:

Auringon katse / keväinen, / sinä talven taakse jätät. / mustarastas oksallaan, entisellään, /
luo oodia kevääseen alkavaan. (Rantatie, SM 9/97).

Nimimerkki Rantatien runossa kevään toi tullessaan kaunisääninen mustarastas, mutta monissa runoissa kuuluu nimeämätön linnunlaulu, joka saa samanlaisia merkityksiä. Linnunlaulu rinnastuu usein elämään ja on symboloimassa sen kiertokulkua. Runossa näkyy myös linnun laulun ja valon kytköksen topos, joka on Lummaan (2007, 56) artikkelissa esimerkkinä suomalaisen runouden topoksista. Linnunlaulu on viesti siitä, että kylmä talvi on voitettu ja elämä jatkuu edelleen. Seuraavassa runossa lintujen laulun myötä voi valmistautua taas tulevaan rakkauden vuodenaikaan, kesään:

Ilmassa kevään tuoksu, / lintujen laulu, / rakkaus. / Kauan odotettu kesä pian
kosketettavissa. (Pikku Myy -97, SM 10/97)

Toisaalta laulu on jotakin, jota täytyy herkistyä kuuntelemaan. Linnut ja siten myös niiden laulu on pakattu täyteen myönteisiä merkityksiä Se, että laulua ei kuule, on merkki päinvastaisista tunteista. Kun laulua ei kuule, elämällä ei ole mitään hyvää tarjottavaa. Nimimerkki Kauris -76 (SM 18/92) asettaa vastakkain linnunlaulun (elämä) ja tilan, jossa linnunlaulua ei kuule (kuolema):

Sade piiskaa pisaroita / kasvoilleni, / jostain kaukaa kuuluu vaimea / linnun laulu. /
Kuljen kohti määränpäättäni, / kuolemaa. / Hirtän itseni rakkautemme muistoihin.

Runossa linnunlaulu etäännyy matkalla kohti symbolista kuolemaa. Linnunlauluun yhdistyvät

muistot rakkaudesta ja onnesta, jotka ovat jääneet taakse. Kasvoja piiskaava sade lisää runon puhujan nykytilan kurjuutta ja kontrastia kadotettuun onnelaan.

Enkeli on runoissa absoluuttinen hyvä. Esimerkiksi nimimerkki Kesäkukka (SM 17/97) tekee vastakkainasettelun (hyvä) enkeli - paha. Puhuja odottaa enkelinkaltaiselta hyvää, mutta huomaakin erehtyneensä:

Lailla enkelin mua katselit, / lailla pahuuden mua kosketit.[...] Kesäkukka, SM 17/97).

Enkelisymboleita yhdistää runoissa haavoittuvaisuus. Enkelit eivät yhdisty vahvaan Jumalan armeijaan, kuten raamatullisessa perinteessä (Chevalier & Gheerbrandt 1969/1996, 23). Pikemminkin päinvastoin, nuortenrunoissa enkelit ovat kuin enkeli Hugo Simbergin kuuluisassa maalauksessa *Haavoittunut enkeli* (1903). Teoksessa paareilla istuvan valkoisen enkelityön toisessa siivessä on verta ja hänen silmänsä on peitetty valkoisella siteellä. Hän ei voi lentää eikä nähdä. Molemmissa seuraavissa runoissa itkee lentokyvyttönen enkeli:

[...] Pieni kultakutrinen enkeli / istumassa hohtavan kuun laidalla. / Se itkee verisiä kyyneleitä / ja sen siivet on sidottu yhteen rautalangalla. (Nancy, SM 3/2002)

Rannalla istui enkeli pieni, [...] Itki hetken, silmät sulki. / Siivet eivät kantaneet eteenpäin. (Emilia, SM 3/02.)

Enkeli kuvataan yleensä valkeana ja valkoinen väri yhdistyy puolestaan puhtauteen ja totuuteen. Edellisissä esimerkeissä enkelin viattomuutta korostetaan koolla, enkelit ovat pieniä, ja lisäksi nimimerkki Nancy runossa enkeli saa ympärilleen valkeaa hohtoa ympäristöstään. Siivet saavat symbolina samoja merkityksiä kuin enkeli- ja lintusymbolit. Ne voisivat nostaa puhujan kaiken maallisen kärsimyksen yläpuolelle. Siivet ovat mahdollisuus päästä eteenpäin, kun taas siivettömyys tarkoittaa paikalleen jäämistä: "Siivet loppuun palaneina/ yritän lentää" (The Tear of Dawn, SM 6/02). Siten lentokyvyttömät, fyysisesti tai henkisesti haavoittuneet enkelit on tuomittu jäämään paikoilleen odottamaan:

Enkeli ilman siipiä ei pysty lentämään. / Pois pitää päästä – löytää onnellinen ajatus. (Stella 17/97)

Lintujen ja enkelten lisäksi muista lentävistä olennoista perhonen löytyy useasta runosta.

Perhoseen liitetään samoja symbolimerkityksiä kuin lintuunkin, vaikka toisaalta se pienuudestaan ja hauraudestaan johtuen saa myös osansa enkelin merkityksistä. Nimimerkki Scriptum -82 tiivistää osuvasti perhosen runoissa saamat merkitykset:

Mä olisin kuin perhonen: haavoittuvainen, kaunis ja herkkä [...] (Scriptum -82, SM 16/97)

Perhos- ja enkelisymbolin yhteydet mahdollistavat haavoittunut enkeli -tematiikan käyttämisen myös perhosen kohdalla:

Yöperhonen törmäsi ikkunaan. / Se katkaisi siipensä. / Minä tunsin sen kivun. (Yksinäinen -83, SM 17/97)

Esimerkki on sikäli mielenkiintoinen, että siinä siipensä katkaisee nimenomaan yöperhonen, kun perhonen yleensä runoissa liittyy aurinkoon ja kesään. Yöperhoseen ei perinteisesti liitetä samanlaisia myönteisiä mielikuvia kuin päiväperhosiin. Toinen mielenkiintoinen esimerkki perhossymbolin käytöstä löytyy nimimerkiltä Mie '97 (SM 23/97):

[...] En halunnut menettää sua, / niin ku oisit joku muuttolintu, / sillä nythän on vielä kesä! / Sain sut kiinni, / ja me ollaan yhdessä perhosia.

Erikoista runossa on vastakkainasettelu muuttolintu-perhonen. Lintuun perinteisesti liitetyt myönteiset mielikuvat saavat tässä muuttolinnun asussa myös toisenlaisen tulkinnan: muuttolintu joutuu jättämään kotimaansa syksyn tullen, runossa jo kesällä. Siten lintu saa myös kielteisen tulkinnan: se lähtee pois ja vie kesän ja rakkauden mennessään. Seuraavassa runossa puhuja on puhunnan kohteen sijasta se linnun kaltainen, joka lähtee pois syksyn tullessa:

[...] lupaan palata sitten, kun/ linnutkin taas lentävät takaisin/ ja lehdet palaavat puihin.// Lupaan sinulle, rakkaani, palata/ yhdessä auringon kanssa. [...] (Rapu -82, SM 21/97.)

Runon puhuja kuitenkin rakkaalleen, että hän palaa takaisin yhdessä valon ja lämmön mukanaan tuovan auringon kanssa. Siten rakkaus jälleen kerran kytkeytyy vuodenaikojen kiertoon, tällä kertaa puhujan omasta tahdosta.

3.5.3. Kukkien tuoksua

Nuoruus. / Aurinkoa, päivänkakkaroita: / rakastaa, ei rakasta, rakastaa... / Vuosia myöhemmin opin, / ettei kukka ollutkaan oikea päivänkakkara / vaan sen rikkaruohosukulainen. (Kukkia ja rikkaruohoja, SM 3/87.)

Kukka on nuoruuden symboli (Biedermann1989/1993, 153). Runossa nuoruus rinnastuu päivänkakkaraan, joka onkin ruusun ohella runojen suosituin kasvilaji. Ruusun suosio selittynee sen asemalla rakkauden symbolina. Trubaduurirunoudessa ruusu oli maallisen rakkauden symboli (Biedermann 1989/1993, 311) ja sellaisena se esiintyy joissakin Omat runot -palstan runoissakin. Esimerkiksi nimimerkki Filon (SM 13/97) runossa ”rakkauden satama” on keskellä ”villiruusujen valtamerta”.

Alun runon päivänkakkaralla ei ole yhtä vahvoja konventionaalisia merkityksiä kuin ruusulla, mutta sen suosiota voi selittää esimerkiksi päivänkakkaran värien kautta. Päivänkakkarassa on puhtauden ja viattomuuden väriä, valkoista (vrt. enkeli-symboli), sekä valon, lämmön ja elämän väriä, keltaista (vrt. aurinko-symboli). Varren vihreä on puolestaan kasvun väri, ja näin koossa on jo kokonainen paletti nuoruuteen liittyviä värejä. Päivänkakkaran hauraita terälehtiä nyppimällä voi tehdä rakkausennustuksia: rakastaa, ei rakasta, rakastaa... ja viimeisenä käteen jäävä terälehti kertoo rakkaustarinan onnistumisesta tai epäonnistumisesta. Alun esimerkkirunossa puhuja huomaa myöhemmin, että kyseessä ei ollutkaan oikea päivänkakkara, mikä pakottaa tukahduttamaan auringon ja päivänkakkaroiden aiemmin runossa virittämät myönteiset mielikuvat ja ottamaan tilalle rikkaruohon merkityksiä. Rikkaruoho on jotakin ei-toivottua. Se täytyy kitkeä pois, jotta kauniimmat ja tärkeämmät kasvit pääsevät kukoistamaan. Näin nuoruus menettää sille aluksi annetut myönteiset merkitykset. Palaan runoon vielä käsitellessäni runojen aikuistuvaa tyttöä luvussa neljä.

Nuoruuden viattomuuden merkityksiä voivat kantaa myös muut kukat kuin päivänkakkarat. Seuraavassa runossa kukkaa ei ole tarkemmin määritelty, mutta puhuja haluaisi olla kauniin ja viattoman kukan kaltainen:

Kesän ensimmäinen kukka / avautuu nupustaan niityllä. / Se on niin kaunis ja koskematon. / Kunpa voisin olla sen kaltainen. (Krisse -86, SM 6/02.)

Eri kukat eivät välttämättä saakaan omia symbolimerkityksiään, aivan kuten eivät lintulajitkaan. Ruusukaan ei ole ainoa rakkauden symboli. Rakkauden kukka voi olla myös määrittelemätön:

[...]Anna sille valoa ja lämpöä, / että siitä siemenestä kasvaisi / suuri ja versoava rakkauden kukka. / Jos et pian lämmitä sitä, / se kuihtuu lopullisesti. (Ilo&suru, SM 7/97.)

Kukat liittyvät elämääniloon, elinvoimaan, talven päättymiseen ja kuoleman voittamiseen (Biedermann 1989/1993, 154). Talven päättymisen ja elinvoima liittyvät yhteen: kylmä talvi ei nujerra kukkia lopullisesti, vaan ne nousevat jälleen kevään ja kesän tullen koristamaan luontoa. Nimimerkki Amandan (10/02) runossa pelataan juuri näillä merkityksillä, joskin talven korvaa määrittelemätön harmaa, valoton aika:

Tänään, kun aurinko ei jaksanut nousta / ja eilisen muistot roikkuvat kuin harmaat sadepilvet, / ajattelin, aurinkokin suree. / Kuitenkin tulee päivä, / jolloin auringonsäteet leikittelevät / hehkuvien ruusujen terälehdillä [...]

Nimimerkki Lasipöllön (SM 2/87) runossa kuuluu kaipuu päättyneeseen lämmön ja rakkauden vuodenaikaan:

Soiton vaiettua / jää hiljainen pianissimo / kaikumaan. / Se on jälki jostakin / tunteen kalpea jäljennös / toisinto menneistä / kangastus kesäkukkasista.

Kukat esiintyvät monessa runossa samankaltaisina symboleina kuin aiemmin käsittelemäni lintu-symboli. Kukkien tuoksu ja linnunlaulu ovat molemmat jotakin, jota täytyy herkistyä aistimaan. Joka ei kuule linnunlaulua tai haista kukkien tuoksua, on irti todellisesta elämästä ja siten saavuttamattomissa:

[...] Et sinä haistanut apilankukan hunajatuoksua, / et aistinut ukonilmaa. / [...] Sinä vain puhuit itsestäsi / ja kerskuit / miten ruskettunut olit. (Tepi, SM 13/92.)

Nimimerkki Tepin runossa on kuvattu kesäinen miljöö ja kesärakkaus, joka tuottaa pettymyksen: rakkaudenkohde huomaa vain itsensä, ei runon puhujaa. Kukkien tuoksun haistaminen vaatii

siten samanlaista aistien avoinna pitämistä kuin linnun laulun kuuleminen. Runon kesäpoika ei haista tuoksua, joten hän ei selvästikään huomioi ympäristöään — ei siis myöskään runon puhujaa — ja puhuja joutuu pettymään. Aiheeltaan hyvin yhteneväinen nimimerkki Tepin runon kanssa on seuraava runo:

Maailma on sinulle vain oma nenänvarsi / ja kaistale maantietä./ Katsoisit ympärillesi /
niin näkisit: / päivänkakkarat / tanssivat / tienpientareella. (Äks, SM 6/92.)

Tässä, kuten ylemmässäkin runossa, puhunnan kohde keskittyy niin paljon itseensä, että maailman ihmeet jäävät häneltä huomaamatta.

3.6. Yhteenvedo runojen symboleista

Selvitin tässä luvussa Omat runot -palstan keskeisten symboleiden taustoja ja käyttöä runoissa. Keskeisillä symboleilla on konventionaaliset viittaussuhteensa, jotka ovat näkyvissä myös palstan runoissa. Täysin uusia tai yllättäviä merkityksiä konventionaaliset symbolit eivät nuortenrunoissa saa. Merkitysten konventionaalisuudella voikin selittää näiden symboleiden suosiota nuortenrunoissa. Symbolit, jotka ovat osa arkeamme, ovat nuortenrunoissa tärkeä väylä pukea omia abstrakteja kokemuksia konkreettiseen muotoon. Lummaa (2007, 193) huomioi, että runous voi hyödyntää symboliikkaa, joka on meille tuttu esimerkiksi mainoksista tai televisio-ohjelmista. Konventionaalisilla merkityksilläkin voi leikkiä, mutta taidetunouden vaatimus tuoreista havainnoista ja runokuvista ei koske tarkastelemaani diskurssia. Kokemattomat kirjoittajat käyttävät heille tuttuja, konventionaalisia symboleita välineinä identiteettiyötä tehdessään.

Sydän on ollut rakkauden symboli aina keskiajalta saakka ja rakkauden symbolina se toimii myös tutkimissani runoissa. Rakkaus voi olla onnellista tai onnetonta, mutta sydän kuuluu keskeisesti rakkaudesta puhuviin runoihin. 16 prosenttia kaikista runoista sisältää sydän-

symbolin ja miltei kaikki näistä runoista ovat rakkausrunoja. Pari poikkeusta mukana toki on vahvistamassa sääntöä. Toisin kuin kuva, symboli on tietyn kulttuurin piirissä käännettävissä. Sen merkitys on ainakin jossakin määrin kiinteä. (Ks. Viikari 1990/2000, 78.) Sääntöä vahvistavissa poikkeuksissakin sydän on käännettävissä merkitsemään tunteiden asuinpaikkaa, runossa nimetty tunne ei vain ole välttämättä rakkaus.

Muut keskeiset symbolit poikkeavat sydän-symbolista. Esimerkiksi aurinko, tuuli ja sade saavat symbolimerkityksiä luonnonkiertoon yleisesti liitettyjen merkitysten kautta. Runoissa ihmiselämä samastuu luontoon ja vuodenaikojen kiertoon. Ajankulku näkyy vuodenaikojen vaihtelussa. Lauri Harvilahden (1992) mukaan ”luonnontunnelman ja ihmiselämän vertaaminen” on miltei kaikilla kansoilla kuvallisen ilmaisun ydinkeino kansanrunoudessa. Siten luontosymboleiden laaja käyttö nuortenrunoissa ei yllätä. Nuortenrunoissa, kuten kansanlyriikassakin, runokuvien merkitykset ovat helposti avautuvia ja luontokuva rinnastetaan johonkin ihmiselämän ”tapaukseen, ilmiöön tai tunnelmaan” (ks. Harvilahti 1992, 259). Useiden kansojen taidelyriikka on pitkään jaksanut ammentaa tästä perinteisten keinojen lähteestä (Harvilahti 1992, 264). Kansanlyriikan kuvakielen lähteestä ammennetaan myös *SinäMinä*-lehden runoissa. Harvilahden mukaan luontoa edustavat kansanrunoudessa tavallisesti kasvit, puut, linnut tai jokin luonnonilmiö (emt. 259). Seuraavassa runossa luontokuvasto vertautuu suoraan puhujan tuntemuksiin ja luontoa ovat edustamassa tuuli, puut ja lehdet:

Ulkona tuulee / niin kuin sisälläni. / Tuuli orjuuttaa puita, /kuin rakkaus minua. / Puut taipuvat tuulen tahtoon, / kuin minä kohtalon. / Lehdet lentävät kauas pois, / niin kuin sinäkin, rakkaani, / kauas pois. (Gazelle, SM 19/94)

Esimerkiksi puhujan sisällä käyvä taipumaton tuuli, taipuvat puut ja puhujan taipuminen kohtaloon kertovat alistumisesta. Puhuja ei taistele ”kohtaloa” vastaan, vaan passiivisesti seuraa rakkauden kohteen katoamista elämästään. Nimimerkki Gazellen runossa luontokuvien ja puhujan kokemusten analogia on suora, mutta esimerkiksi nimimerkki Catherinen (SM 18/92) runossa näkyy kontrasti luontokuvien ja puhujan tuntemusten välillä. Ulkona kuuluvat myrskyn äänet luovat kontrastin hiljaiselle onnelle, jota puhuja tuntee sisällä (lämpimässä) peiton alla:

Tuuli ujelsi ulkona, / sade piiskasi kattoa, / kun me kaksi / peiton alle kätertyneinä /

hiljaa hymyilimme onnelle (Catherine, SM 18/92).

Kevääseen ja kesään liittyvät aurinko ja valon ja lämmön symbolin mukanaan tuoma rakkaus. Syksyllä tuulee ja sataa. Tuuli- ja sadesymbolit ovat runoissa usein kuvaamassa runon puhujien surua tai yksinäisyyttä. ”Pahassa maailmassa tuulee ja sataa”, kuten nimimerkki Elisen (SM 21/97) runossa. Tuuli vie rakkauden pois ja kyyneliin rinnastettava sade pyyhkii pois kesän tuoman onnen. Syksyllä ja talvella kesän kauniit jäljet kuolevat tai jäätyvät. Jäätymiseen liittyy implisiittisesti ajatus, että kevään lämpö voi jälleen sulattaa jään ja herättää henkiin jään alle jääneen onnen. Toisaalta myös pakkasen paukuessa rakkauden lämpö luo runoihin kontrastia: ”On talvi ja sä lämmität mua” (Julia -82, SM 11/97).

Vuodenkiertoon liittyvät keskeisistä symboleista myös linnut, perhoset ja kukat, jotka kaikki saavat myönteisiä merkityksiä kesän ääninä ja tuoksuina. Meri sen sijaan ei liity muihin luontosymboleihin. Meri pysyy vuodenajasta toiseen ja siten sen merkitykset syntyvät meren äärettömyydestä ja ambivalentista luonteesta: vaikka meri pysyy vuodesta toiseen, se ei ole liikkumaton. Meren viehätys symbolina perustuu siihen, että sen koetaan olevan kuin elämä itse. Meri toimiikin runoissa koko elämän symbolina.

Siivet ja kaikki siivekkäät olennot viittaavat vapauteen. Myös tuuli voi saada samanlaisia myönteisiä merkityksiä. Näin voidaan muodostaa symbolikimppu, jonka kaikki symbolit saavat samankaltaisia merkityksiä. Kimpun itseensä sisällyttämä, kulttuurin piirissä käännettävissä oleva merkitys on vapaus. Siivekkäät ja tuuli saavat siten myönteisiä merkityksiä, mutta jos tuuli liitetään yhteen esimerkiksi sateen kanssa, merkitys kääntyykin kielteiseksi. Tällöin merkitys olisi nimettävissä yksinäisyydeksi tai tunteiden kuolemaksi.

Jotkut symbolit liittyvät tiukasti yhteen tietyn tyttöyden kokemuksen kuvaamisessa saaden siten tehoa toisistaan. Käsittelen näitä symbolimerkityksiä tarkemmin seuraavassa luvussa, mutta kokoan vielä tähän lopuksi runojen symboleita ja niiden kautta rakentuvia yleisimpiä merkityksiä taulukoksi selkeyttämään symbolien kietoutumista toisiinsa. ”Vapaus” on taulukossa ”aikuistuminen”-otsakkeen alla. Vapaus tarkoittaa siis taulukossa vapautta rakentaa omaa elämäänsä mieleisekseen ja vapaus sisältää siten myös vastuun. Tällainen vapaus voi näyttäytyä

myös kielteisenä.

	rakkaus (onnellinen)	rakkaus (onneton)	yksinäisyys	aikuistuminen (/vapaus)
Sydän	x	x		
Aurinko	x			
Tuuli	x (lämmin)	x (kylmä)	x	x
Sade	x (kesä)	x (syksy)	x	
Meri	x	x	x	
Siivekkäät	x			x
Kukat	x			

Tällaista symbolimerkitysten taulukoinnin mielekkyyttä voi toki epäillä, sillä jähmeä taulukko ei huomioi poikkeuksia. Siitä voi kuitenkin nähdä oman tulkintani siitä, mitkä symbolit saavat keskeisimmän osan tietyn tyttöyden kokemuksen kuvaamisessa. Oleellista on toki huomata, että esimerkiksi onnelliseen rakkauteen liittyvät symbolit kukat ja linnut (”siivekkäät”) eivät välttämättä tuo runon kokonaisuuteen onnea. Symboleita käytetään myös kontrastina onnelle, kuten esimerkiksi nimimerkki Laukkamakkaran (SM 3/02) runossa:

Tyttö katsoo lasittunein silmin / ikkunan läpi. Hän ei näe kukkia, / ei vihreää ruohoa, /
eikä puiden oksilla / laulavia lintuja. / Mielessä painajaismaiset muistot. [...]

Runossa kukat ja linnut ovat siten merkki onnesta, joka on runon tytön saavuttamattomissa. Niiden myönteiset symbolimerkitykset tuovat kuitenkin runoon toivoa: kukat ja linnunlaulu ovat merkki siitä, että toivoa on. Runo loppuukin säkeisiin ”[h]än uskoo kuitenkin/ huomiseen/ pitäen päänsä pystyssä.” Samaa kontrastia kuin esimerkin runossa on myös esimerkiksi useissa enkeli-runoissa. Esimerkiksi haavoittunut enkeli -tematiikka ei tuo runoihin onnea ja iloa, vaan myönteisiä merkityksiä kantavasta enkeli-symbolista huolimatta runot voivat puhua surusta ja tuskasta.

Taulukon symboleista myös esimerkiksi aurinko voi tuoda onnea muihinkin kuin rakkausrunoihin, mutta rakkausrunojen valtavasta määrästä johtuen aurinko liittyy yleisimmin nimenomaan rakkauden onneen. Ambivalentti meri-symboli puolestaan voi olla mukana miltei minkä tahansa kokemuksen kuvaamisessa. Sade taas rinnastetaan yleensä kyyneliin ja näin syksyyn liittyvä symboli on yleensä kuvaamassa surua. Auringon ja rakkauden aikaan, kesään, liitettynä se kuitenkin kertoo puhdistumisesta ja onnesta. Samoin kesäinen, lämmin tuuli tuo mukanaan onnea kun taas syksyn kylmä tuuli enteilee menetystä ja onnettomuutta. Symbolit siis kietoutuvat toisiinsa, risteytyvät ja saavat hieman eri merkityksiä runosta toiseen, mutta täysin arvaamattomasti ne kuitenkin eivät runoissa toimi.

4. RUNOJEN TYTÖT

4.1. Rakkauden polulla ja yksinäisellä tiellä

Vuonna 1992 ilmestyneessä *Letit liehumaan* -tyttö tutkimusantologiassa sen toimittajat Sari Näre ja Jaana Lähteenmaa olettavat, että tytöillä on koko modernille ominaisen sukupuoliroolin hämmennyksen takia aiempaa enemmän kulttuurista liikkumatilaa ja mahdollisuuksia kokeilla naisroolin murtumakohtia (1992, 12). Kymmenen vuotta myöhemmin Näre ei ole enää yhtä optimistinen. Vuonna 2002 julkaistussa antologiassa *Tulkintoja tytöistä* Näre palaa aiheeseen ja toteaa, että siinä missä 1980-luku mahdollisti tytöille identiteettikokeilut, 1990-luvulle tultaessa näennäinen vapaus on pakottanut tytöt entistä suurempaan itsekontrolliin (Näre 2002, 255).

Naisen mallisto voi merkitä täydellisyyteen pyrkivälle tytölle kulttuurista pakkoa, jossa oman autonomian hallinta ja itsesääätely kääntyy autonomiaa rajoittavaksi pakkomielteeksi (emt., 256).

Tyttöjen huonovointisuus on kasvanut. (Näre 2002, 252–253). Nuortenrunot eivät puhu sellaisista Näreen nimeämistä huonovointisuuden indikaattoreista kuten syömishäiriöistä tai aborteista, mutta runot voivat kuitenkin heijastaa nuorten yleistä mielialaa. Sen selvittämiseksi runot tarvitsisivat kuitenkin jonkinlaisen ”synkkyysmittarin”, jonka perusteella niitä voisi jaotella, mutta tässä tutkielmassa mittari jää rakentamatta. Runoissa kieriskellään usein kurjuudessa, mutta seuraavassa hetkessä elämä onkin taas ihanaa. Jonkinasteista synkistymistä runoissa voi havaita, mutta sitäkin voi osaltaan selittää diskurssin vahvistuminen: ehkä humoristisille runoilille ei vain ole enää sijaa myöhempien vuosien runoissa.

Tässä luvussa tarkastelen, minkälaista tyttöyttä nuorten kirjoittamat runot representoivat. Tyttöys muodostuu nimenomaan osana representaatiota ja aion tarkastella sen muotoutumista kolmen eri otsakkeen kautta, jotka olen määritellyt sen mukaan, mitä tunteita runoista on löydettävissä. Otsikkoni ovat rakastava tyttö, yksinäinen tyttö ja aikuistuva tyttö, jotka kertovat samalla runojen

teemoista. Teemoiksi hahmottuvat niin rakastamisen vaikeus kuin rakkauden välttämättömyys, musertava yksinäisyys pyrkimys pois siitä ja aikuistumisen suoma muutoksen mahdollisuus ja samalla muutoksen pelko. Yksinäisyys on lähes aina ei-toivottu olotila. Rakastamiseen ja itsenäistymiseen liittyvät tunteet sen sijaan jakautuvat vahvasti kahtia. Rakkaustarinat eivät ole aina onnellisia tai seesteisiä. Itsenäistyminen voi olla yhtä aikaa sekä kiehtovaa että pelottavaa.

Edellisessä luvussa loin katsauksen siihen, mitkä symbolit ovat tutkimassani diskurssissa keskeisiä tietyn tyttöyden kokemuksen kuvaamisessa. Rakkausrunoihin liittyvät keskeisistä symboleista erityisesti sydän ja aurinko. Onnellinen rakkaus kerää yhteen kesän lämpöön viittaavia symboleita, kun taas onneton rakkaus syksyn ja talven kylmyyteen viittaavia. Yksinäisyyttä kuvataan erityisesti tuuli- ja sade-symboleilla, kun taas tuuli ja siivet liittyvät aikuistumispuhdintoihin ja siten puhdintoihin mahdollisuudesta nousta omille siiville ja siipien kantavuudesta.

Omaelämäkertoja tutkineen Anni Vilkon (1997, 140) mukaan kulttuuriset elämänkulun kielikuvat tekevät kirjoittajan yksityisistä kokemuksista yleisiä ja liittävät siten yksilöllisen elämän kulttuuriseen kokemukseen. Hän painottaa, että elämänkulun kielikuvia ei voi pitää vain yksilön tietoisien valinnan tuloksena. Kulttuuri ei kuitenkaan yksin ole vastuussa syntyneestä tekstistä, vaan yksilö tekee joko tietäen tai tietämättään sanastoa koskevia valintoja. (Emt.)

Tarkastellessani runoista löytämiäni tyttöyden kokemuksia tukeudun osin George Lakoffin, Mark Johnsonin ja Mark Turnerin kehittämään metaforateoriaan. Se on teoria ihmisen käsitejärjestelmästä, jossa keskeistä on yhden käsitteen ymmärtäminen toisen käsitteen avulla (ks. esim. Nikanne 1992, 60). Pohjimmiltaan metafora on jonkin asian ymmärtäminen ja kokeminen toisen asian ehdoilla (Lakoff & Johnson 1980, 5).

Kulttuurit konventionaalistavat metaforia, mutta poeettiselle metaforalle jää kuitenkin edelleen valta luoda uutta. Se esimerkiksi laajentaa merkityksiä, tulkitsee tuttua metaforaa tarkemmin ja yhdistää arkipäiväisiä metaforia tavallisesta poikkeavasti (Lakoff & Turner 1989, 67). Itse metaforia käyttävä systeemi pysyy kuitenkin samana (ks. myös Nikanne 1992, 65). Marjut Kähkönen (2004, 23) on metaforatutkimuksessaan kiinnittänyt huomiota Helvi Hämäläisen

lyriikassa toistuviin ilmaisuihin ja hän näkee nämä sanavalinnat kielellisinä toteutumina käsittemetaforista, joiden merkitys ja käyttötapa on suhteellisen vakiintunutta tietyssä kirjallisessa diskurssissa. Kuten aiemmin olen todennut, tutkimani runot eivät juuri kielellisesti luo uutta. Siten oletan, että niistä löytyvät metaforat pitkälti säilyttävät konventionaaliset merkityksensä. Tyttökulttuurissa saatetaan kuitenkin käyttää metaforia, jotka ovat ominaisia juuri tässä diskurssissa. Esimerkiksi rakkauden/yksinjäämisen ja vuodenaikojen kytköksestä voisi muotoilla nuortenlehtirunondiskurssille ominaisen ”rakkaus on vuosi” -käsittemetaforan, jonka kautta rakkautta runoissa jäsennetään, kun puhutaan rakkauden mukanaan tuomasta auringosta tai sen pois vievästä syksystä. Tähän metaforaan sisältyisivät siten nuortenrunoille tyypilliset vuodenaikoihin liittyvät topokset ja symbolit, jotka paljastuvat kun tutkitaan metaforan käyttöä runoissa.

Tarkastelen tässä luvussa sitä, miten symboleiden lisäksi konventionaalisten metaforien kautta jäsennetään tyttöyden kokemuksia. Metaforia, joita tarkastelen työssäni tarkemmin ovat esimerkiksi metaforat ELÄMÄ ON MATKA ja RAKKAUS ON MATKA¹⁴. Ajatus matkasta synnyttää joukon alametaforia. Matka voi olla automatka, junamatka tai merimatka. Automatka voi olla pitkä ja kuoppainen kun taas elämän mieltäminen juna- tai automatkaksi tarkoittaa, että se on kokijalle jotakin muuta (esim. Lakoff & Johnson 1980, 45). Kun puhumme suhteen juuttumisesta paikoilleen tai esimerkiksi avioliiton ajautumisesta karille, emme enää edes huomaa puhuvamme metaforin (Krappe 2007, 151). Metaforat otetaan todesta ja ne vaikuttavat elämäämme jopa siinä määrin, että ne määräävät käyttäytymistämme ja havaitsemistamme. Elämme joidenkin metaforien mukaan ja voisimme elää toisinkin, jos olisimme omaksuneet toisenlaiset metaforat (ks. Nikanne 1992, 64). Tämä tekee metaforien tutkimisen mielekkääksi omassa työssäni tarkastellessani runojen tyttöyttä. Käsittelemieni perusmetaforien läpi suodattuvat nuorten omaan identiteettiin liittyvät pohdinnat.

¹⁴ Kognitiivisessa metaforateoriassa käsittemetaforat esitetään yleensä kapiteelein. Näin ne saadaan erotettua metaforien sananmukaisista toteutumisista. Merkitsen tästä eteenpäin kapiteelein Lakoffin piiriltä suoraan lainaamani käsittemetaforat.

4.2. Rakastava tyttö

Unkarilainen kirjallisuudentutkija Elemér Hankiss ruoti 1960-luvun lopulla ”tusinaiskelmien” tekstejä ja löysi niistä kolme peruslausetta: 1) ole minun 2) olet minun 3) miksi et enää/ nyt/ vielä ole minun. Näihin peruslauseisiin voidaan sitten liittää kahden tyyppisiä lisäyksiä: tuntuu hyvältä tai tuntuu pahalta kun/ jos olet minun, tai et ole minun. (Ks. Apo 1974, 174.) En ulota kaavaa koskemaan kaikkia nuortenrunoja, mutta rakkausrunoissa ironialla höystetty kaava kyllä toimii. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että en suhtautuisi nuorimpienkaan kirjoittajien rakkaudentunteisiin vakavasti¹⁵. On kuitenkin vaikea kuvitella rakkaudesta kertovaa runoa, jossa rakkaudenkohdetta ei joko haluta, siitä iloita tai sitä kaivata.

Omat runot -palstan runojen suosituin aihe on rakkaus, aivan kuten suosituin symboli on sydän, rakkauden symboli. Tyttökulttuuri onkin täynnä suuria tunteita: tytöt keräävät rakkausrunoja ja tekevät rakkausasioihin liittyviä ennustuksia. Nuorten tyttöjen kulttuuri on romanttisen rakkauden kuivaharjoittelua. (Anttila 1999, 54.) Kulttuuriteollisuuden voi katsoa heijastelevan nuorten tyttöjen tarpeita, sillä niin tv-sarjat, naistenlehdet kuin rakkausromaanit jakavat apuaan naiseuteen liitettyihin ongelmiin ja naisten maailman katsotaan muodostavan oman kolkansa, jonka sisältö muodostuu romantiikasta, ihmissuhteista ja tyytymättömyydestä ulkonäköön. Rakkausviihteellä on kuitenkin myös myönteisiä merkityksiä identiteetin rakennustyössä kun nuori voi mielikuvatasolla kokea vielä edessä olevia uusia asioita, tutustua sukupuolisuuteensa ja samastua tarinoiden vahvoin sankarittariin. Sama teksti voi palvella eri tavoin eri lukijoita. Se voi tarjota toiselle hupia kun taas toiselle itsetutkiskelun aineksia. Näitä erilaisia tekstin käyttötapoja rakkausviihteen tuomitseminen ”roskaksi” ei ota huomioon. Identiteettityön kannalta oleellisempaa on tapa, jolla tekstiin tartutaan, kuin se, miten paljon tai mitä nuori lukee. (Mustonen, Rönkä & Uotinen 1992, 242.) Myös runojen avulla tytöt voivat eläytyä odotettavissa oleviin kokemuksiin, niin rakastumiseen kuin seurusteluunkin (Lipponen 1992a, 154). Lipponen huomauttaa, että tytöt ovat aina toivotelleet toisilleen onnea rakkaudessa ja ajallisesti myöhemmissä hänen tutkimissaan runovihkoissa teema esiintyy yhä korostuneemmin (Lipponen, 1992a, 153).

¹⁵ Lasten rakkaudentunteita on Anna Anttilan (1999, 54) mukaan länsimaissa vähätelty.

"Rakkauden rakastaminen" kuvaa hyvin tarkastelemieni runojen rakkautta, sillä rakkauden voi sytyttää melkein mikä vain:

[...]Mä säikähdin kun näin sut / ja vannoin etten ikimaailmassa vois hullaantua tollaseen / mutta ei siihen tarvittu muuta / kuin yksi ainoa rumpukomppi / ja mun syd[ä]n löi samaa tahtia (Pörrö, SM 7/87).

Rakkaus on kuin sininen meri, / kuin tuoksuva kesä, / kuin lämmin aurinko, / se on kaikki mitä haluan. / Koska saan sen? (Kesätyttö, SM 11/97.)

Nimimerkki Kesätytön runossa rakkautta halutaan rakkauden vuoksi. Puhuja kokee jääneensä jostakin paitsi. Hän ei ole vielä kokenut rakkautta, johon nuorten tyttöjen kulttuuri valmentaa. Tyttökulttuuri kuhisee rakkauteen liittyviä leikkejä ja loruja. Nyt runo asettuu itse osaksi rakkaudesta haaveilevaa tyttökulttuuria. Runossa näkyy taas kesän topos, kesä rakkauden vuodenaikana. Rakkaus vertautuu suoraan siniseen mereen, kesän tuoksuihin (kukat) ja lämpimään aurinkoon. Aurinko symbolina merkitsee niin rakkautta kuin rakastettua — kaikkea mikä tuo valoa ja lämpöä elämään. Kun taas ilman aurinkoa jäljelle jää vain kylmyys ja pimeys, ei ole ihme, että romanttinen rakkaus koetaan useissa runoissa suorastaan elinehdoksi (nimimerkki Kesätytön runossa ”se on kaikki mitä haluan”). Nuortenlehtidiskurssissa vain romanttinen rakkaus tuo onnen.

Rakkausrunojen valtavassa määrässä riittää erilaisia rakkauden ja rakkaudettomuuden kokemuksia. Rakkaus voi olla onnetonta tai onnellista, rakkaustarina voi olla vasta alkamassa tai se voi olla jo päättynyt – tai rakkaustarina ei koskaan ole alkanut eikä välttämättä alakaan. Puhuminen ”alusta” tai ”lopusta” sisältää jo ajatuksen rakkaudesta matkana. Rakkaustarina alkaa jostakin ja päättyy johonkin. Rakkaudesta voidaan puhua esimerkiksi polkuna: ”[...]Me kuljemme rakkauden polkua–/ käsi kädessä (Paula -69, SM 15/92)”. Rakkausrunoissa, joissa puhutaan suoraan matkasta, tunnelma on hyvin seesteinen. Matkaa voi taittaa esimerkiksi laivalla, kuten seuraavassa runossa:

Rakkauden purressa on / hyvä olla. / Ei ole eilistä, ei huomista. / On vain lämmin tuulihenki / jossain korkealla mastossa. (Jousimies -68, SM 5/87.)

Runossa matkaa taitetaan hiljakseen. Lämmin (kesäinen) tuuli keinuttaa ”rakkauden purtta” ja aika tuntuu pysähtyneen.

Runojen rakkauskäsitykseen kuuluu, että on olemassa yksi valittu, todellinen rakkaus. Tämä todellinen rakkaus täydellistäisi elämän ja loisi ympärille idyllin, joka pitäisi poissa kaiken pahan. Idylli kuuluu romanssikaavaan: suomalaisissa rakkausromaaneissa idylliin vetäydytään pois ”maailman melskeestä ja yhteiskunnan odotuksista.” Idyllin sisällä rakkaudesta puhuminen luo ”oman moraalisen ja semanttisen ympäristönsä,” jossa kaikki tuntuu mahdolliselta. (Soikkeli 1998, 49.) Esimerkkejä tiloista, joihin idylli voi sijoittua, ovat esimerkiksi etelänmatka tai kesäromanssi (emt.). Näitä ajallisia ja paikallisia tiloja, joissa rakastavaiset voivat keskittyä vain toisiinsa löytyy myös Omat runot -palstan runoista. Kesäromanssiin kuuluu aurinkoa, sydämiä ja linnunlaulua. Rakkauden vuodenaika on jo itsessään idylli. Lomaromanssin näyttämönä voi nuortenrunoissa olla etelänmatkan sijasta esimerkiksi laiva. Jo aiemmin mainitsemani esimerkin meren taakse kuljettavasta laivasta (Nina, SM 8/87) lisäksi lyhyt laivarakkaus koetaan myös esimerkiksi nimimerkki Mona Lisan (SM 8/87) runossa, jossa idylli on kaksinkertainen. Runossa romanssi on samaan aikaan sekä kesä- että lomaromanssi: ”Kesä. Laiva. / Kesäinen laivarakkaus. [...]” Laivan saavuttua satamaan rakkaus hetkeksi sammuu, kunnes rakkauden kohde taas tulee ”vastaan tunteiden polulla” ja rakkaustarina voi jatkua keinotekoisien idyllien ulkopuolella.

Tutkimissani runoissa idylli syntyy mihin vain, kun rakkauden kohde on löytynyt. Sen jälkeen matkaa tehdään — usein käsi kädessä — kohti rakkauden ”haavemaata”:

Sumujen aavaan, / aaltojen taa / teimme yhdessä / haavemaan. (Tipiliini -76, SM 8/92)

Tule, / rakennetaan pilvilinna / niin korkealle, / ettei muut sinne ylety. (Ninni, SM 9/92)

Ota mua kädestä, / lennetään yhdessä / maailman ääriin. / Paratiisisaaret- / [...] (Heinätyttö, SM 12/92).

[...]Ota minua kädestä / ja kuljeta luvattuun / maahan [...] (Mona Lisa, SM 7/87)

Haavemaa, pilvilinnat, paratiisisaaret tai luvattu maa ovat idyllejä, jossa rakastavaiset saavat keskittyä vain rakkauteensa, kaukana todellisen maailman pahuudesta ja vaatimuksista.

Sari Näreen haastattelututkimus 90-luvulla lapsuuttaan eläneiden nuorten sukupuoli-aseteista vihjaa, että rakkauskäsitys voisi olla muuttumassa haaveiluun perustuvasta romanttisesta rakkaudesta liiton myötä kasvavaksi tunteeksi, joka lähtee yhteisistä kokemuksista ja vuorovaikutuksessa jaetuista tunteista. Näre myös pohtii, että tällainen (pragmaattinen) rakkauskäsitys saattaa elää intohimon kautta määrittävien käsitysten rinnalla. (Näre 2005, 115.) Runoissa tällainen käsitys ei näy. Nuortenrunoissa rakkaus näyttäisi kasvavan yhä haaveista, eikä rakastuminen siis edellytä yhteisiä kokemuksia – rakastuminen ei välttämättä vaadi edes keskusteluyhteyttä rakkauden kohteeseen. Runoista löytyy ajatus rakkauden kielestä, joka murtaa kaikki rajat. Sydämet voivat ymmärtää toisiaan, vaikka yhteistä historiaa ei olisikaan:

Vieras kieli, / outo ihminen. / Vain sydämet sykkivät samaan tahtiin. (Helsky, SM 1/97)

Alle 30-vuotiaiden sukupolvikuvauksia tutkinut Henna Mikkola huomasi, että hänen tutkimissaan kirjoituksissa ei kuvattu kyynisiä fyysisiä suhteita. Rakkaus oli teksteissä romanttisen rakkauden ideaalin kaltaista siitä huolimatta, että todellisuus on voinut jo kertaalleen murskata haaveet ja "unelmaprinssi" ei ehkä ollutkaan sitä mitä piti. (Mikkola 2002, 84.)

Tarkastelemassani diskurssissa fyysiset suhteet ovat pienessä osassa. Runovihkojen runoissa saatetaan käsitellä seksiä tai vaikka ehkäisyn tarpeellisuutta (Lipponen 1992b, 123), mutta Omat runot -palstalla tällainen on harvinaista. Kuitenkin vielä 1980-luvulla, jolloin diskurssiin on mahtunut enemmän myös huumoria, runoista löytyy esimerkiksi Kirsi Kunnaksen suomeksi loruilleen ”Mistä on pienet tytöt tehty”-lorun malliin runoilta ”Mistä on isot tytöt tehty?” -runo (Kauris -70, SM 2/87), jossa mainitaan muun muassa e-pillarit. Nimimerkki Katin runossa (SM 6/87) puhuja heittää rakkautensa kohteensa pois elämästään, koska tällä ”oli mielessä vain SÄNKY” ja nimimerkin Sique (SM 5/87) aforismissa ”[e]lämä on bailaamista erotiikan viidakossa”. Jopa vain tällaisella maininnan tasolla fyysiset suhteet ovat häviävän pieni osa satojen runojen joukossa. Seksiä ei kuvata, mutta runojen rakastavaiset voivat joskus harvoin rakastella vielä vuosikerran 1987 jälkeenkin, kuten nimimerkin Kate (SM 12/92) runossa:

Kun rakastellaan, / ollaan aivan hiljaa. / Vain pieni kuhina / ja tuulen humina. [...]

Nuortenrunoissa rakkaus on ajoittain niin vahvasti vain haaveissa, että siitä voi muokata käsittemetaforan ”rakkaus on unta” tai ainakin unen kaltainen. Kun tyttö herää unelmistaan, rakkaustarina päättyy. Nimimerkin Blondi -81 (SM 3/87) puhuja unelmoi:

Aurinko paistaa... / mä kävelen... / käsi sun kädessä tiukasti kiinni. [...] Aurinko menee pilveen / ja vesipisara tippuu / mun nenälle. / Mä tipun ajatuksistani. [...]

Haaveissa aurinko paistaa. Reaalitodellisuudessa sen sijaan sataa ja pilvet peittävät auringon. Rakkaus nähdään monissa runoissa Henna Mikkolan kuvaaman ideaalin kaltaisena, vaikka haaveet ja todellisuus harvoin kohtaavat.

Kuten *SinäMinä*-lehden runoissa tai iskelmissä, myös Ulla Lipposen tutkimissa runoissa rakkaus on ehdoton keskeisaihe (Lipponen 1992b, 123). Runovihkojen teksteissä kuvataan ”rakkauden ja rakastetun olemusta” sekä tytön tunnekokemuksia, joihin kuuluu odotusta ja kaipuuta sekä niin rakastamisen ihanuutta kuin eron tuskaakin (Lipponen 1998, 265). Lipponen puhuu runojen feminiinisestä subjektista tunteen aktivistina¹⁶ siinä missä poika taas kuvataan runoissa ”kaukaisena kaipuun kohteena, potentiaalina seurustelukumppanina, hellyttävänä, lapsenomaisena ihastuksenkohteena tai seurustelusuhteen päämäärätietoisenä toimijana: ottajana, omistajana, pettäjänä ja jättäjänä” (emt., 266). *SinäMinä*-lehden runoissakin tytöt ovat tunteen aktivisteja, mutta valtaosassa runoista pojilla on suurin päätösvalta tyttöjen onneen. Pojat ovat seurustelusuhteen toimijoita, joiden ajatuksista ei saa selvää. Pojat vain halutessaan tulevat ja ottavat – ja usein myös jättävät. Suomalaisissa sananparsissa rakkaus näyttäytyy ambivalenttina ilmiönä, joka toisaalta rikastuttaa elämää ja tekee onnelliseksi, mutta myös sokaisee ja tuottaa tuskaa (Hakamies 1998, 227). Tämä ambivalenttius näkyy myös Omat Runot -palstan runoissa: pieni sydän haluaa rakkautta, mutta samalla se antautuu vaaraan, välillä useampaankin kertaan:

Taas sä teit sen, / pakotit sydämeni suremaan, / valumaan lammikoksi / poistuville jalanjäljillesi. [...] (Lina-83, SM 4/97)

[...]Sä vannoit että / et tuottais mulle koskaan kipua, / mutta kuitenkin sä lähdit / ja viilsit haavan sydämeeni. / Nyt uskon: vannomatta paras! (Just a girl in the world, SM 4/97)

Jälkimmäisessä runossa on käytetty sanoman perille viemiseksi tehosteena sananlaskua

¹⁶ Anttilakin (1998, 260) puhuu nykytytöistä tunnetoimijoina, joiden kulttuuria leimaa emotionaalinen aktivismi.

”vannomatta paras.” Runoista löytyvä ”huijattu tyttö”-asetelma toistuu useassa runossa: rakkaus viettelee ja lopulta satuttaa. Lakoffilta ja Johnsonilta (1980) löytyy erilaisia esimerkkejä käsittemetaforista. Yksi niistä on ELÄMÄ ON UHKAPELIÄ (emt., 51). Runoissa rakkaus on uhkapeliä. Nimimerkki Julian (SM 4/87) runossa metafora on sellaisenaan otettu käyttöön. Runossa tiivistyy monista runoista luettavissa oleva ajatus sydämen asettamisesta vaaralle alttiiksi rakkauden ”pelissä”:

Rakkaus on hulluin / peli, minkä tiedän. / Korkeat panokset, / kukaan ei voita. /
Lopputuloksena / särkynyt sydän

Kun rakkauden matka päättyy ja peli siten loppuu, sydän on se, mikä joutuu kärsimään.

Metaforaesimerkeistä löytyy myös metafora rakkaudesta fysikaalisena voimana (Lakoff & Johnson 1980, 49). Fysikaalisena voimana rakkaus on esimerkiksi sähköä ja kipinöitä:

[...] Se sähköinen tunne, / sydän joka sekosi vuoksesi [...] (Jos tahdot niin, SM 19/97).

Tällaisena rakkaus esiintyy kuitenkin runoissa harvoin. Syy rakkauden alkamiseen on usein yksinkertaisesti rakkaus, tarve siihen. Lakoffin ja Johnsonin (1980, 49) esimerkeistä löytyvät myös metaforat RAKKAUS ON TAIKUUTTA ja RAKKAUS ON HULLUUTTA. Näidenkin metaforien kautta rakkautta käsitellään Omat runot -palstan runoissa. Rakkaus mielen sairautena tai lumouksena selittää sen, miksi ihminen heittäytyy voimakkaan tunteen valtaan, vaikka edessä on selvästi vain pettymys:

On se hullua / kun ihminen rakastaa, / vaikka rakkaus sua satuttaa [...] (Forever yours, SM 14/92)

Rakkaus on... / kuin voimakkaan tuoksuinen ruusu / se huumaa ja sekoittaa pään [...] (Kindy, SM 9/87)

[...] Hiljenee jyskytys sydämen / äänekäs, tuskainen. / Mitä jäljelle jää kun lumous särkyy? [...] (Katja, SM 12/02)

Metafora satuttavasta rakkaudesta, joka näkyy myös esimerkiksi nimimerkkien Forever yours ja Katja runoissa, liittyy vahvasti rakkauden järjettömyyteen: rakkaus satuttaa, mutta silti sitä halutaan. Rakkaus satuttaa -metafora puolestaan lähenee Lakoffin ja Johnsonin (1980, 49)

mainitsemaa konventionaalista metaforaa rakkaudesta potilaana, jota pitää hoivata. Nuortenrunoissa potilas on sydän, rakkauden symboli:

[...] Ikävä on tehnyt sydämestäni avohaavan, / jota tikit eivät paranna [...] (Scarface, SM 4/87)

Olisipa lääkäri, / joka paikkaisi särkyneitä sydämiä. [...] (Aurinkolapsi SM 22/97)

Markku Soikkeli (1998) puhuu Umberto Ecoa mukaillen rakkauden tunnustamisen fraseologisuudesta. Econ mielestä rakkauden fraseologisuus on hyvä esimerkki myöhäismodernin elämän ongelmallisuudesta. Monitulkintaiset eleet eivät enää riitä erottamaan romanttista rakkaudesta esimerkiksi eroottisesta seikkailusta: tarvitaan ”syvempien tunteiden fraseologinen tunnustus”. (Ks. Soikkeli 1998, 41.)

Kahden ihmisen välillä on merkkejä kulttuuriperinnöstä, esimerkiksi sanoja, kertomuksia, fraaseja ja iskelmiä, jotka mahdollistavat romanssin osapuolten tunteiden ilmaisun asianmukaisesti. Merkit ovat kuitenkin saaneet modernisaation myötä lukuisia tulkintoja eivätkä rakastavaiset voi olla tiedostamatta valmiita tulkintoja tai käyttämättä niitä, ”koska tulkinnoista on tullut valmis osa rakkauden puheellistamisen järjestelmää”. (Soikkeli 1998, 40.) Osin tästä ”rakkauden puheellistamisen järjestelmästä” johtuen rakkaudesta kertovat runot tuntuvat välillä toistensa kopioilta. On kuitenkin huomattava, kuten, Soikkelikin edelleen toteaa, että romanssin osapuolet voivat paitsi ilmaista merkityspelin aloittavan tunnustuksen, myös tietoisuutensa tunnustuksen kliseisyydestä (emt. 41). Tällaista kliseisyyden tiedostamista ei tutkimissani runoissa juuri tuoda julki, mutta poikkeuksiakin löytyy:

Mustalla ratsullaan hän laukkasi luokseni. / Pysähtyi, hymyili ja jatkoi / matkaansa. / Siitä hetkestä tiesin, mitä halusin. / Joten: v[a]ljastin pienen ja nopean tammani / ja karautin hiekka pöllyten / lasso kanssa perään. (Jason, SM 6/87.)

Nimimerkki Jasonin runossa leikitellään ”prinssi ja valkoinen ratsumies” – kliseellä. Runossa ”prinssi” saapuu paikalle mustalla ratsulla, mutta jatkaakin matkaansa ottamatta ”neitoa” matkaansa. Puhuja joutuu olemaan itse aktiivinen. Hän ei jää odottamaan, vaan lähtee vauhdilla ratsastajan perään pyydystämään haluamaansa. Tämä on yksi niistä harvoista runoista, joissa puhuja on valmis taistelemaan rakkaudesta. Lakoffin ja Johnsonin (1980, 49) esimerkeistä

RAKKAUS ON SOTAA -metafora ei näy kovinkaan monen tarkasteleman runon taustalla. Rakkaudesta ja rakkaudessa ei juuri taistella. Nimimerkki Jasonin runossa kliseisyys kuitenkin tiedostetaan ja siinä asetutaan vastustamaan käsitystä passiivisesta neidosta. Diskurssille tyypillisempi runon lopetus olisi runon päättyminen säkeisiin, joissa puhuja jää pettyneenä katsomaan horisonttiin katoavan ratsastajan perään.

Ulla Lipponen näkee runovihkoissa jännitteen kahden rakkauskäsitteen välillä. Hän kutsuu runojen rakkauskäsitystä ”romanttiseksi”, mutta löytää myös romanttista asennetta rakkauteen epäileviä runoja, jotka ”ikään kuin pyrkivät murentamaan romanttisen rakkauden rakennelman” (1992b, 124). *SinäMinä*-lehden runojen rakkauskäsitystä luonnehtisin Lipposen tavoin romanttiseksi. Romanttisen rakkauskäsityksen parodiaa ei lehden runoista kuitenkaan juuri löydy, vaikka — kuten jo mainitsin — joitakin huumorilla höystettyjä rakkausrunoja joukosta toki löytyy¹⁷. Sitä todistaa myös nimimerkki Jasonin runo. Joukossa on kuitenkin paljon runoja, joista ei voi varmaksi sanoa, kuinka tietoinen runoilija lopulta on ollut käyttämistään kliseistä.

Rakkautta siis jäsennetään konventionaalisten metaforien kautta. Nuortenlehtirunon diskurssissa erityisen vahvana on ajatus rakkaudesta järjenvastaisena ja voimana, jota vastaan ei pysty taistelemaan. Rakkauden matkalle lähdetään, vaikka tiedettäisiinkin sen johtavan sydämen särkymiseen. On huomionarvoista, että jo aiemmin mainittu konventionaalinen metafora RAKKAUS ON SOTAA jää runoissa vähälle. Rakkaudesta ei puhuta käsittein, joita yleensä liitetään sotaan. Runojen puhujat eivät taistele. Rakastaessaan he alistuvat rakkaudenkohteen oikkuihin ja rakkauden päätyttyä he käpertyvät yksin suremaan menetystään. Muutama runo nousee kuitenkin vastustamaan diskurssia, jossa tytöt näyttäytyvät rakkaudenkohteen oikkujen passiivisina uhreina. Nimimerkin Sagittarius (SM 1/87) runossa puhuja tyrmää puhunnan kohteen ”kostoksi” kokemastaan vääryydestä ja siten runo asettuu nimimerkki Jasonin (SM 6/87) runon kanssa vastustamaan runojen konventioita:

Taisin olla raskassarjalainen / hennossa rakkaudenkehässäsi. / Et pitänyt minua vakavana / vastustajana. / Kostoksi tyrmäsin sinut, / eivätkä saamasi haavat / tule hetkessä arpeutumaan. / Nostin hanskat naulaan/ ja häivyin areenalta.

¹⁷ Runovihkoperinteessäkin on tapahtunut muutoksia vuosikymmenten aikana. 1980-luvulle tultaessa runovihkoja tutkinut Ulla Lipponen (1992a, 153) huomasi humorististen tekstien lisääntyvän. Romanttisen rakkauden todellisuutta kyseenalaistavaa huumoria on Omat runot -palstan runoissa eniten juuri vuoden 1987 aineistossa.

On huomionarvoista, että sekä nimimerkin Jason että nimimerkin Sagittarius runosta puuttuu keskeiset symbolit. Nämä konventionaalisia merkityksiä kaihtavat runot sanoutuvat siten irti diskurssista myös symbolien tasolla.

4.3. Yksinäinen tyttö

Runoissa yksinäisyyden kuvaukset liittyvät usein jätetyksi tulemisen kokemukseen tai pelkoon aikuistumisesta ja itsenäistymisestä — yksin jäämisestä. Erotin yksinäisyyteen liittyvät kokemukset omaksi luvukseen, vaikka runoissa koettu yksinäisyys liittyy niin rakastamisen kuin aikuistumisenkin kokemuksiin.

Länsimaisessa kirjallisuudessa esiintyvänä motiivina yksinäisyyden voi yksinkertaistaen jakaa kahtia. On vapaaehtoista vetäytymistä yksinäisyyteen, jolloin sosiaalisesta elämästä irrottautumalla pyritään yhteyteen Jumalan, itsen tai luonnon kanssa. Vasten tahtoa tapahtuvaan syrjäytymiseen yhteisöstä voivat olla syynä useat tekijät. Tällainen yksinäisyys vieraannuttaa yksilön ympäristöstä, toisista ja omasta itsestään. (Daemmrich 1987, 169.) Tutkimieni runojen yksinäisyys on liitettävissä lähinnä jälkimmäiseen ryhmään.

Yksinäisyyden kokemisen avainkomponentteja tekstitelevision nuortenpalstan kirjoituksissa tutkinut Jukka Kangasniemi (2008) on kiinnittänyt huomiota yksinäisyyden moniulotteisuuteen. Yksinäisyyden tunteet ovat olennainen osa nuoruutta ja samalla välttämätön välivaihe kohti kypsää ja aikuista kykyä ihmissuhteisiin (emt. 118). Identiteetin ja hyväksynnän etsimisessä ikätoverien merkitys voi olla joko myönteinen ja identiteettiä tukeva, tai kielteinen ja yksinäisyyden tunnetta aiheuttava, jos nuori suljetaan joukon ulkopuolelle (Kangasniemi 2008, 117). Yksinäisyyttä aiheuttaa nuoruudessa esimerkiksi konflikti tai välien rikkoutumisen joukon muiden jäsenten kanssa, tarpeettomuuden tunne, luotettavan uskotun puute tai joukosta sulkeminen. Kun ihmissuhteet saavat uusia muotoja ja tarve jakaa itselleen tärkeitä arvoja ja

ideologioita jonkun toisen kanssa on yhä suurempi, yksinäisyyttä aiheuttaa myös tunne psykologisesta etäisyydestä, puhekumppanin puute, juurettomuuden tunne tai sosiaalinen epäonnistuminen (Kangasniemi 2008, 116). Kangasniemen mainitsemista yksinäisyyden kokemusten syistä runoissa on erityisen vahvana tunne siitä, että kukaan ei ymmärrä. Samalla yksinäisyydestä puhuvissa runoissa kärsitään kumppanin puutteesta ja toive kumppanista on runoissa vahva.

Kangasniemi jakaa yksinäisyyden kolmeen pääkategoriaan: on välittömästi ihmissuhteisiin liittyvää yksinäisyyttä, minuuteen liittyvää sekä rakenteisiin liittyvää yksinäisyyttä (emt. 78–80).

Ihmissuhteisiin liittyy runoissa emotionaalista, sosiaalista ja fyysistä yksinäisyyttä. Runoista on löydettävissä erityisesti emotionaalista yksinäisyyttä, joka syntyy läheisen kiintymyksenkohteen, esimerkiksi rakastetun puutteesta. ”Emotionaalisesti yksinäinen ihminen tuntee samankaltaista yksinjäämisen pelkoa kuin lapsi: pelkoa, ahdistuneisuutta, tyhjyyttä” (Kangasniemi 2008, 78). Runoissa, joiden kirjoittajat keinuvat lapsuuden ja aikuistumisen rajalla, on emotionaalinen yksinäisyys vahvana. Läheistä ihmissuhdetta kaivataan kipeästi ja useimmiten se on juuri rakastettu: kuten jo aikaisemmin olen maininnut, juuri rakkauden kohde on se (aurinko), joka tuo valon runon puhujien elämään. Runoissa yksinäisyyden tunne johtuu usein rakkauden kohteen lähdöstä ja synkkiä tunnelmia ovat kuvaamassa sateen ja tuulen kaltaiset symbolit, joiden läsnäolo nuortenlehtirunon diskurssissa harvoin luo myönteistä tunnelmaa. Yksinäisyyden tunteen kuvaamisessa käytetyt symbolit viittaavat vahvasti syksyyn, joka karkottaa kesän ja siten myös auringon. Esimerkiksi nimimerkkien *Krisse* ja *Lady in black* runoissa puhujien yksin jäämisen kokemusiin liittyy pimeyttä, sadetta ja tuulta:

Sataa / Yksinäiset askeleet yössä... / Katulamput valaisevat hiljaista tietäni. / Enää ei ole meitä. Vain sinä ja minä / yksin. (*Krisse*, SM 1/07)

Yö on yksinäinen / tuuli jäinen / puhalttaa sielussani - / sinä lähdit. (*Lady in black*, SM 3/92).

Yleisiä symboleita yksinäisyyttä käsittelevissä runoissa ovat myös muut pimeyteen ja kylmään liittyvät symbolit, kuten musta tie, lumisade ja jossakin määrin myös jääenkeliin rinnastuva kristallienkeli seuraavassa emotionaalista yksinäisyyttä kuvaavassa runossa:

Yksin pimeällä mustalla tiellä. / Yksin lumisateessa. / Yksin kylmässä. / Tulisit ottamaan kädestäni kiinni / ja veisit turvaan. / Mutta hetki ennen kuin tulit, / kristallienkeli särkyi. / Yksin, kylmään, pimeään. (Black Chrystalangel, 2/02.)

Tie liittyy runossa myös käsittemetaforaan ELÄMÄ ON MATKA. Matkaa tehdään runossa yksin ja tuo matka on vaikea: pimeä, kylmä ja sateinen. Ennen kuin auttaja saapuu, yksinäinen kulkija on jo lakannut toivomasta ja hän jää siten ikuisiksi ajoiksi yksinäisyyteensä. Tulkitsen runoa siten, että puhuja menettää hiljalleen uskonsa ja siten kykynsä avun vastaanottamiseen. Näitä runoja, joissa puhuja ”särkyi” tai esimerkiksi ”jäädyyttää” tai muulla tavoin kovettaa itsensä, on runojen joukossa useita.

Minuuteen ja identiteettiin liittyvä yksinäisyys on yksinäisyyttä, joka ei suoraan liity tiettyyn henkilöön tai ylipäänsä ihmissuhteisiin. Minuuteen ja identiteettiin liittyvää yksinäisyyttä eivät siten voi ihmissuhteet poistaa. (Kangasniemi 2008, 82.) Nuortenrunot liittyvät kuitenkin niin tiivistä ihmissuhteisiin, että näitä runoja on vähän. Esimerkiksi nimimerkki Suskun (SM 21/97) runossa on kuitenkin nähtävissä eksistentiaalista yksinäisyyttä, jonka perustana on eksistentiaalistien ajatus siitä, että ihmiset ovat aina viime kädessä yksin. Kukaan muu ei voi tuntea puolestamme ja siten erillisyyks on olennainen osa ihmisen olemassaoloa. (Emt. 83). Nimimerkki Suskun runossa ei kuulu kaipuuta toisen ihmisen luokse. Puhuja kokee niin vahvaa erillisyyttä, että hän osoittaa halveksuntaansa ymmärtämätöntä maailmaa kohtaan nauramalla sille¹⁸:

Yksin ulkona, / pimeyden nielaisemana. / Myrskytuuli / riepottelee lehtiä. / Hiukset takussa, / kylmästä hytisten, / hulluuden rajamailla / nauran paskaista naurua / tälle saastaiselle planeetalle. (Susku, SM 21/97.)

Runosta voidaan tehdä myös fenomenologinen tulkinta. Fenomenologinen näkökulma viittaa yksinäisyyden tunteen ainutlaatuisuuteen (Kangasniemi 2008, 83). Runon puhuja tuntee olevansa yksin yksinäisyytensä kanssa, mihin viittaa ”saastaisen planeetan” halveksunta. Toiset eivät voi ymmärtää edes puhujan yksinäisyyden kokemusta.

¹⁸ Minuuteen ja identiteettiin liittyvään yksinäisyyteen Kangasniemi liittyy myös kosmisen yksinäisyyden, joka on lähellä eksistentiaalista yksinäisyyttä. Se ei Kangasniemen mukaan kuitenkaan voi koskaan olla myönteistä ja lisäksi se näyttäisi laajentuvan pelkän yksilön olemassaolon pohdinnan lisäksi laajempaan, kaikkea elämää koskevaksi (Kangasniemi 2008, 85). Nimimerkki Suskun runon yksinäisyys voidaan tulkita myös kosmiseksi.

Kollektiivinen yksinäisyys Kangasniemen aineistossa kuvaa sen sijaan huolta myös muiden ihmisten yksinäisyydestä, se ei kohdistu välittömästi itseen. Kollektiivinen yksinäisyys esiintyy kuitenkin aina yhdessä jonkin toisen yksinäisyystyyppin kanssa (emt., 97). Nimimerkin Eerika (SM 11/02) runossa puhuja tiedostaa, että yksinäisyys on myös muille ihmisille ominainen tila: hän ei ”halua olla yksi heistä”:

Olen kuin pieni lumihiihtäjä, / joka leijaillee taivaalla. / Toivon, että joku ottaisi minut kiinni [...] Mutta monet meistä / tippuvat / lopulta maahan / yksin. En halua olla yksi heistä. [...] (Eerika, SM 11/02)

Eerikan runossa on nähtävissä kollektiivisen yksinäisyyden lisäksi myös emotionaalista yksinäisyyttä: puhuja toivoo toisen ihmisen pelastavan hänet yksinäisyydeltä. Runossa kuvataan ihmiset toisistaan erillään leijuvina hiihtäjinä, joista toisille käy hyvin ja toisille huonommin, kun leijailu lopulta päättyy.

Rakenteisiin, tilanteisiin ja olosuhteisiin liittyviin yksinäisyyden tunteisiin voidaan kollektiivisen lisäksi liittää myös yksinäisyyden kulttuurisidonnaisuus. Kangasniemi (2008, 86) toteaa, että ”*viime kädessä* yksinäisyys on subjektiivinen kokemus”. Kuitenkin myös kulttuuriset merkitykset vaikuttavat yksinäisyyden kokemiseen, esimerkiksi yksilöiden sosiaalisten suhteiden järjestäytymisen kautta. Nuorilta puuttuu nykymaailmassa usein turvallinen perheyhteisö samalla kun myös siteet muihin yhteisöihin (esimerkiksi koulun luokkayhteisö) käyvät yhä löyhemmiksi. (Kangasniemi 2008, 86–87.) Normatiivinen yksinäisyys kulttuurisen yksinäisyyden osakategoriana kohdistuu eri yksilöihin eri tavoin (emt., 94). Nuoret kokevat normatiivista yksinäisyyttä todennäköisesti aikuisia enemmän, sillä nuori on kehitysvaiheestaan johtuen aikuista sidotumpi ympäristöönsä (emt., 96), mutta myöskään rakenteisiin liittyvästä yksinäisyydestä ei juuri puhuta runoissa, jotka liittyvät vahvasti juuri ihmissuhteisiin.

Kangasniemi (2008, 155) on huomannut, että yksinäisyyden tunteesta käytetään luontovertauksia kuten ”yksinäinen niittykukka”, ”yksin erämaassa”, ”yksinäinen susi” tai ”olen yksinäinen susi”. Tällaista symboliikkaa löytyy myös *SinäMinä*-runoista:

Tunnen itseni pieneksi / ruohonkorreksi / suurella elämän niityllä [...] (Menninkäinen, SM 11/97)

Yksinäinen susi / aina ylimääräinen, / outolintu. / Selvittämätön kummajainen. / Minä. Eeva, SM 21/92.)

Yksinäisyyden kokoinen autioma, / jonka jokaisessa kaktuksessa kasvaa peili. / Sen halki kulkee nuoruuden hapuileva tie. (Päivänkakkara, SM 10/87.)

Kangasniemen mainitsema ”yksinäinen niittykukka” tai nimimerkin Menninkäinen ”pieni ruohonkorsi” hukkuvat molemmat suurempaan joukkoon, mutta ne kuitenkin ovat osa suurempaa joukkoa – vailla suuria vaikutusmahdollisuuksia yksin. Koska susi on laumaeläin, nimimerkki Eeva rinnastaa itsensä yksinäisestä sudesta puhuessaan laumastaan eksyneeseen, lauman hylkimään tai omaa tietään kulkevaan eläjään. Runossa esiintyvä ”outolintu” vahvistaa tätä viestiä. Nimimerkin Eeva runossa onkin kyse eksistentiaalisesta yksinäisyydestä. Nimimerkki Päivänkakkaran ”autioma” sisältää samoja merkityksiä kuin Kangasniemen esimerkeistä löytyvä ”erämaa.” Molempiin termeihin liittyy äärettömyyden merkityksiä: yksinäinen matka on loputtoman pitkä asumattomien, luonnonvoimien runtelemien alueiden läpi. Nimimerkin Päivänkakkara runossa koko nuoruus nähdään vaikeana matkana, joka on kuljettava yksin. Kaktuksien peilit tulkitsen minäkuvan kehitykseksi. Piikkejäkin tarvitaan kun nuorta valmistellaan tulevaa varten.

Äärettömyyden merkityksiä kantaa erämaan ja autiomaan lisäksi mukanaan myös esimerkiksi meri-symboli, mutta meri myös vie jatkuvasti eteenpäin ja yksinäinen matka voi siten päättyä nopeastikin:

Ennen tunsin olevani / kuin yksinäinen pieni purjevene / aavalla merellä, / mutta onneksi kolahdin rantaan / ja löysin / maailman ihanimman kipparin – SINUT (Luppakorva SM 2/87)

Nimimerkki Luppakorvan runossa laineet kuljettavat puhujan rantaan, josta hän löytää itselleen ystävän ja rakastetun. Tämän kanssa hän voi jatkaa matkaa yhdessä.

Yksinäisyyden vastakohtana runoista löytyy myös joitakin platonisesta ystävydestä kertovia runoja, mutta ne ovat vähemmistönä verrattuna rakkausrunoihin. Yksinäisyydestä puhuvat runot

kertovat usein ystävän tai rakastetun kaipuusta, mutta yksinäisyyttä voi kokea myös yhdessä. Kuten jo mainitsin, yksinäisyys on viime kädessä subjektiivinen kokemus. Yksinäisyyden lähde onkin runoissa enemmän oma epävarmuus ja pelko tulevasta kuin absoluuttinen yksinäisyyden tila. Röpistellessään irti vanhempien turvaverkosta tyttö voi tuntea olevansa aivan yksin, vaikka ympärillä olisikin ystäviä.

Monissa runoissa, joissa puhuja on (ainakin oman kokemuksensa mukaan) oikeasti jäänyt aivan yksin, unet tuovat helpotuksen yksinäisyyteen:

Unessa voin unohtaa kaiken. / Unessa sinäkin olet luonani [...] (Unijukka, SM 19/97)

Uniin ja unelmiin vaipuminen tuo runon puhujille usein karun herätyksen takaisin valvemaailman yksinäisyyteen, tai ainakin subjektiiviseen yksinäisyyden kokemukseen.

4.4. Aikuistuva tyttö

Elämän kuvaaminen matkana ”kuvastaa myös myyttistä matkaa omaan sisimpään ja sen arvaamattomiin kerroksiin” (Grünthal 1997, 165). Matka on siirtymistä lähtöasemasta määränpäähän ja siksi se toimii myös liminaalitalan allegoriana (emt.). Matka rinnastuu tiedon etsintään ja sen saavuttamiseen. Tämä näkyy jo sanojen etymologiassa. Tietää-sana on alun perin merkinnyt uuden tien etsimisessä. Sen alkumerkitys on ollut ”opastaa tielle, löytää tie.” (Ks. Grünthal 1997, 165.) Nuoruutta voi sinällään pitää liminaalitalana – nuori ei ole lapsi, mutta ei vielä aikuinenkaan – ja siksi matka-metaforat näkyvät monissa tarkastelemissani runoissa. Länsimaisessa kulttuurissa ymmärretään matkan kautta erilaisia abstrakteja käsitteitä, joiden voidaan katsoa liittyvän pitkäkestoiseen toimintaan. Näistä yksi esimerkki on ”elämä.” (Ks. Kähkönen 2004, 173.) Toinen nuortenrunoissa keskeinen matkan kautta ymmärrettävä käsite on rakkaus, jota jo aiemmin käsittelin.

ELÄMÄ ON MATKA on kulttuurinen perusmetafora, jota nuortenrunoissa jäsennetään erilaisten symboleiden kautta. Matka on usein tuulinen ja sateinen, eli se jäsenyy negatiivisten miellelyhtymien varaan. Matka voi olla myös aurinkoinen, jolloin matka koetaan myönteiseksi, mutta seesteinen matka on runoissa usein juuri rakkauden matka. Elämän matkaan kuuluu runoissa vastoinkäymisiä, joita on useimmiten symboloimassa tuuli-symboli. Tuuli ei kuitenkaan aina näyttäytyä kielteisenä. Esimerkiksi nimimerkki Maikin runossa puhutaan tuulen mukana lipumisesta, mikä ei herätä mielikuvaa puhujaa väkivaltaisesti heittelevistä tuulista:

Olen kuin purjelaiva, / joka lipuu kohti rantaa tuulella / ja pysähtyy tyynellä. / Minä vain etenen ilmasta riippumatta, / tietämättömyyden määränpäähän. (Maikki, SM 15/92.)

Runossa elämän matkaa taitetaan taas kerran laivalla. Motiivisanakirjassa laiva yhdistyy ajatukseen haaksirikoutumisesta tai satamasta (Daemmrich 1987, 233) ja nämä laivamatkan sisältämät haasteet ja mahdollisuudet kuvaavatkin elämää myös nuortenrunoissa. Laivalla taitetaan sekä elämän että rakkauden matkaa. Satamat voivat vaihtua, mutta kurssi pyritään pitämään mahdollisimman suorana, jotta vältettäisiin haaksirikot. Arvaamattomat tuulet sen sijaan ovat uhka matkan taittajalle. Nimimerkin Maikki runossa tuulet ovat kuitenkin runosta välittyvästä tunnelmasta päätellen kohdelleet puhujaa ainakin toistaiseksi kiltisti.

Balladimaailmassa mies valloittaa maailmaa ja liikkeessä oleva mies taittaa matkaa esimerkiksi ratsulla, veneellä tai laivalla. Nainen jää vain katsomaan jälkeen: veneen vanaa tai suksien latua. (Grünthal 1997, 165.) Nuortenrunoissa elämän matkaa taittaa runon puhuja (tyttö), mutta rakkauden matka tehdään yleensä yhdessä. Kuitenkin myös rakkauden matkalla matkantekijä asettuu alttiiksi vaaroille: hän antautuu alttiiksi arvaamattomille ja hallitsemattomille voimille (vrt. Grünthal 1997, 165). Balladi saattaa erota tarkastelemistani nuortenrunoista hyvinkin paljon muodoltaan ja ilmaisultaan¹⁹, mutta toistuvat symbolit/motiivit voivat silti olla hyvin samanlaisia. Balladinomaisia aineksia ovat esimerkiksi matkanteko, rakkaus, kuolema ja unelmien maa (Grünthal 1997, 190). Nämä kaikki ovat vahvasti läsnä nuortenrunoissa, vaikkakin esimerkiksi matkanteko näkyy runoissa enemmän käsittemetaforien kuin sanaston kautta. Vene tai laiva on ainoa useaan kertaan runoissa esiintyvä matkantekoon käytettävä kulkuväline, vaikka

¹⁹ ”Balladi on kertova, rakkautta ja kuolemaa käsittelevä runo, johon liittyy usein kolmiodraaman kuvio” (ks. Grünthal 1997, 10). Osa nuortenrunoista voisi olla luokiteltavissa balladeiksi, mutta pääasiallisesti ne eivät ole kertovia.

metafora elämästä tai rakkaudesta matkana häilyy monien runojen taustalla.

Aikuistumiseen liittyviin runoihin liittyvät usein kasvuun ja pienuuteen (kuten rikkaruoho, vrt. puu) symbolit, sekä tuuli ja vesi eri muodoissaan. Nämä symbolit kuvaavat muutosta. Aiemmin käsittelemäni runo nimimerkiltä Kukkia ja rikkaruohoja (SM 3/87) voidaan nähdä ironiseksi kommentiksi nuoruuden ihanuutta ylistäville runoille. Päivänkakkarat auringossa paljastuvatkin myöhemmin kukan ”rikkaruohosukulaisiksi”. Ironisesta kommentista huolimatta runojen joukossa ei kuitenkaan todellisuudessa ole kovinkaan montaa runoa, jossa nuoruus itsessään koettaisiin onnelaksi. Tutkimissani runoissa vain rakkaus tuo onnen. Nuoruus itsessään koetaan pikemminkin ”hapuilevaksi tieksi” läpi autiomaan, kuten edellisessä alaluvussa käsittelemässäni nimimerkin Päivänkakkara (SM 10/87) runossa.

Vaikka nuoruus olisikin vain päivänkakkaran ”rikkaruohosukulainen”, aikuistuminen pelottaa. Aikuistuminen on kuitenkin väijäämätöntä ja turvallinen lapsuus on väistämättä jätettävä taakse. Liminaalitilaan ei voi jäädä, vaan matka väistämättä jatkuu. Nuoret ovat aikuiseksi tulemisen tilassa: eivät vielä täysin kehittyneitä kansalaisia, vaan vasta matkalla kohti kypsyyttä (Fornäs 1995/1998, 292). Sinikka Aapolan tutkimuksessa tytöt korostivat kirjoituksissaan omaa järkevyyttään ja kypsyyttään, jotka he kokivat aikuisuuden määreiksi ja sitä kautta edellytykseksi matkalla kohti itsenäisyyttä. Toisaalta tytöillä oli samalla myös selkeä käsitys siitä, että nuoruuden tulisi olla vapaata ja huoletonta. Jotkut kuitenkin kokivat, että heidän elämänsä oli liian suurilla velvollisuuksilla lastattua. (Aapola 2002, 145.) Ajatus huolettomasta nuoruudesta suhteessa vastuulliseen aikuisuuteen näkyy myös runoissa.

Nimimerkki Helena (SM 8/87) asettaa runossaan vastakkain lapsuuden ja nuoruuden ja tällöin turvallisempaa näyttäytyy lapsuus:

Lapsuuteen en voi enää paeta, / sillä nuoruus on vetänyt minut/ kiihkeään virtaansa.

Nuoruuden kiihkoa ja muutosta kuvaa runossa virtaava vesi. Turvallisesta lapsuudesta hypätään kiihkeään nuoruuteen, josta taas matka jatkuu edelleen kohti vastuullista aikuisuutta. Matkaa aikuisuuteen kuvaa runoissa yleisimmin tuuli-symboli. Tuulen kautta aikuistuminen saa

aikuistumisen väistämättömyyteen ja toisaalta suunnan arvaamattomuuteen liittyviä merkityksiä. Nimimerkin Black Widow (SM 17/92) runossa väistämättömtä muutosta kuvaa ”aikuisuuden tuuli”:

Puristan kädessäni palaa nuoruutta . / Kova aikuisuuden tuuli aikoo riistää sen minulta, /
mutta taistelen vastaan. / Haluan säilyttää palan vielä / – ainakin tämän hetken.

Tuuli vie pois, tässä tapauksessa se kuljettaa pois viimeisen ”palan” nuoruutta. Lapsuuden ja aikuisuuden välissä häilyvien suhtautuminen tulevaan on luonteeltaan ambivalenttia: on tarve päästä eteenpäin, mutta samalla tulevaisuus pelottaa. Monista runoista välittyy kokemus siitä, että matkan jatkuminen on jollakin tavalla estetty:

Miksi elämä jätti kyydistä? [...] En halunnut jäädä yksin. / Yksin syyslehtien kanssa, /
tuulen pyöriteltäväksi. / Mutta se ei ottanut mukaansa. / Se jätti pienen runotyön yksin, /
yksin lehtien peittämälle polulle. (Oosa 97, SM 24/97)

Runossa ”runotyttö” on jäänyt yksin syksyyn samalla kun elämä on jatkanut matkaansa. On huomionarvoista, että puhuja on jäänyt juuri syksyyn, joka on kaiken kauniin päättymisen vuodenaika. Yksinäisyys rinnastuu runossa syksyn lehtiin, jotka suojaattomina pyörivät tuulessa ennen kuin talvi antaa niille lopullisen kuoliniskun. Matka päättyy ennen kuin se on ”pienen” tytön osalta kunnolla ehtinyt alkaakaan.

Kähkönen on tarkastellut Helvi Hämäläisen tuotantoa konventionaalisten käsittemetaforien kautta. Yhdessä tarkastelun kohteena olevassa metaforassa elämä kuvataan vuotena. Runossa ”Jäätynyt lähde”²⁰ kesä on vaihtunut syksyyn ja suhde on päättynyt. Runon nimi kuvaa luopumista ja umpeutumista. (Kähkönen 2004, 196.) Nuortenrunoissa tyypillisempää on kuvata vuodenvaihtumista kautta rakkaustarinaa kuin koko elämää. Edellisessä esimerkkirunossa (Oosa 97, SM 24/97) puhuja on kuitenkin jumissa syksyssä, hän ei pääse jatkamaan matkaansa. Elämä on jatkanut matkaansa ilman puhujaa, mutta elämä ei kuitenkaan ole päättynyt syksyyn – matkustaja on vain jäänyt kyydistä. Elämä näyttäytyy runoissa usein kulkuvälineenä (kuten esimerkkirunossa, jossa ”elämä jätti kyydistä” kuten esimerkiksi linja-auto väärälle bussipysäkille) tai esimerkiksi tienä tai polkuna.

²⁰ Kokoelmasta Lapsellinen maa (1943)

Elämän matkaa taittaa ”[v]äsynyt kulkija/ pitkällä kivisellä tiellä”, kuten nimimerkin #15 (SM 18/97) runossa. Tien karikkoisuus ja matkan vaikeus korostuu monissa runoissa. Kanssamatkustajan puute korostaa matkanteon vaikeutta ja siten käsittemetafora ELÄMÄ ON MATKA linkittyy myös rakkausrunoihin ja yksinäisyydestä puhuviin runoihin. Matkanteon vaikeutta ilman matkakumppania selittää se, että tyttöjen aikuistumista mitataan usein kyvyllä luoda ihmissuhteita, erityisesti vastakkaiseen sukupuoleen (ks. Aapola 2002, 139). Näin ihmissuhteiden puuttuminen voi olla este matkan jatkumiselle kohti aikuisuutta.

Kylmyydestä ja viimasta kärsii yksinäinen kulkija nimimerkin Anne (SM 4/87) runossa:

Jäiset tähdet / pakkasessa / lumi hohtaa valkoisena / viima lyö sinisenä läpi // Sen jälkeen
kun jäin yksin / kylmyys on kiristänyt / Siitä lähtien / kun olen odottanut / ei viima ole
antanut rauhaa // Etsin tietä pois – / vaikea lähteä kulkemaan / aavikon läpi, / missä
suojaa ei löydy / jäisten tähtien polttelelta // Sillä toivottomuus tappaa, / vastatuuli vie
kuolemaan

Runon yksinäisyys on sekä emotionaalista että eksistentiaalista. Emotionaalista se on siinä mielessä, että puhuja on menettänyt ystävän tai läheisen, eksistentiaalisesti yksinäisyyden tekee se, että yksinäisyydestä ei tunnu olevan poispääsyä. Siitä on tullut osa puhujaa. Elämän matka ei tunnu jatkuvan mihinkään: vastassa on suojaton aavikko ja tappava vastatuuli. Vaikka matka on monissakin runoissa vaikea, nimimerkki Annen runossa vaikeuksien voittaminen näyttää jo lähes mahdottomalta.

Konventionaalisen metaforan käyttö edellyttää konventionaalista tietoa matkaamisesta: siihen kuuluu matkustajia, reittejä, aloituspisteitä ja välietappeja. Joillakin matkoilla on selkeä päämäärä kun taas osa matkoista on päämäärätöntä vaeltamista. Elämän ymmärtäminen matkaksi vaatii yhteyksien ymmärtämistä elämään ja matkaan liittyvien käsitteiden välillä. (Lakoff & Turner 1989, 60–61.) Nimimerkki Annen runossa matkustaja (runon puhuja) on menettänyt selkeän suunnan matkakumppanin myötä ja turvallista tietä pois tuulisesta nykyhetkestä ei tunnu löytyvän. Turvallinen tie on kadonnut, tai ainakin se on vaikeasti löydettävissä.

Runoille on ominaista tunne päämäärättömästä vaeltelusta, ja jos joidenkin runojen kulkijoilla

onkin selkeä päämäärä, se ei tunnu löytyvän. Usein päämääränä on löytää tie rakastetun luokse. Nimimerkki Nukin (SM 2/92) runossa elämä on ”metsäpolku” ja ”taivaan sini”, mutta onnellisen matkan takaa nimenomaan rakastetun seura:

Elämä on / metsäpolku / taivaan sini / sinun katseessasi hellässä. / Tästä hiljaisuudesta / haluan jatkaa. (Nukki 2/92.)

Nimimerkki Nukilla matka sujuu rattoisasti rakastetun seurassa. Elämän matka sujuu joutuisammin toisen matkustajan kanssa, mutta yksi haasteista on löytää reitti sen toisen kulkijan luokse. Nimimerkin Michelle (SM 23/92) runossa etsitäänkin tietä nimenomaan matkakumppanin luokse:

Aurinkolasit silmillä, / yhtä eksyksissä kuin ennekin/ kuljen kadulla./ Jos tähän on tie tehty, / eikö se joskus vielä/ veisi luoksesi? (Michelle 23/92).

Runossa mainitut aurinkolasit herättävät nuortenlehtirunon diskurssissa mielikuvan siitä, että puhuja ei halua häikäistyä rakkaudenkohteesta, joka kuvataan usein runoissa aurinkona. Sen sijaan hän luottaa siihen, että löytää etsimänsä mikäli niin on tarkoitettu. Tällainen kohtalonusko välittyy useista runoista, joissa etsitään rakastettua.

Toisessa nimimerkin Michelle (SM 13/92) runossa pohditaan elämän kiertokulkua ja ”kukkien murtuneet terälehdet” ovat osaltaan symboloimassa puhujan kulkua pois vanhasta:

[...] aallot pyyhkivät jalanjälkeni / kostealta hiekalta, / tuuli tempaa / kukkien murtuneet terälehdet./ Toisessa ajassa / ymmärrän - / minun jälkeeni / tulee joku muu.

Runossa puhuja ymmärtää elämän jatkuvan hänenkin jälkeensä: tulee uusia jalanjälkiä kun aallot pyyhkivät vanhat pois. Hän itse jatkaa matkaansa toisaalla kun nyt tuoksuvat kukat ovat jo kuihtuneet. Luontosymboliikka liittyy vahvasti näihin runoihin, joita voisi kutsua ”minä ja maailma”-runoiksi. Niissä kirjoittaja pohtii paikkaansa maailmassa. Nimimerkki Michelle ymmärtää oman aikansa rajallisuuden ja esimerkiksi nimimerkin Proben Child runossa puhuja pohtii omaa olemistaan ja tehtäväänsä elämässä:

Tuuli hivelee hiuksiani. / Leijun ilmassa, / pilvien päällä, / tähtien tuikkeessa. / Osaamatta

kertoa miksi olen täällä. (Problen Child, SM 5/97.)²¹

Tuulen lisäksi myös siipi-symbolit ovat yleisiä aikuistumista käsittelevissä runoissa. Siivet voisivat viedä kohti uutta ja parempaa elämää, mutta ilman siipiä tai siivet sidottuina ei pääse lentoon:

Lintu lensi pois, / rakensi pesänsä muualle. / minä istun yhä täällä / [...] Tulisipa vielä aika minunkin lähteä, / kaikki taakseni jättää. / Tulisipa aika / elämä aloittaa. / Mutta minähän olen kiinni sidottu, / siivetön raukka. (Tuize, SM 23/92)

Kuten olen jo lintu-symbolia käsitellessäni todennut, linnut ovat vapaudessaan kadehdittavia. Hyppy aikuisuuteen koetaan runoissa siiville nousemiseksi, mutta edellisen runon puhuja ei ole vielä kasvattanut siipiään, eivätkä siivet siten voi vielä kantaa häntä pois entisestä. Nimimerkki Tuizen runon puhujan halu päästä eteenpäin olisi suuri, mutta hänellä ei ole siihen vielä riittäviä valmiuksia. Hän on jumissa.

Nuoruus on hämmentävää aikaa lapsuuden ja aikuisuuden välimaastossa. Muutosten keskellä etsitään minuutta ja suunnitellaan, pelätään ja toivotaan tulevaa. Ihmissuhteet muuttuvat, mikä aiheuttaa konflikteja ja ristiriitoja: nuoren täytyy arvioida tuttuja ja turvalliseksi koettuja ihmissuhteita samalla kun hänen on luotava kokonaan uusia. (Kangasniemi 2008, 116.) Samalla kun nuori etsii emotionaalista riippumattomuutta vanhemmista, hän on heistä vielä riippuvainen (emt. 117). Vain parissa runossa puhutaan suoraan suhteesta vanhempiin. Suhde vanhempiin jää taka-alalle kun rakkauden ja itsen etsintä täyttää koko maailman. Seuraava runo on harvinainen esimerkki:

Äitini on kuin punainen ruusu, / ja punainen ruusu loistaa.[...]Ja kun ruusun piikki pistää,
/ niin siitä tippuu rakkauden / veripisara.
(Satu -77, SM 6/87)

Runossa puhutaan äidinrakkaudesta ja rakkaudesta äitiin. Äitiä symboloi rakkauden kukka ja puhuja aistii välittämisen, vaikka välillä ”ruusun piikki pistää.” Tyttöjen läheinen suhde äitiin ei psykoanalyttisten teorioiden mukaan rohkaise itsenäisyyteen. Tytön minäkuva on riippuvainen

²¹ Eksistentiaalisessa pohdinnassaan runoa voisi verrata myös Kangasniemen (luku 4.3.) erittelemiini yksinäisyyden ulottuvuuksiin. En kuitenkaan luokittelisi Probleen Childin runoa yksinäisyydestä kertovaksi.

äidin ja muiden ihmisten hyväksynnästä. Tytöt etsivät vahvistusta identiteetilleen luottamuksellisissa ja intiimeissä ystävyysuhteissa, mikä tekee heidät samalla suhteissa haavoittuvaisiksi: suhteen hajoaminen uhkaa tytön koko ihmisarvoa. (Aapola 1992, 83–84.) Nuortenrunojen ulkopuolelle on vanhempien lisäksi jätetty suurelta osin myös tytöille tärkeä ystäväntar-kulttuuri. Ystävyysuhteet ovat osana miltei kaikkea tyttöjen toimintaa (emt. 84), mutta runoissa ystävät jäävät rakastetuille toiseksi.

Nuoren yritys irrottautua vanhemmista johtaa kiistoihin heidän kanssaan ja ”kehitykselle väistämätön irrottautuminen jättää nuoren helposti yksinäiseksi ja ajelehtivaksi” (Kangasniemi 2008, 117). Sana ”ajelehtiva” kuvaa selvästi myös nuorten omaa käsitystä elämästään. Ajelehtiminen merellä tai suunnan kadottaminen ja tien etsiminen ovat metaforia, joilla tätä ajelehtimisen tunnetta kuvataan. Sitä on kuvastamassa myös tuuli-symboli, samoin kuin lentoon lähtemiseen liittyvät symbolit.

Nuorten haavoittuvuus ihmissuhteissa heijastuu selvästi myös tutkimiini rakkausrunoihin. Samoin sekä itsenäistyminen että nuori rakkaus aiheuttavat epävarmuuden ja yksinäisyyden tunteita ja näitä tunteita konkretisoidaan hyvin samankaltaisin symbolein. Lopulta kaikki tarkastelemani tyttöyden kokemukset: rakkaus, yksinäisyys ja aikuistuminen lomittuvat ja vaikuttavat toisiinsa ja antavat kukin oman osansa nuoruuden tunnoista kertoviin runoihin. Yhden mahdollisen tulkinnan runojen kaavamaisuuteen voisi tarjota niiden tarkastelu nuoruuteen liittyvien muutospaineiden kautta. Monet nuoret ”yrittävät vastustaa modernin ja nuoruuden epävakautta pystyttämällä jäykkiä ja vakaita muureja identiteettien ympärille ja tarrautumalla tiukasti näihin muureihin” (Fornäs 1995/1998, 292). Näin Hallin (1999) mainitsema ”kuviteltu yhteisö” toimisi myös suojana arvaamatonta yhteisön ulkopuolista elämää vastaan. Yhteisön sisällä yhteisön jäsenet jakavat samat kokemukset ja tuotetut representaatiot antavat yhteisölle merkityksen ja siten ehkä myös (kuvitteellisen) suojan identiteetille.

5. LOPUKSI

Tutkielmani otsikko on lainaus nimimerkin Lumiukkoboxerit (SM 21/92) runosta. Sitaatin taakse kätkeytyvät työni lähtökohdat ja tavoitteet. ”Enkelten kuvia lumihangessa” -sitaatin ”enkelten kuvat” merkitsevät otsikossa sekä runoista välittyviä tyttöyden kokemuksia että niitä kuvaavia symboleita. Viaton ja herkkä enkeli on helposti haavoittuva. Nämä enkelin saamat symbolimerkitykset ovat vahvasti läsnä runoissa, joissa kokeillaan hentojen siipien kantavuutta. Otsikon lumihangella viittaa puolestaan siihen diskurssiin, jossa tyttöyttä representoidaan. Lumihanki, johon voi kaatua tekemään ”enkeleitä”, yrittää otsikossa tavoittaa ajatuksen siitä, miten tyttöys muodostuu aina osana representaatiota. Talven jälkeen aurinko sulattaa lumen ja enkelikuvat katoavat.

Tarkastelemani diskurssi rakentaa identiteettiä, joka puolestaan on jatkuvasti muuntuva. Olen pyrkinyt tarkastelemaan tyttöyttä tietyssä diskurssissa, tutkimissani runoissa niissä käytettyjen keskeisten symbolien kautta. Enkelinkuvat kuvaavat sitä tyttöyttä, mitä tässä tietyssä diskurssissa representoidaan. Identiteetit muodostuvat ja muuttavat muotoaan osana representaatiota ja suhteessa siihen ja omassa tutkielmassani pyrkimyksenäni oli tarkastella erityisesti symboleita tyttöyden representaation tuottajina. *SinäMinä*-lehden Omat runot -palstan runojen keskeiset symbolit konkretisoivat abstrakteja tyttöyden kokemuksia ja siten ne toimivat identiteetin rakennuspalikoina.

Konventionaaliset symbolit sydän, aurinko, sade ja tuuli esiintyvät suurella osalla runoja. Laskin kuinka monessa aineistoni runossa keskeiset symbolit esiintyvät todistaakseni, että keskeiset symbolit todella esiintyvät runoissa vuodesta toiseen. Diskurssiin hyväksytyt symbolit ovat puolestaan vahvistaneet diskurssia, jonka osaksi ne ovat päässeet. Siten niiden käyttö on vuosina 1987–2002 suhteessa lisääntynyt. Aineistoni rajaus saattaa hieman vaikuttaa tuloksiin, sillä tutkin vuosikertoja vain viiden vuoden välein. Missään tapauksessa keskeiset symbolit eivät kuitenkaan ole menettäneet asemaansa. Niiden esiintyminen runoissa on toki saattanut olla joinakin vuosina tarkasteluni ulkopuolelle jääneissä vuosikerroissa vähäisempää, mutta vuonna

2002 tarkastelemiani keskeisiä symboleita kuitenkin esiintyy enemmän kuin vuonna 1987.

Diskurssi rakentaa merkityksiä, jotka suuntaavat toimintaa ja muokkaavat tulkintaa. Nuortenlehtirunoilta ei juuri odoteta uusia tulkintoja konventionaalisen tulkinnan ulkopuolelta. Symboleiden käyttäjille symbolit ovat kuitenkin tapa ilmaista omia tuntemuksia konkreettisesti muodossa. Siten symboleilla on aina myös oma ainutkertainen merkityksensä yksittäisessä runossa, vaikka tyttökuulttuuri, jonka osana nuortenrunojakin voidaan pitää, on jo sinänsä toimintaa ja yksittäisen tytön käsityksiä itsestään suuntaava diskurssi. Symbolit diskurssin osana ovat näin mukana identiteettityössä: ne representoivat osaltaan niitä kokemuksia, jotka tyttökuulttuurissa ovat merkityksellisiä. Merkityksiä rakentava ”kuviteltu yhteisö” on tutkielmassani ollut tyttökuulttuurin osa-alue, johon kuuluu niin rakkauteen, yksinäisyyteen ja kuin aikuisuuteen liittyviä pohdintoja. Näille pohdinnoille tämä yhteisö tarjoaa kielen. Itse pyrin ymmärtämään merkityksiä tyttökuulttuurin ulkopuolelta. Välillä kuitenkin hukuin tarkastelemani tyttökuulttuurin osa-alueeseen niin, että se alkoi vaikuttaa tutkielmani kieleenkin. Käyttämäni kieli alkoi ajoittain muuttua runojen mukana yhä pateettisempaan suuntaan, kunnes ymmärsin taas hetkeksi pysähtyä hengähtämään.

Nuortenlehtirunojen diskurssin keskeisistä symboleista sydän liittyy vahvasti rakkausrunoihin, joita runoista onkin valtaosa. Rakkausaiheen keskeisyys nuortenlehtirunon diskurssissa ei yllätä. Lehti on suunnattu tytöille ja nimenomaan tyttökuulttuuri kuhisee rakkauteen liittyviä leikkejä, jotka samalla valmistavat tyttöä tulevaan. Rakkautta odotetaan ja siitä haaveillaan. ”Nuoren tytön sydän on täynnä satoja miehenalkuja, jotka seisovat sydämesi rappusilla”, aloittaa nimimerkki Young girl (SM 14/92) runonsa. Vain muutamassa runossa haaveiluun suhtaudutaan ironisesti, vaikka toisaalta tunteikkaiden runojen seassa ironia saattaa myös jäädä huomatta. Rakkauden symbolia käytetään erilaisissa nuorta rakkautta kuvaavissa runoissa. Sydän on rakkauden koti, säilytyspaikka ja suoja. Kaikesta suojauksesta huolimatta nuori ja herkkä sydän on kuitenkin jatkuvasti vaaralle alttiina ja se kestää kolhuja huonosti. Aurinko viittaa onnelliseen rakkauteen, samoin muut aurinkoisiin vuodenaikoihin liitetyt symbolit: kukat, linnut ja perhoset. Tuuli ja vesi-symbolit ovat kuvaamassa runoissa erityisesti muutosta. Rakkausrunoissa nämä symbolit viittaavat vahvasti negatiiviseen muutokseen. Auringoksi kuvattu rakkaudenkohde jää pilvien peittoon ja rakkauden valo ja lämpö väistyvät tuulen ja sateen tieltä. Jää yksinäisyys.

Yksinäisyyden tunne on vahvana myös aikuistumista käsittelevissä runoissa, joissa erityisesti tuuli- ja siipisymbolit ovat kuvaamassa heittäytymistä uuteen. Runojen taustalla vaikuttavat myös konventionaaliset metaforat, joiden mukaan elämää jäsennetään. Elämän tai rakkauden ymmärtäminen matkaksi suuntaa osaltaan niiden jäsentämistä. Metaforat jäivät työssäni takalalle, mutta niiden tarkastelussa riittäisi työsarkaa vaikka toisen tutkielman verran.

Identiteetit muodostuvat representaation sisällä, ja kuten jo identiteetti-käsitettä määritellessäni totesin, niitä tulee tutkia sen mukaisesti. Omat runot -palstalla tyttöyden kokemusten kuvaamiseen käytetyt symbolit kuvaavat erityisesti nuoruudessa aktuaalistuvia pohdintoja rakkaudesta ja esimerkiksi emotionaalisesta yksinäisyydestä tai aikuistumisen mukanaan tuomasta muutoksesta. Konventionaaliset metaforat näkyvät pohdintojen taustalla. Identiteettiä rakennetaan erityisesti suhteessa muihin ja siksi juuri ihmissuhteet ovat voimakkaasti läsnä runoissa. Ihmissuhteet voivat vaikuttaa myönteisesti identiteettiä tukemalla tai kielteisesti, jolloin nuori suljetaan joukon ulkopuolelle ja hän jää yksin. Vanhemmista irrottautumiseen tarvitaan ikätovereiden tukea. Nuoruuteen liittyvät muutosaineet lisäävät selittävät runojen samankaltaisuutta: oman elämän epävakaus kannustaa tarrautumaan tarjottuihin identiteetteihin. Nuoruuteen liitetty kapina ei näy runojen symboleiden käytössä, vaan identiteettiä pyritään rakentamaan vahvasti diskurssin mukaisesti. Kapina on jossakin muualla, vaikkakin joissakin runoissa on havaittavissa myös merkkejä diskurssin vastustamisesta. Vastustusta esiintyy erityisesti tarkastelemani aineiston ensimmäisessä vuosikerrassa, mutta sittemmin diskurssi on vahvistanut asemiaan ja vastustus on heikentynyt.

Yritin tarkastella symboleiden merkityksiä mahdollisimman laajalti, mutta tarkempi symbolisten merkitysten ja erityisesti symboleiden taustojen avaus ja intertekstuaalisuuden tarkastelu vaatisi aineiston rajausta. Yksittäiset symbolit jäivät työssäni vähälle huomiolle. Yksittäisen symbolin laajemman taustoituksen sijaan yritin tarkastella useita keskeisiä symboleita koko laajassa aineistossani ja niiden kaikkien merkityksiä tyttöyden kokemuksia konkretisoimassa. Laaja aineistoni esti myös pidemmät pysähtelyt yksittäisten runojen pariin. Yritin kohdella aineistoani mahdollisimman tasavertaisesti etsien esimerkkejä eri vuosilta. Osa nimimerkeistä esiintyi useamman runon tekijänä, joten joiltakin tekijöiltä saattaa olla mukana useampikin runo – varmuutta tästä ei ole, sillä lopulta en kuitenkaan koskaan saa tietää, keitä nimimerkkien takaa

löytyy.

Oma tutkielmani on huomionosoitus aiemmassa tutkimuksessa huomiotta jääneelle osa-alueelle. Nuortenlehtirunojen lähes olemattoman aiemman tutkimuksen vuoksi yritin tutkielmassani valottaa runoja mahdollisimman laajalti, mikä johti siihen, että yksityiskohtaisempi tarkastelu jää vielä tehtäväksi. Nuorten omista runoista riittää varmasti ammennettavaa useampaankin tutkimukseen. Nuorten kirjoittamat runot eivät juuri tarjoa lukijalleen tuoreita runokuvia tai hätkähdytä nerokkuudellaan, mutta ne lumoavat rehellisyydellään ja tarjoavat ikkunan tyttöyteen, tyttökuultuuriin ja kulttuurisen kommunikaation konventionaalisuuteen.

LÄHTEET

Tutkimuskohde:

Omat runot. SM 1–12/ 1987

1–24/ 1992

1–24/ 1997

1–12/ 2002

1-12/ 2007

Painetut lähteet:

AAPOLA, SINIKKA 1992: Helsinkiläistyttöjen ystävyysuhteet: ihanteina itsenäisyys, läheisyys ja monipuolisuus. – *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Toim. Sari Näre & Jaana Lähteenmaa. Helsinki: SKS. 83–102.

AAPOLA, SINIKKA 2002: Pikkutyttöjä vai puoliaikuisia? – *Tulkintoja tytöistä*. Toim. Sanna Aaltonen ja Päivi Honkatukia. Helsinki: SKS.

ABRAMS, MEYER HOWARD 1988: *A Glossary of Literary Terms*. 5th edition. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.

ANTTILA, ANNA 1998: Kiusasta kimppaan. — *Amor, genus & familia. Kirjoituksia kansanperinteestä*. Toim. Jyrki Pöysä & Anna-Leena Siikala. Helsinki: SKS. Tietolipas 158. 253–262.

ANTTILA, ANNA 1999: Elämyksiä ja ennustuksia varhaisnuorten seurustelussa. – *Tunteiden*

sosiologiaa I. Elämyksiä ja läheisyyttä. Helsinki: SKS. Tietolipas 156. 54–65.

APO, SATU 1974: Uudistuva iskelmälyriikka. – *Folklore tänään*. Toim. Hannu Launonen ja Kirsti Mäkinen. Helsinki: SKS. 167–183.

BIEDERMANN, HANS 1989/2004: *Suuri symbolikirja*. Suom. ja toim. Pentti Lempiäinen. Helsinki: WSOY.

CHEVALIER, JEAN & GHEERBRANT, ALAIN 1969/1996: *A Dictionary of symbols*. Translated from French by John Buchanan-Brown. London: Penguin.

CIRLOT, J.E. 1962/1971: *A dictionary of symbols*. 2nd edition. Translated from Spanish by Jack Sage. London: Routledge & Kegan Paul.

COOPER, J.C. 1982/1984: *Symbolien maailma. Unet, kuvat, ennusmerkit*. Suom. Esko Halivaara. Hämeenlinna: Kirjapaja.

DAEMMRICH, HORST S. & INGRID 1987: *Themes and motifs in western literature: a handbook*. Tübingen: Francke.

ELOVAARA, RAILI 1992: *"Olen tyhjä huone" – Tutkielma sanataiteen metaforista ja symboleista*. Helsinki: Yliopistopaino.

FORNÄS, JOHAN 1995/1998: *Kulttuuriteoria. Myöhäismodernin ulottuvuuksia*. Suom. Mikko Lehtonen, Kaarina Hazard, Virpi Blom, ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.

FROMM, ERICH 1951/2007: *Unohdettu kieli. Johdatus unien, satujen ja myyttien ymmärtämiseen*. Suom. Mika Pekkola. Tampere: Vastapaino.

GRÜNTHAL, SATU 1997: *Välkkyvä virran kalvo. Suomalaisten kaunokirjallisten balladien motiivit*. Helsinki: SKS.

HAKAMIES, PEKKA 1998: Rakkaus ja rakastelu sananparsissa. – *Amor, genus & familia. Kirjoituksia kansanperinteestä.* Toim. Jyrki Pöysä & Anna-Leena Siikala. Helsinki: SKS. Tietolipas 158. 216-229.

HALL, STUART 1992: *Kulttuurin ja politiikan murroksia.* Toim. Juha Koivisto, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa ja Lawrence Grossberg. Tampere: Vastapaino.

HALL, STUART 1999: *Identiteetti.* Suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.

HALONEN, TERO & ARO, LAURA 2005: Lukijalle. – *Suomalaisten symbolit.* Toim. Tero Halonen & Laura Aro. Jyväskylä: Atena. 7-10.

HARVILAHTI, LAURI 1992: Luonto ja mieli. Kansanlyriikan metaforakuvia. – *Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin.* Toim. Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne & Tiina Onikki. Helsinki: SKS. 259–265.

HOSIAISLUOMA, YRJÖ 2003: *Kirjallisuuden sanakirja.* Helsinki: WSOY.

HUHTA, MATTI 2008: *Aamunkoista tähtivyöhön. Laululyriikan fraasikirja.* Helsinki: Gummerus. Ajatus Kirjat.

JUNG, CARL G. 1964/1997: *Symbolit. Piilotajunnan kieli.* 3. painos. Suom. Mirja Rutanen. Helsinki: Otava.

KANGASNIEMI, JUKKA 2008: *Yksinäisyyden kokemisen avainkomponentit Yleisradion tekstitelevisiion Nuorten palstan kirjoituksissa.* Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

KUKKONEN, PIRJO 1993: *Kielen silkki. Hiljaisuus ja rakkaus kielen ja kirjallisuuden kuvastimessa.* Helsinki: Yliopistopaino.

KRAPPE, JOHANNA: Monimerkityksinen metafora. – *Lentävä hevonen. Välineitä runoanalyysiin*. Toim. Siru Kainulainen, Kaisu Kesonen & Karoliina Lummaa. Tampere: Vastapaino. 145–165.

KÄHKÖNEN, MARJUT 2004: *Ei kenenkään veli. Naiskirjailijuuden metaforat Helvi Hämäläisen lyriikassa*. Helsinki: SKS.

LAKOFF, GEORGE & JOHNSON, MARK 1980: *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.

LAKOFF, GEORGE & TURNER, MARK 1989: *More than a cool reason. A field guide to metaphor*. Chicago and London: University of Chicago Press.

LIPPONEN, ULLA 1992a: *Usko, toivo, rakkaus. Tyttöjen runovihkoperinnettä*. Helsinki: SKS.

LIPPONEN, ULLA 1992b: Ruusu ja rikkaruoho - rakkaus tyttöjen runovihkoperinteessä. – *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Toim. Sari Näre & Jaana Lähteenmaa. Helsinki: SKS. 114–134.

LIPPONEN, ULLA 1998: Rakkauden ja seksin pauloissa - näkökulma 1980-luvun tyttöjen albumiperinteeseen. – *Amor, genus & familia. Kirjoituksia kansanperinteestä*. Toim. Jyrki Pöysä & Anna-Leena Siikala. Helsinki: SKS. Tietolipas 158. 263–277.

LIPPONEN, ULLA 2008: Kännykkä perinnettä välittämässä. – *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Toim. Sara Routarinne & Tuula Uusi-Hallila. Helsinki: SKS. 222–231

LUMMAA, KAROLIINA 2007: Aihe, motiivi, teema ja topos, Miksi runossa kuvataan kukkaa? – *Lentävä hevonen. Välineitä runoanalyysiin*. Toim. Siru Kainulainen, Kaisu Kesonen & Karoliina Lummaa. Tampere: Vastapaino. 41–65

LUMMAA, KAROLIINA 2007: Symboli ja allegoria. Runon piilomerkitysten jäljillä. – *Lentävä hevonen. Välineitä runoanalyysiin*. Toim. Siru Kainulainen, Kaisu Kesonen & Karoliina Lummaa. Tampere: Vastapaino. 191–210.

LUUKKA, MINNA-RIITTA 2003: Kelpaanko tällaisena? Tyttöyden rakentuminen Demi-lehden palstoilla. – *Merkillinen media. Tekstit nuorten arjessa*. Toim. Tuija Modinos & Annika Suoninen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. 17–38.

LUUKKA, MINNA-RIITTA & HUJANEN, JAANA & LOKKA, ANTTI & MODINOS, TUIJA & PIETIKÄINEN, SARI & SUONINEN, ANNIKA 2001: *Mediat nuorten arjessa. 13–19 -vuotiaiden mediakäytöt vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

LÄHTEENMAA, JAANA & NÄRE, SARI 1992: Johdanto. Tyttö tutkimuksen palmikoita punomassa. – *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Toim. Sari Näre & Jaana Lähteenmaa. Helsinki: SKS. 9-21.

MIKKOLA, HENNA 2002: *Sukupolvettomat? Nuoret ikäpolvensa kuvaajina*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 73.

MUSTONEN, ANU & RÖNKÄ, ANNA & UOTINEN, VIRPI 1992: Elämisen malleja, rakkautta ja ihanteita. — lukeminen tyttöjen minäkuvan jäsentäjänä. – *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Toim. Sari Näre & Jaana Lähteenmaa. Helsinki: SKS. 236–256.

NIKANNE, URPO 1992: Metaforien mukana. – *Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin*. Toim. Lauri Harvilahti, Jyrki Kalliokoski, Urpo Nikanne & Tiina Onikki. Helsinki: SKS. 60–78.

NORKOLA, TERO 1996: Kirjoituksia sydänten kammioista. Henkilökohtaisen päiväkirjan poetiikkaa. – *Sivupolkuja. Tutkimusretkiä kirjallisuuden rajaseuduille*. Toim. Tero Norkola & Eila Rikkinen. Helsinki: SKS. Tietolipas 148. 37-50.

NÄRE, SARI 2002: Intimisoituvan kulttuurin muistijälkiä tytöissä. – *Tulkintoja tytöistä*. Toim. Sanna Aaltonen & Päivi Honkatukia. Helsinki: SKS. 251–268.

NÄRE, SARI 2005: *Styylaten ja pettäen*. Helsinki: Helsingin yliopisto. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 49.

PUURONEN, VESA 2006: *Nuorisotutkimus*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

SOIKKELI, MARKKU 1998: *Lemmen leikkikehässä. Rakkausdiskurssin sovellukset 1900-luvun suomalaisissa rakkausromaaneissa*. Helsinki: SKS.

TUOHIMAA, SINIKKA 1986: Symboli kirjallisuudessa – *Symbolit*. Seminaariraportti. Toim. Katarina Eskola. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 1. 37–49.

TÖRRÖNEN, JUKKA 1996: *Aito rakkaus maskuliinisessa maailmassa. Harlekin-romanssi ja sen vastaanotto lukiolaisten keskuudessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin julkaisuja 47.

VATKA, MIIA 2005: *Suomalaisten salatut elämät. Päiväkirjojen ominaispiirteiden tarkastelua*. Helsinki. SKS.

VAURAS, ILMARI 2008: Tunneikonit verkkokeskusteluissa ?-) - Kännykkä perinnettä välittämässä. – *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Toim. Sara Routarinne & Tuula Uusi-Hallila. Helsinki: SKS. 210–221.

WECKROTH, KLAUS 1996: Älä tee nuorin (eli pari sanaa bambifikaatiosta). — *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*. Toim. Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi. Helsinki. SKS. 383–392.

VIIKARI, AULI 1990/2000: Lyriikan runousoppia. – *Runousopin perusteet*. Toim. Mervi Kantokorpi, Pirjo Lyytikäinen & Auli Viikari. Helsinki: Palmenia-kustannus. 39–102.

VILKKO, ANNI 1997: *Omaelämäkerta kohtaamispaikkana. Naisen elämän kerronta ja luenta*. Helsinki. SKS.

VIRTANEN, LEEA 1988: *Suomalainen kansanperinne*. Helsinki. SKS.

Painamattomat lähteet:

LUOMA, KATI 2006: SinäMinä lukijoidensa kertomuksissa. Tyttöjenlehden merkitysten analysointia kirjoitusmenetelmän keinoin. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

RIIVARI, ELINA 2006: Nuorten kirjoittamien runojen kielestä. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

TURUNEN, MIKKO 1999: Puusymboliikka Lassi Nummen lyriikassa. Symbolin määrittelyä ja puurunojen analyysia. Suomen kirjallisuuden lisensiaatintyö. Tampereen yliopisto.